

Çukurova Âyânları V: Hasanpaşazâde Ahmet Bey III

Çukurova Notables V: Hasanpaşazâde Ahmet Bey III

Yılmaz Kurt* - Mehmet Çetinkaya**

Öz

Çukurova tarihinde 1750-1850 tarihleri arasında önemli rol oynamış olan Karslızâdeler ve daha sonraki adıyla Hasanpaşazâdeler ile ilgili belge serisine Türk Tarih Kurumu Belgeler Dergisi'nde Ahmet Bey III isimli bu makalemiz ile devam ediyoruz. Böylece bir taraftan bölge tarihine hizmet ederken, bir taraftan da Osmanlı Türk tarihinin karanlık yönlerini aydınlatmaya çalışıyoruz.

Ahmet Bey ile ilgili olarak daha önceki yayınlarımızda bazı bilgiler sunmuştuk. Ahmet Bey, Adana Beylerbeyi Hasan Paşa'nın torunu; Üzeyir sancakbeyi Abdullah Paşa'nın oğludur. 1793-1811 yılları arasında birçok defa Adana mütesellimliği yapmış, Adana, Tarsus, Sis ve Tevâbii Mukataasını kardeşi Mehmet Bey ve babasının amcası oğlu Mustafa Bey ile birlikte yönetmiştir. Ölümünden sonra kardeşi Mehmet Bey ve daha sonra oğlu III. Hacı Ali Bey Adana mütesellimi olmuştur.

Ahmet Bey ile ilgili belgeler incelendiğinde Ahmet Bey'in mütesellim olarak Adana'nın tek hâkimi olduğunu görmekteyiz. 1811 yılında eceliyle öldüğünde birçok mukataanın sahibi olduğu gibi şehirde satın aldığı mülklerle de şehrin en zenginlerinden birisi konumundaydı. Öldüğünde yerine kardeşi Mehmet Bey'in geçmesi için atılan adımlar, bütün ulema ve sulehanın toplanıp kadı efendiye gelmesi ve İstanbul'dan berat gelmeden göreve başlatılması tam bir diplomasi zaferidir.

Anahtar Kelimeler: Çukurova, Adana, Hasanpaşazâdeler, Hasanpaşazâde Ahmet Bey, A'yân, Mütesellim, Dergâh-ı 'Âli Kapıcıbaşı, Mukataa.

Abstract

We continue our document series concerning the Karslızâdes -later known as the Hasanpaşazâdes- who played an important role in the history of Çukurova between 1750 and 1850. In doing so, we aim both

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Emekli Öğretim Üyesi - Prof. Dr., Ankara University, Language and History-Geography Faculty, Department of History, Retired Faculty Member, Ankara/TÜRKİYE, yilmazkurt2002@yahoo.com <https://ror.org/01wntqw50>
<https://orcid.org/0000-0001-9595-7398>

** Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü - Research Assistant, Artvin Çoruh University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Artvin/TÜRKİYE, mehmetcetinkaya@artvin.edu.tr
<https://ror.org/02wcpmn42> <https://orcid.org/0000-0002-8521-8134>

to contribute to the regional historiography and to shed light on some of the obscure aspects of Ottoman Turkish history.

We have provided certain information on Ahmet Bey in our previous publications. Ahmet Bey was the grandson of Hasan Pasha, the Beylerbeyi of Adana, and the son of Abdullah Pasha, the sancakbeyi of Üzeyir. Between 1793 and 1811, he served multiple times as the mütesellim of Adana, and together with his brother Mehmet Bey and his father's cousin Mustafa Bey, he administered the Adana, Tarsus, and Sis Mukataa and their dependencies. After his death, his brother Mehmet Bey, and later his son Hacı Ali Bey III, assumed the position Adana mütesellim.

An examination of the documents reveals that Ahmet Bey, during his tenure as mütesellim, was the sole authority in Adana. At the time of his natural death in 1811, he not only held numerous mukataa revenues but also owned extensive properties he had purchased within the city, making him one of its wealthiest figures. The steps taken to appoint his brother Mehmet Bey as his successor, the gathering of the entire ulema and notables before the qadı, and his initiation into office even before the imperial decree arrived from İstanbul constitute a complete diplomatic triumph.

Keywords: Çukurova, Adana, Hasanpaşazâdes, Hasanpaşazâde Ahmet Bey, Notable, Mütesellim, Dergâh-ı Âlî Kapıcıbaşı, Mukataa.

Giriş

1683 Viyana Bozgunu'ndan sonra başlayan ve 1699 yılına kadar devam eden Kutsal İttifak saldırıları Osmanlı Devleti'ni her yönden zayıflattı. Devletin ordusu ve hazinesi bu saldırıları durdurmaya yetmedi. Anadolu ve Rumeli'de eşraf ve a'yân olarak tanımladığımız seçkin zümre bölgelerinde gücü ellerine geçirdi. Rumeli'de Pasvandoğlu Osman, Anadolu'da Karaosmanoğulları, Çapanoğulları (Çaparzâdeler) gibi yüzlerce a'yân ailesi ortaya çıktı. Çukurova'da ise Çapanoğlu Süleyman Bey'in desteğini sağlayan Hasanpaşazâdeler ve Menemencioğulları gibi a'yân aileleri doğdu.

III. Selim büyük bir ıslahat yapabilmek ve artık eskimiş olan Yeniçeri Ocağı'nın yerine Nizâm-ı Cedid Ocağı'nı yerleştirmek istiyordu. II. Osman'ın başarısız ıslahat girişimini devlet unutmamış, gerekli dersleri çıkarmıştı. Bu yüzden III. Selim aradığı taze kanı Arabistan'da değil Anadolu'da, Rumeli'de bulmak peşindeydi. İşte Anadolu'nun ortasında Çapanoğulları sülâlesine bu kadar geniş yetki vermesi, Samsun'dan İskenderun'a kadar geniş bir alanda Süleyman Bey'i desteklemesi bu yüzdendi. Bu destek sayesinde Karslızâdeler bölgede güç kazandı, mukataa işletmecisi, şehir kethüdası, a'yân-ı vilâyet ve vali vekili anlamında mütesellim oldular. Ünvanları mütesellim ise de şehri gerçek validen daha büyük yetkilerle yönettiler.

Karlsızâdeler sülalesi, Adana beylerbeyi ünvanını alan Hasan Paşa'dan sonra daha çok kendilerini Beyzâde veya çoğu zaman Hasanpaşazâde olarak tanıttılar. Hasan Paşa'nın oğlu Abdullah Paşa kısa bir dönem Üzeyir (Özer İli) sancakbeyliği yaptı. İşte bu araştırmada ele aldığımız belgeler bu Abdullah Paşa'nın oğlu Ahmet Paşa dönemini anlatan belgelerdir.

Bir a'yâna ait bu kadar çok belgeye ulaşacağımızı biz de tahmin etmiyorduk. Bu sebeple Ahmet Bey dönemi ile ilgili belge serisinin üçüncüsünü yayınlamak zorunda kaldık. Bundan sonraki belgelerde Ahmet Bey'in kardeşi Mehmet Bey ve Ahmet Bey'in oğlu III. Hacı Ali Bey ile ilgili belgeleri yayımlayarak bölge tarihini aydınlatırken devlet çarkının nasıl işlediğine ilişkin örnek belgeler sunacağız.

1. Fransızların Mısır'a Asker Çıkarması

Tulon limanında bir askeri hareketlilik olduğunu duyan Bâb-ı Âli bunu Paris elçisi Es-seyyid Ali Efendi'den sormuş, endişelenecek bir şey olmadığı cevabını almıştı. Bu cevaba rağmen 19 Mayıs 1798 tarihinde Napolyon Bonapart 280 parça gemi ve 38.000 asker ile Tulon'dan Mısır'a hareket etti¹. Adana eyaletinden istenilen 250 nefer askerin gemilerle gönderilmesi düşüncesinden sonradan vazgeçilmiş ise de savaş bahanesi ile fakir halktan bir akça dahi olsa para alınmaması gerektiği konusunda ferman gönderilmesine gerek duyulmuştu². Osmanlı Devleti bu savaşta İngilizlerle iş birliği yapmış ve ilk defa Nizâm-ı Cedid askerinin savaş gücünü denemek imkânı bulmuştu³.

2. Üsküdar Saçmahanesi Vakfı

Adana Şer'îye Sicili'nde yer alan bir belge silah sanayii ile ilgilenen araştırmacılar için değişik bir belge olabilir. 1803 yılında Haremeyn-i Şerifeyn Evkâfı Nâzırı Bilal Ağa Divan'a bir arz göndermişti. Bu arzda Merhum Sultan Mustafa Han mukataalarından Üsküdar'da bulunan Saçmahane Fabrikası Mukataası'nın gelirleri Beyhan Sultan'ın annesi Adilşah Kadın uhdesine verilmişti. Fabrikadan çıkan barut ve kurşun İzmir'den başka Anadolu'nun birçok yerlerine belirli şartlar dahilinde ulaştırılmaktaydı. Vakıf mütevellisi uzun süredir bu şartlara uyulmadığından şikâyet etmekte fabrikadan çıkacak malların vakıf temessükü olmadan verilmemesini, yeni saçmahane açılmamasını istiyordu⁴.

3. Adana Mütesellimliği Beratı

Adana vilayeti 1683'ten sonra çoğu zaman Rumeli şehirleri korumasında bulunan valilere ek gelir sağlamak üzere ilhaken verilmiştir. Valilerden çoğu Adana'ya hiç gelmemiş ve güvendiği bir adamını veya yörenin güçlü a'yânlarından birisini vali vekili anlamında mütesellim olarak görevlendirmiştir. Adana'da birçok gelir kaynağını uhdesine almış olan Hasanpaşazâde Ahmet Bey mütesellimlik konusunda akla ilk gelen isim olmuştur. 1805 yılı ocak ayında Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf bulunan ve Vidin kalesi muhafazasında bulunan Vezir Osman Paşa'ya ilhaken verilen Adana eyaleti yönetimine "re'âyâ-perver ve sadâkat-kâr ve zabt ü rabt-ı memlekete sâhib-i iktidâr" bir mütesellim aranmış ve Osman Paşa'nın kapukethüdasının arzıyla bu görev Hasanpaşazâde Ahmet Bey'e verilmiştir⁵. Burada geçen Osman Paşa'nın *Sicill-i Osmanî*'de adı geçen 84 ayrı Osman Paşa arasından Kürt Osman Paşa olması mümkün görünmektedir⁶. Adana'ya mütesellim atanırken dayanak olarak gösterilen "çekirge istilas,

1 Midhat Sertoğlu, *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C 5, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 2777.

2 Adana Şerîye Sicilleri (AŞS.) 48, img 71, sayfa 139, belge 222, Evâsıt-ı L 1216/13-23 Şubat 1802 tarihli ferman.

3 Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C 6, çev. Nilüfer Epçeli, çev. kontrol Kemal Beydilli, ed. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s. 613.

4 AŞS. 58, img 139, sayfa 151, belge 20, 12 Za 1217/6 Mart 1803 tarihli ferman.

5 AŞS. 58, img. 44, sayfa 82, belge 268, 19 L 1219/21 Ocak 1805 tarihli berat; AŞS. 58, img 21, sayfa 37, belge 358, Evâsıt Za 1217/5 Mart 1805 tarihli ferman; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Dahiliye (C. DH), 296/14800, 6 L 1220/28 Aralık 1805 tarihli tahrir.

6 Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî, Osmanlı Ünlüleri*, C 4, Yay. haz. Nuri Akbayar, Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 1302.

kıtlık, kuraklık, sel baskını” gibi şeyler sayılsa da gerçek sebep vali olarak atanan kişilerin Rumeli uçlarındaki kalelerin muhafazasında görev almış olmaları idi⁷. Bundan önceki yayınlarmızda Hasanpaşazâdeler ve Hasanpaşazâde Ahmet Bey hakkında 4 ayrı makale yayınlanarak Osmanlı Tarihi içerisinde pek dikkat çekmeyen bu önemli a’yân ailesi hakkında gerekli bilgi verilmişti⁸. Ancak Hasanpaşazâde Mehmet Bey ve Ahmet Bey’in oğlu III. Hacı Ali Bey hakkındaki belgeleri de yayınlayarak bu seriyi sürdürmeyi planlamaktayız.

4. Vehhabîlerin Ortaya Çıkışı ve Mekke’ye Saldırmaları

Osmanlı tarihinde Vehhâbilik hareketinin kurucusu 1792 yılında ölen Muhammed bin Abdullah’tır. İslamiyette uygulanan birçok dini tören ve uygulamaya şirk olduğu gerekçesi ile karşı çıktı. Mezar ve türbe yaptırmanın şirk olduğunu söyleyerek bütün mezarları ve türbeleri tahrip ettiler. Necid’de bulunan Suud ailesinin siyasi ayaklanmasına Muhammed bin Abdullah’ın dinî görünüşlü fikirleri iyi bir kalkan olmuş ve iki hareket böylece birleşmişti⁹. Devlet Adana mütesellimine ve Adana kadısına gönderdiği fermanla düşmanın amacı hakkında bilgi vererek halk üzerindeki etkilerini kırmaya çalışmaktaydı. Suud oğlu Abdülaziz Mekke’yi ele geçirmiş ve Hz. İbrahim makamı ve Ka’be dışında her şeyi yıkmaya kalkmıştı. Adana halkından istenilen şey ise 10 bin kile buğday¹⁰ ve 20 bin kile arpanın halktan satın alınarak Şam’a çuval içinde ulaştırılması idi. Buğdayın kilesi çuval ile birlikte 50 para, arpanın kilesi ise 45 paradan işlem görecekti¹¹.

5. Hac Yollarının Güvenliği

Adana valilerine ve diğer güvenlikten sorumlu kişilere gönderilen fermanlar içinde hac yollarında güvenliğin sağlanması ve hacıların salimen Mekke’ye ulaştırılması önemli bir yer tutar. Bunu sağlamak padişahların bir namus borcu sayılmış ve her yıl Mekke’ye Surre Alayları tertip edilmiştir. Kafilenin başında devletin güvenilir bir adamı mîr-i hacc olarak görevlendirilir ve hacılar Surre Alayı ile birlikte yola koyulurlardı. 1803 yılının ağustos ayında hac yolu üzerindeki bütün eyaletlere ve bu arada Adana mütesellimine hacıların salimen geçirilmelerine dikkat etmesi için bir ferman gönderildi.

Bunun için devletin güvenilir adamlarından birisi mîr-i hacc olarak seçilir ve onun başkanlığında Mekke ve Medine için Ka’be örtüsü ve çeşitli hediyeler gönderilirdi. Hac için gidecek olan hacı adayları da bu kafilaya katılarak güvenli bir şekilde yolculuklarını yaparlardı. Bunu sağlamak için hac yolu üzerindeki bütün valilere, bütün kadılara hacıların güvenliklerinin

7 AŞS. 58, img 105, sayfa 86, belge 102, Evâil-i L 1220/2-11 Ocak 1806 tarihli ferman; Yılmaz Kurt - Ertan Ünlü, “Çukurova Âyanları I: Hasanpaşazâdeler İle İlgili Arşiv Belgeleri I”, *Belgeler*, C 33/S. 37, 2014, s. 47.

8 Yılmaz Kurt, “Çukurova’da A’yânlık Mücadelesi: Hasanpaşazâdeler”, *XV. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler*; 4. Cilt, 1. Kısım, Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2010, s. 1259-1278; Kurt - Ünlü, “Hasanpaşazâdeler İle İlgili Arşiv Belgeleri I”, s. 57-116; Yılmaz Kurt - Ertan Ünlü, “Çukurova Âyanları II: Hasanpaşazâdeler (Karslızâdeler) İle İlgili Arşiv Belgeleri II”, *Belgeler*, C 34/S. 38, 2016, s. 17-86; Yılmaz Kurt, “Hasanpaşazâdeler”, *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ek-1, İstanbul 2016, s. 539-540; Yılmaz Kurt, “Çukurova Âyanları III: Hasanpaşazâde Ahmet Bey”, *Belgeler*, C 37/S. 41, 2022, s. 39-210; Yılmaz Kurt, “Çukurova Âyanları IV: Hasanpaşazâde Ahmet Bey II”, *Belgeler*, C 38/S. 42, 2023, s. 45-90.

9 Mehmet Ali Büyükkara, “Vehhâbilik”, *DİA*, C 42, İstanbul 2012, s. 611.

10 Bir İstanbul kilesi buğday 25,656 kg idi. Bk. Walther Hinz, “İslâm’da Ölçü Sistemleri”, çev. Acar Sevim, *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 5, 1989, s. 51.

11 AŞS. 58, img. 135, sayfa 160, belge 29, 12 R 1218/1 Ağustos 1803 tarihli ferman.

sağlanması konusunda yardım olmaları için fermanlar gönderilirdi. 1803 yılı ağustosunda da hassa silahşörlerinden Osman Ağa Surre Emmini tayin olunmuş ve kafile Üsküdar'dan yola koyulmuştu. Surre Emininin görevi Üzeyir (Özer İli) sancağından hacıları salimen geçirerek Halep toprağına eriştirmekti¹².

Halep'ten sonra emir-i hacclık görevini bir başkası devralacak ve kervan aynı şekilde yoluna devam edecekti¹³. 1805 yılında yeni bir ferman gönderilerek Adana'dan Payas'a giden yolda güvenliğin sağlanması isteniliyor, Üzeyir sancağına atanmış olan Dede Bey ile müşavere yapılması emrediliyordu. Eğer güvenlik sağlanamayacağına inanılırsa hacıların Ayas iskelesinden Payas'a gemilerle taşınması uygun bulunmuştu. Bu mesafeye bakılırsa Misis derbendinin güvenliğinin tam sağlanamadığı şeklinde yorumlanabilir¹⁴. Hacıların güvenliğinin sağlanması padişahların namus borcu kabul edildiğinden bu konudaki başka bir belgede Bulanık Bahçe'de bulunan Fettahbeyzâde Ağca Bey'den ve diğer büyük aşiret reislerinden yardım istenmesi emrediliyordu¹⁵. Ağca Bey ile Küçükaliogulları'nın arası iyi olduğunda Bahçe onlar için sığınacak bir kale konumunda idi. Burada sancakbeyleri ve valiler ve mütesellimler arasındaki şahsi çekişmenin devletin gücünü nasıl zayıflatmıştı açıkça görmekteyiz. Bu olayda Seydi Bey'in asi durumuna düşürülmesi, Adana Mütesellimi Ahmet Bey ve kardeşi Mehmet Bey'in Seydi Bey'i kurtarmak amacıyla hareket ettikleri, Dede Bey'in ise sancakbeyliği makamını sağlamlaştırmak ve devletin güvenliğini kazanmak çabasında olduğu görülmektedir¹⁶.

6. İrâd-ı Cedid Hazinesi

İrâd-ı Cedid Hazinesi aslında Nizâm-ı Cedid'in bir parçası idi. Tersane, baruthane, tophane gibi askerî tesislerde yapılacak yeniliklerin masraflarını zamanında karşılayabilmek için 200.000 kese gelire sahip olacak yeni bir hazine kurulmuş ve defterdarlığına da talimli asker nazırı atanmıştı. Gelirler kahve, şarap, yün, tütün ve faizi 10 kese olan mahlul mukataalardan karşılanacaktı¹⁷.

1803 yılının şubat ayında Adana ve Tarsus sancaklarından ordu için tahsil olunacak 4.800 kuruşun tahsili için ferman yayınlandı. Bu iki sancakta bulunan zaimlerin ve timar sahiplerinin vermeleri gereken bedeliyyeleri kişi başına 150 akça olmak üzere belirlenmiş ve bu paradan 4.800 kuruş alacak kalmıştı. Tekrar istenmesine rağmen bir akçası bile gelmemişti. Bu paranın bir an önce İstanbul'a ulaştırılması için bu sefer özel mübaşirle birlikte bu ferman gönderilmişti¹⁸. Öyle anlaşıyor ki mübaşir tayin edilen Osman da İstanbul'a eli boş dönmüştü.

1804 yılının mart ayında mukataa ve diğer devlet gelirleri toplanırken İrâd-ı Cedid Hazinesi gelirlerinin de toplanarak İstanbul'a gönderilmesi için Ahmet Bey'e bir ferman gönderilmişti. Fermanda belirtildiğine göre Tarsus sancağında gelirleri İrâd-ı Cedid Hazinesine ait 16 adet

12 AŞS. 58, img 134, sayfa 162, belge 30-31, Evâsıt-ı Ca 1218/29 Ağustos 1803 tarihli ferman.

13 AŞS. 58, img 113, sayfa 69, belge 80, 11-20 C 1220/27 Ağustos-5 Eylül 1805 tarihli ferman.

14 AŞS. 58, img 108, sayfa 214, belge 94, 1-10 R 1220/25 Eylül 1805-4 Ekim 1805 tarihli ferman.

15 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 109/4342, 3 N 1220/23 Kasım 1805 tarihli hatt-ı hümayûn.

16 BOA, HAT, 109/4342-A, 3 N 1220/23 Kasım 1805 tarihli Dede Bey'in arzuhalı; BOA, HAT, 109/4342-B, 1 N 1220/23 Kasım 1805 tarihli mektup.

17 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C 5, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 70.

18 AŞS. 58, img 145, sayfa 139, belge 7, 7 N 1217/16 Şubat 1803 tarihli ferman.

zeamet ve timara Adana sakinlerinden Kara Fakihoğlu Mustafa Bey ve Adana Alaybeyi Mahmut Bey iş birliği yaparak el koymuşlardı. Devlet bu paranın Tarsus Voyvodası Seyyid Ahmet Bey'e bir an önce ödenmesi için bu fermanı yayınlamış ve mübaşir çıkarmıştı¹⁹.

Çukurova'da Seyhan ve Ceyhan nehirleri ovaya hayat verdiği gibi o zamanlar büyük bir ihtiyaç olan su değirmenlerini de döndürüyordu. XVI. yüzyıl ortalarında sadece Ramazanoğulları vakfına ait 49 değirmen bulunması²⁰ değirmenlerin sosyal ve ekonomik hayattaki yerini göstermesi bakımından çok önemlidir.

Adana hayvancılık ve tarımla geçinen, aşiretlerle dolu bir eyalet olduğundan yapağı vergilerinden elde edilen 12.500 kuruşun toplanılıp hazineye teslimi de o sıralarda Adana'nın en saygın kişisi durumunda bulunan Adana Mütesellimi Ahmet Bey'e havale olunmuştu. Ancak yapağı gelirlerinden 12.500 kuruşun toplanması mümkün görünmeyerek "hepsinin birden kaybolmasından ise" Ahmet Bey'e 4.500 kuruş indirim yapılmış ve 8.000 kuruşa ihale Ahmet Bey'e bırakılmıştı²¹. Bütün bu işlemlerin arkasında Ahmet Bey'in gücünü bulmak hiçbir şekilde aşırılık sayılmamalıdır.

7. Sarıçam Voyvodası İshak

Padişah haslarından olan Bereketlü Ma'deni'ne bağlı Yahyalı kazası ahalisinden 100 neferden fazla kişi 1210 (1795-1796) senesinde ticaret yapmak için Karataş tarafına giderlerken Sarıçam Voyvodası İshak denilen şakî²² yollarını kesmiş mallarını ve hayvanlarını yağmalamıştı. Çamarlı kazası naibi durumu İstanbul'a bildirdi. Bu işin gereği Darbhane-i Âmiri nazırı Ebubekir Ağa'ya havale olununca o da Adana mütesellimi Ahmet Bey'i görevlendirmişti²³. Bu görevlendirme bir anlamda Karsandioğulları'ndan intikam alınması için verilmiş gizli bir izindi. Çünkü Karsandioğullarından Piş Hasan adlı kişi Menemencioğlu boybeyi II. Ahmet Bey'i öldürmüştü.²⁴ Ahmet Bey'in büyük kızı Hamide Hatun ise Ahmet Bey'in kardeşi Mehmet Bey ile evli idi. Bu iki aile her ne kadar birbirlerine rakip iseler de Karsandioğulları her ikisinin de ortak düşmanı idi.

8. Paşmaklık Bir Vakıf ve Vakıf Yönetimi

Serturnai (Turnacıbaşı) Hüseyin Efendi Adana'da oldukça tanınmış bir kimse idi. Turnacıbaşı Hüseyin Efendi'nin Yüreğir nahiyesinde yaptırmış olduğu 6 göz değirmenin geliri Konya'da bulunan Mevlânâ dervişlerinin giyimi için tahsis edilmiş olup her topu 20 zira' olmak üzere²⁵ 25 top kumaşın eskiden olduğu gibi yine eksiksiz gönderilmesi hakkındaki fermana "17 yıldan beri gönderilmediğinden" söz edilmesi vakıfların işleyişi hakkında bize bilgi verebilir²⁶.

19 AŞS. 58, imğ 118, sayfa 194, belge 66, 7 Z 1218/19 Mart 1804 tarihli ferman.

20 Yılmaz Kurt - M. Akif Erdoğan, *Çukurova Tarihinin Temel Kaynakları IV, Adana Evkâf Defteri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 37.

21 BOA, C. ML, 375/15414, 20 Ş 1219/24 Kasım 1804.

22 Bu kişinin Karsandî'da bir cami yaptıran Karsandîzâde İshak olması muhtemel görünmektedir. Bk. Mustafa Alkan, *Adana Vakıfları: İnsan, Vakıf ve Şehir*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 365.

23 AŞS. 58, imğ 115, sayfa 65, belge 73, Evâil-i Ra 1219/10-19 Haziran 1804 tarihli ferman.

24 Menemencioğlu Ahmed Bey, *Menemencioğulları Tarihi*, Yay. haz. Yılmaz Kurt, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 38.

25 Uzunluk ölçü birimi olarak zirâ' farklı yerlerde farklı adlarla anılmış 65 cm ile 79 cm arasında değişen bir ölçü birimidir. Bk. Hinz, agm., s. 71-75.

26 AŞS. 58, imğ 97, sayfa 101, belge 121, 19 M 1221/8 Nisan 1806 tarihli ferman.

XVI. yüzyıl vakıf kayıtlarında ise böyle bir vakıftan hiç söz edilmediğine bakacak olursak Hüseyin Efendi'nin böyle bir vakfı sonradan kurduğunu düşünebiliriz.

9. Zoraki Beylerbeyi Halil Paşa

Küçükaliogulları Dörtöl ve Payas merkez olmak üzere Özeroğulları'nın hakimiyet sahasında kurulmuş bir derebeyi sülalesidir.²⁷ Bu sülaleden Halil Bey ticaret ve hac yollarının kontrolünü eline geçirmiş ve devletten zorla beylerbeyilik ünvanını almayı başarmıştı.²⁸ 13 Kasım 1804 tarihinde Halil Paşa eceliyle ölünce²⁹ oğlu Mehmed Dede Bey (Dede Bey), babasının 40.000 kuruş borcunu ödeyeceğine ve babasının yolunda gitmeyeceğine dair devlete garanti verdi. Bu garantiye rağmen sadrazamın padişaha sunmuş olduğu arzda bu tayinin sakıncaları belirtiliyordu. Sonuçta Dede Bey Üzeyir sancakbeyi oldu ama babasının sanatına devam etti³⁰. En büyük rakibi konumundaki Hasanpaşazâdeler karşısında Fettahoğlu Ağca Bey'in maddi ve manevi desteği yeterli olmadı ve sonunda asi ilan edilerek başının kesilmesi yoluna gidildi³¹. Bu fermenda Dede Bey'in mallarından sual olunmayacağına dair teminat verilmesi açık bir "yağma izni" anlamına gelmektedir. Hemen ardı sıra gönderilen fermenda ise Dede Bey uhdesinde olan has ağalığının ve Üzeyir Sancağı Mukataası malikânesinin Ahmet Bey'e verildiğini görmekteyiz.³² Ahmet Bey Adana ve Tarsus'tan boybeyleri ve aşiret reisleri yardımıyla topladığı askerler ile ne şekilde olursa olsun bu Dede Bey gailisini ortadan kaldıracaktı. Ama paşalar arasındaki üstünlük yarışı ve birisini öne geçirmemek manevraları sayesinde Dede Bey bu vartayı da atlatmasını bilecektir.

10. Mescide Minber Koydurmak: Cuma Namazı

Ahmet Bey'in Adana'nın Serrâcîn (Serrâcân) mahallesinde yaptırmış olduğu mescide yine Ahmet Bey tarafından padişah izni ile Cuma namazlarının da kılınabilmesi için bir minber koydurmuştu³³. Bu durumda mescide bir hatip atanması gerektiği için Mevlânâ Kara Hüseyinzâde Es-seyyid Abdurrahman Halife hatip olarak atandı. Atanması için gerekli arz ise Adana naibi Mevlânâ Müderriszâde Es-seyyid Abdurrezzak tarafından verilmişti³⁴. Ahmet Bey'in 1818 tarihinde vakıf kurduğu bilgisi yanlış olduğu gibi Hacı Hasan Paşa ibni Kasım'ın ailesinin Hasan Paşa'dan sonra mütesellim olarak Adana'nın idaresinde sık görüldüğü bilgisi de yanlıştır³⁵. Bu mescit hakkında *Adana Kültür Envanterinde* bazı bilgiler verilmiştir³⁶. Mevlânâ Kara Hüseyinzâde Es-seyyid Abdurrahman Halife ve Müderriszâde Es-seyyid Abdurrezzak isimlerine daha sonraki tarihlerde de vakıf ilişkileri çerçevesinde sık sık rastlayacağız.

27 Kurt, "Çukurova Âyânları IV: Hasanpaşazâde Ahmet Bey II", s. 40.

28 Mahmut H. Şakiroğlu, "Çukurova Tarihinden Sayfalar 1: Payas Ayanı Küçük Ali Oğulları", *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 15/S. 26, 1991, s. 103-139.

29 Yılmaz Kurt, "Küçükaliogulları", *DİA*, C 3/Ek-2, Ankara 2019, s. 100-102.

30 BOA, HAT., 81/3376, 29 Z 1219/31 Mart 1805 tarihli hatt-ı hümayûn.

31 AŞS. 58, img 64, sayfa 120, belge 207, Evâil-i Za 1221/10-19 Ocak 1807 tarihli ferman.

32 AŞS. 58, img, 63, sayfa 118, belge 208, 19 Za 1221/28 Ocak 1807 tarihli nişan-ı şerif.

33 Ahmet Bey'in mescit vakfiyesi için bk. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA.), MA607/227, 1333 (1915); Alkan, *age.*, s. 58, 240 nolu dipnot.

34 AŞS. 58, img, 44, sayfa 82, belge 268, 19 L 1219/21 Ocak 1805 tarihli hatip atama beratı. Aynı konuda bk. AŞS. 58, img 44, sayfa 81, belge 270, Evâsit-ı L 1219/13-21 Ocak 1805 tarihli berat.

35 Alkan, *age.*, s. 73.

36 Nusret Çam, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Adana 01*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010, s. 395, 419.

Adana Mütesellimi Ahmet Bey, yaptırmış olduğu mescide minber koydurarak Cuma ve bayram namazları kılınır hale getirdiği gibi 1805 yılı ağustosunda vekili Mahmud Efendi eliyle bir vakıf tesis etmişti. Mahmud Efendi tescil için usul gereğince Sermuhzıran Es-seyyid Halil Ağa ibni Selman Ağa'yı müteveli nasbetti. Mahmut Efendi'nin mahkemede verdiği ifadeye göre Cellad Velizâde Mahmut'tan sınırları belirlenmiş dükkânı satın almış ve kendi mülküne katmıştı. Ayrıca Meshcikızı demekle tanınan Ayşe Hatun'dan altı üstlü bir konağı ve dükkânı satın almıştı. Yine Ahmet Bey Serrâcân mahallesindeki sarayının bitişiğinde bulunan kendi mülkü olan dükkânları vakf-ı sahih olarak vakfetmişti. Bunlardan sağlanacak gelir fazlasının yeni baştan imar ettiği Serrâcân mahallesindeki camiinin ve cami çalışanlarının ihtiyaçları için vakfetmişti. Her zaman yapıldığı gibi usulen vakıftan rücu etmiş sonunda vakıftan rücu kabul edilmeyerek vakfin kuruluşu onaylanmıştı³⁷.

11. Adana: Asker, Buğday, Arpa ve Deve Ocağı

Bir savaş ortaya çıktığında Adana'dan buğday, arpa vb. hububat istendiği gibi nakliye için çok önemli olan deve gönderilmesi de isteniyordu³⁸. Rusya Devleti ile 1805 yılında savaşa tutuşulduğu zaman Adana Mütesellimi Ahmet Bey'e ve Adana'da bulunan kadılara cihada hazır olunması emredilmişti. Fatih Camii'nde meşveret meclisi toplanmış ve Rusya'ya harp açılmasının zaruri olduğu kabul edilmiştir. Adana eyaletinden talep edilen 200 mehar devenin sancaklardan toplanarak acilen Davut Paşa Sahrası'na gönderilmesi isteniliyordu³⁹. Fermana "mekkâri şütürânı" denilmesinden bunların yük taşımada kullanılan çift hörgüçlü deve olduğu anlaşılmaktadır. 1806 yılının eylül ayında Adana, Tarsus, Sis sancaklarından mühimmat taşımak için elverişli 10 katar, yani 60 deve satın alınarak Şam'a gönderilmesi istenilmektedir⁴⁰. Adana sancağı kazalardan ise Rusya 1805 savaşında kullanılmak üzere istenilen deve miktarı ise 250 mehar olarak belirlenmişti. Bu 250 mehar deve Davut Paşa Sahrası'nda orduya katılacak ve günlük ücretleri sarbanbaşı ağa tarafından deve sahiplerine ödenecekti⁴¹. Yine 1806 tarihli bir başka ferman Adana sancağı kazalarından 40 katar deve satın alınması ile ilgilidir. Burada her katar devenin altışar mehardan oluştuğu, her katarının 300 kuruş olacağı ve beher katarına nafaka baha olarak 19 kuruş ödeneceği gibi ayrıntılara yer verilmiştir.⁴²

12. Mukarrernâme

III. Selim'in tahttan indirilmesi ve şehit edilmesinden sonra yerine geçen II. Mahmud adet olduğu üzere bütün devlet görevlilerinin görevlerine devam edeceğine dair bir ferman yayınlamıştı.⁴³ Eyaletlere gönderilen 4 Temmuz 1808 tarihli bu fermanla bütün devlet görevlilerinin memuriyetlerini aynı şekilde icra edeceklerini ve bu yolla cülûs-ı hümayûn gerçekleştirdiğini duyuruyordu⁴⁴.

37 AŞS. 54, imğ 30, sayfa 59, belge 73, 7 Ca 1220/3 Ağustos 1805 tarihli cami vakfiyesi.

38 Kurt, "Çukurova Âyanları IV: Hasanpaşazâde Ahmet Bey II", s. 41.

39 AŞS. 51, imğ 14, sayfa 51-52, belge 58, 3 C 1220/29 Ağustos 1805 tarihli ferman.

40 AŞS. 58, imğ 101, sayfa 93, belge 111-112, Gurre-i B 1221/14 Eylül 1806 tarihli ferman.

41 AŞS. 58, imğ 96, sayfa 237, belge 124, 12 L 1221/23 Aralık 1806 tarihli ferman.

42 AŞS. 58, imğ 96, sayfa 238, belge 125, 12 L 1221/25 Aralık 1806 tarihli ferman.

43 Sertoğlu, *age.*, s. 2826-2827; Karal, *age.*, s. 89.

44 AŞS. 53, imğ. 29, belge 28, Evâil-i Ca 1223/25 Haziran-4 Temmuz 1808.

13. Rusya ile 1805 Savaşı

Rusya ile Osmanlı Devleti arasında henüz savaş açıkça ilan edilmemişken III. Selim ve devlet adamlarının büyük çoğunluğu Rusya'ya kesinlikle güvenmiyorlar ve Fransızlarla olan dostluğun devamını istiyorlardı. 29 Ağustos 1805 tarihinde yayınlanan fermanında III. Selim halkı din kardeşliğine davet ediyor ve Rusya ile savaşın kaçınılmaz olduğunu ileri sürüyordu. Ezan-ı Muhammedî'nin kesilmesi ve çan seslerinin işitilmesini içerisinde iman bulunan hiçbir Müslüman istemez, deniliyordu. III. Selim'in tipik fermanlarından birisi olan bu ferman padişahın nasıl canla başla çalıştığını ve her türlü fedakârlığa hazır olduğunu gösteren güzel bir örnek-tir⁴⁵. Bu savaş için 600 nefer askerle savaşa katılması emredilmiş olan Ahmet Bey, Payas'ta Küçükalioglu Dede Bey'in isyanını bastırmak şartıyla sefer görevinden affedilerek asinin üzerine gitmesi emrolunmuştu⁴⁶. 1809 yılında ise Adana Mütesellimi Ahmet Bey'e gönderilen fermanda piyade ve süvari 600 nefer asker göndermeleri isteniyordu⁴⁷.

14. Seyyidlik- Şerîflik Meselesi

Adana'da XVI. yüzyıl ortalarından beri seyyidlik iddiasında olanlar deftere yazılmış ve kendilerine birtakım ayrıcalıklar tanınmıştı. Bu ayrıcalıklar yüzünden seyyid veya şerif olduğunu iddia edenlerin sayısı devletin kabul edebileceği sayının üstüne çıkınca her eyalete Nakîbü'l-eşraf Kaymakamı tayin edilmesine gerek duyulmuştu. Bu kişiler seyyidlerin defterini tutar, seyyidlik şeceresine haksız yere birilerinin girmesinin önünü almaya çalışırdı⁴⁸.

XIX. yüzyıla gelindiğinde ise bir eşraf veya a'yân için *El-hâcc* sıfatı ne kadar önemli ise *Es-seyyid* sıfatını taşımak da o derece önemli olmuştu. Eşraf veya a'yân arasında *Es-seyyid* sıfatı taşımayan kimse hemen hemen hiç kalmamıştı⁴⁹. Bu yüzden 1806 yılı mart ayında Adana Mütesellimi Ahmed Bey ve kardeşi Mehmed Bey de kadı efendiye uğrayarak "seyyid" olduklarını, şürefâ neslinden geldiklerine dair iki kocakarının şahitliklerini kasaba halkından bazı kişilerin şahitlikleri ile aktarmışlar ve kadı defterine böylece seyyid yazılmışlardı⁵⁰. Bundan sonraki tarihlerde bu sıfatı gururla kullanmak hem siyasi bakımdan hem de ekonomik bakımdan yararlı görülmüştür. İşin garip yanı ise şahitler arasında Nakîbü'l-eşraf kaymakamı yoktur. Ahmet Bey, dedesi Hasan Paşa'nın seyyidlerin takındığı yeşil sarığı sarmamasını üşengeçliği ile izah ederek gelecek tenkitlerin önünü kesmeye çalışmaktadır. Bundan sonra hiç kimse çıkıp "madem ki seyyid idiniz, baban Abdullah Paşa, deden Hasan Paşa niçin "alâmet-i hadra ilbâs etmedi" diyemeyecektir. Cebel-i Kozan'da normal tahrirlerden sonra 1721 yılında yapılan bir tahrirde seyyid olanların sayısının çokluğu bu akımın çok daha önce başlamış olduğunu göstermektedir⁵¹.

45 AŞS. 51, img 14, sayfa 51-52, belge 58, 3 C 1220/29 Ağustos 1805 tarihli ferman.

46 AŞS. 58, img 66, sayfa 124, belge 201, Evâsıt-ı Ş 1222/14-23 Ekim 1808 tarihli ferman.

47 AŞS. 51, img 6, sayfa 19, belge 22, Evâhir-i L 1224/18-28 Kasım 1809 tarihli ferman.

48 Mustafa Sabri Küçükbaşcı, "Seyyid", *DİA*, C 37, İstanbul 2009, s. 41; Murat Sarıcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakîbü'l-eşraflık Mü'essesesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 105.

49 Kurt, "Çukurova'da A'yânlık Mücadelesi: Hasanpaşazâdeler", s. 1261.

50 AŞS. 58, img. 50, sayfa 94 belge 246, 15 Z 1220/6 Mart 1806 tarihli kadı hücceti.

51 Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi, Defter No: 102, Defter-i Cebel-i Kozan, der Liva-i Sis, der Eyâlet-i Adana, bâ-Fermân-ı âli mahfûz. Tahrir tarihi H. 1133 (M. 1720-21).

15. Adana Mütesellimi Ahmet Bey'in Mal Varlığı

Ahmet Bey'in sahip olduğu ve satın aldığı mülklerin çokluğu dikkat çekecek düzeydedir. 1806 yılında Adana sakinlerinden Abdullah Melikzâde isimli bir vatandaş Köprü sokağında bulunan Melikzâde Bahçesi diye bilinen sınırları belirlenmiş olan bahçesini 350 kuruşa Ahmet Bey'e sattığına dair temessük vermişti⁵². Aradan bir yıl geçtikten sonra bu sefer Melikzâde Abdullah satış işlemini kadının huzurunda yapıyor ve satışa dair kadı hücceti düzenleniyor⁵³. Yine 1806 yılında Ahmet Bey'in Harap Bahçe Mahallesinden 3 bab tek katlı evi ve müştemilatını 400 kuruşa satın aldığını görüyoruz. Evi satan aslında bir kişi değil Fatma Hatun ve Huri Hatun isimlerinde iki kadındır.⁵⁴

16. Eğlemezoglu Hanı

Adana'nın ünlü hanlarından olan Eğlemezoglu Hanı Ramazanoğlu Evkafı'na dahildi. Bu han daha önce Adana Mütesellimi Ahmet Bey ve kardeşi Mehmet Bey'in temessük ile icarelerinde bulunmaktaydı.⁵⁵ 1808 yılında Ahmed Bey hakkından feragat ederek bu işletme yetkisini oğlu Ali Bey'e temessük ile devretmiş. O da bu devri kabul etmişti. Bu tarihte vakıf adına bu kiralama işine imza koyan Kara Alizâde Mehmed Efendi ve daha önce söz ettiğimiz Müderriszâde (Antakıyyeli) Abdürrezzak Efendi idi⁵⁶. Son derece normal bir feragat belgesi gibi görünen bu belgede iki şey bizim dikkatimizi çekmektedir. Birincisi Adana Mütesellimi Ahmet Bey ve kardeşi Mehmet Bey Ramazanoğulları Vakfına da el uzatmışlar ve vakıf kaymakamları yoluyla işlerini görmüşlerdir. İkincisi ise eğer okuduğumuz tarih beyanı yanlış değilse Ahmet Bey'in oğlu Ali Bey bu yıllarda henüz çocuk yaşta olmasıdır. Nitekim 1831 tarihli Adana Nüfus Defteri'nde Adana mütesellimi olan Hacı Ali Bey'in (III. Hacı Ali Bey) 23 yaşında olduğu yazı ile bildirilmiştir⁵⁷. Çocuk yaşta birisine "Beyefendi" denilmesinin sebebi anlaşılabilir bu devrin ne düşünülerek yapıldığı bizce anlaşılamamıştır.

17. Başa Bela Bayburtlu Deli Hasan

Hakkında idam fermanı yayınlanmış olan Bayburtlu Deli Hasan kaçarak Çukurova'ya gelir ve Hasanpaşazâdelere sığınır. Durumu fark eden devlet bu asinin yakalanması ve gerekli cezasının verilmesi için Adana mütesellimine bir kaime gönderir⁵⁸. Câbî Tarihi'nde ise kaçak kişi Yenişehir ve İnönü A'yânı Sarıcaoglu olarak gösterilir⁵⁹.

52 AŞS. 58, img 51, sayfa 95, belge 242, 21 S 1221/10 Mayıs 1806 tarihli kat'i satış temessükü.

53 AŞS. 58, img 52, sayfa 97, belge 239, 25 S 1221/14 Mayıs 1806 satış hücceti.

54 AŞS. 58, img 48, sayfa 90, belge 254, Gurre-i Ca 1221/17 Temmuz 1806 tarihli zabt temessükü.

55 Kurt-Ünlü, "Çukurova Âyânları I: Hasanpaşazâdelere İle İlgili Arşiv Belgeleri I", s. 46.

56 AŞS. 53, img 5, belge 11, 15 Ş 1223/6 Ekim 1808 tarihli temessük.

57 Canan Çetinkaya - Yılmaz Kurt, *Adana Nüfus Defterleri (3698 ve 4229)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2022, s. 16- 17.

58 BOA, HAT., 973/41423, 9 Ca 1226/1 Haziran 1811 tarihli hatt-ı hümayûn. Menemencioğlu Ahmet Bey ise *Hatırat*'ında bu kişi Çarhacı Ali Paşa'nın elinden kaçarak Adana'ya Menemencioğullarına sığınan Karaman Ereğli'den Bayburtlu Hasan Ağa'dır. Bk. Menemencioğlu Ahmed Bey, *age.*, s. 21.

59 Cabi Ömer Efendi, *Cabi Tarihi*, C 2, haz. Mehmet Ali Beyhan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 896.

18. Ahmet Bey'in Ölümü ve Yerine Kardeşi Mehmet Bey'in Mütesellim Atanması

Ahmet Bey son iki yıldır yatağa düşmüş ve çeşitli hastalıklarla boğuşmaktaydı. 6 Şevval 1226/24 Ekim 1811 tarihinde emanetini teslim etti. Bir gün sonra 25 Ekim tarihinde Adana'da bulunan bütün ulema, suleha, e'imme, a'yân ve eşraf Adana kadısına gelerek İstanbul'dan bir mütesellim atanıncaya kadar yerine kardeşi Mehmet Bey'in mütesellim olarak atanmasını rica ettiler. Kadı Müftüzâde Es-seyyid Hasan Efendi de bunları kırmayarak durumu İstanbul'a arz etti⁶⁰. Bütün ulema ve sulehanın toplanarak kadıya gelmesinde elbette Mehmet Bey'in katkısı olmuştur. İşin ilginç yanı İstanbul'dan atama yapılıncaya kadar Mehmet Bey'in mütesellim olarak atanmış olmasıdır. Daha sonra mütesellimlik için en uygun kişinin gerçekten Mehmet Bey olduğuna karar verilecek ve Mehmet Bey'e mütesellimlik beratı gönderilecektir. İstanbul'dan Adana'ya emrin gelmesi 22 gün sürebileceğinden o zamana kadar Mehmet Bey eline verilen mürâsele-i şer'iyeye ile makamına oturacaktır.⁶¹ Mehmet Bey'in mütesellimliğe atanması için Tarsus Müftüsü Müftüzâde Es-seyyid Ahmed de ayrıca bir arz göndermiş ve böylece işi sağlama almışlardı. Halbuki Ahmet Bey'in ölümünde devlete 146.916 kuruş borcu çıkmıştı. Buna rağmen bütün ulema ve suleha, eşraf ve a'yân yerine kardeşinin atanmasını istiyordu.

Sonuç

Buraya aldığımız 58 belge Anadolu'nun iç durumunu yansıtan, devlet çarkının nasıl döndüğünü gösteren belgelerdir. Adana'da bulunan birçok mukataanın işletmesini Ahmet Bey ve kardeşi Mehmet Bey ile babalarının amcası oğlu Mustafa Bey ele geçirmişlerdir. Mukataaların kaptan-ı derya, yeniçeri ağası gibi büyük devlet adamlarına değil a'yândan birisine verilmiş olması dikkat çekmektedir. Ahmet Bey'in bu mütesellimlik görevini yürütürken birçok mukataa satın almış olması ve bunların bir kısmını iltizama vermesi işin doğası gereği görülmelidir. Büyük mukataaların İstanbul'dan ihaleye çıkarılması, mukataa ihalelerine fesat karıştırıldığı ve bölgeye gelen mukataa taliplerinin ihaleye sokulmadığı, inat ederek ihaleye zorla katılanların ise dönüşte başlarına büyük belalar geldiği bilinmektedir. Mukataa bedellerinin zamanında ödenmemesi Adana'ya birçok fermanın ve birçok mübaşirin gidip gelmesine sebep olmuştur.

Ahmet Bey'in uzun mütesellimlik dönemi bölge tarihinin ve devlet örgütünün işleyişi hakkında bize çok ayrıntılı bilgiler sunmaktadır.

Yazar Katkıları/Writer Contributions

Çalışmanın Tasarlanması/Planning of the Study	Yazar/Author-1 (%50) - Yazar/Author-2 (%50)
Veri Toplanması/Collecting Data	Yazar/Author-1 (%50) - Yazar/Author-2 (%50)
Veri Analizi/Data Analysis	Yazar/Author-1 (%50) - Yazar/Author-2 (%50)
Makalenin Yazımı/Writing the Article	Yazar/Author-1 (%50) - Yazar/Author-2 (%50)
Makale Gönderimi ve Revizyonu/ Submission of the Article and Revisions	Yazar/Author-1 (%50) - Yazar/Author-2 (%50)

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir / The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.

60 BOA, C. TZ 12/568, 7 Şevval 1226/25 Ekim 1811 tarihli kadı arzı.

61 AŞS. 54, img 4, sayfa 71, belge 95, 6 L 1226/24 Ekim 1811 tarihli mürâsele.

Değerlendirme

Bu makale en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim

belgeler@ttk.gov.tr

Yapay Zeka Kullanımı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazarlar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.

Lisans

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır.

Review

This article has been reviewed by at least two reviewers using a double blind peer review model. A similarity check was performed to confirm that it was free of plagiarism.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the works referred are mentioned in the bibliography.

Complaints

belgeler@ttk.gov.tr

Use of Artificial Intelligence

No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. The entire content of the manuscript was produced by the authors in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Adana Şer‘iyye Sicili (AŞS): 48; 51; 53; 54; 58.

Cevdet Dahiliye (C. DH): 296/14800.

Cevdet Maliye (C. ML): 375/15414.

Hatt-ı Hümayûn (HAT): 81/3376; 109/4342; 973/41423.

Cevdet Timar (C. TZ): 12/568.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGM.)

Kuyûd-ı Kadîme, Defter 102, Defter-i Cebel-i Kozan, der Liva-i Sis, der Eyâlet-i Adana.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA.)

Defter No: MA607/227.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Alkan, Mustafa, *Adana Vakıfları: İnsan, Vakıf ve Şehir*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

Büyükkara, Mehmet Ali, “Vehhâbîlik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C 42, İstanbul 2012, s. 611.

Câbî Ömer Efendi, *Câbî Tarihi*, C 2, haz. Mehmet Ali Beyhan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.

Çam, Nusret, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Adana 01*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

Çetinkaya, Canan-Kurt, Yılmaz, *Adana Nüfus Defterleri (3698 ve 4229)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2022.

Hinz, Walther, “İslâm’da Ölçü Sistemleri”, çev. Acar Sevim, *Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 5, İstanbul 1990, ss. 71-75.

Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, C 5, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Kurt, Yılmaz, “Küçükaliogulları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C 3/Ek-2, Ankara 2019, s. 100-102.

Kurt, Yılmaz - Erdoğan, M. Akif, *Çukurova Tarihinin Temel Kaynakları IV, Adana Evkâf Defteri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Kurt, Yılmaz, “Çukurova’da A’yânlık Mücadelesi: Hasanpaşazâdeler”, *XV. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler*, 4. Cilt-1. Kısım, Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2010, s. 1259-1278.

Kurt, Yılmaz - Ünlü, Ertan, “Çukurova Âyânları I: Hasanpaşazâdeler İle İlgili Arşiv Belgeleri I”, *Belgeler*, C 33/S. 37, 2012, s. 57-116.

Kurt, Yılmaz - Ünlü, Ertan, “Çukurova Âyânları II: Hasanpaşazâdeler (Karslızâdeler) İle İlgili Arşiv Belgeleri II”, *Belgeler*, C 34/S. 38, 2016, s. 17-86.

- Kurt, Yılmaz, “Çukurova Âyânları III: Hasanpaşazâde Ahmet Bey”, *Belgeler*, C 37/S. 41, 2022, s. 39-210.
- Kurt, Yılmaz, “Çukurova Âyânları IV: Hasanpaşazâde Ahmet Bey II”, *Belgeler*, C 38/S. 42, 2022, s. 45-90.
- Kurt, Yılmaz, “Hasanpaşazâdeler”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ek-1, İstanbul 2016, s. 539-540.
- Küçükaşcı, Mustafa Sabri, “Seyyid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C 37, İstanbul 2009, s. 40-43.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî, Osmanlı Ünlüleri*, C 4, Yay. haz. Nuri Akbayan, Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- Menemencioğlu, Ahmed Bey, *Menemencioğulları Tarihi*, Yay. haz. Yılmaz Kurt, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- Sarıcık, Murat, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakîbü'l-eşrâfîk Mü'essesesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.
- Sertoğlu, Midhat, *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C 5, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Şakiroğlu, Mahmut H., “Çukurova Tarihinden Sayfalar 1: Payas Ayanı Küçük Ali Oğulları”, *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 15/S. 26, 1991, s. 103-139.
- Zinkeisen, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C 6, çev. Nilüfer Epçeli, çev. kontrol Kemal Beydilli, ed. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011.

Belgelerin Transkripsiyonu

Sıra No : 1

Belge No : Adana Ş.S. 48, img 71, sayfa 139, belge 222

Tarih : Evâsıt-ı L 1216/13-23 Şubat 1802

Konu : Mısır'a gönderilecek askerlerin sevkine dair ferman⁶².

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed dâme mecduhu ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'deni'l-fazlı ve'l-keâm Mevlânâ Adana kâdısı zîde fazluhu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân vücûh-ı memleket ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Ber muktezâ-yı vakt ü hâl, azm ü ihtiyâta ri'âyet Mısır-ı Kâhire muhâfazası (...) kazâsında kâ'in harb ü darb erbâbından iki yüz elli nefer güzîde ve cenk-azmûde (...) asker tehiyye ve techîz ve münâsib iskeleden sefineye süvâr ve Ordu-yı hümâyûnuma irsâle sarf (...) eylemeniz için siz ki mütesellim ve mevlânâ ve sâ'ir-i mûmâ ileyhimsiz Ordu-yı hümâyûndan ve Rikâb-ı hümâyû(ünüm)dan) eğerçi me'mûriyetinizi hâvî evâmîr-i 'aliyyem tasdîr ve mübâşir ile tesyîr olunmuşdu. Ancak (...) sonra muhâfaza-i memleket zımında Mısır için asker tertîbi lâzım oldukda ol vakitte (sudur) idecek emrim derûnunda me'mûriyet-i sâbıkânız vechile hareket ve asker-i mezk(ûru) ihrâc ve Mısır'a irsal eylemek üzere şimdilik terk ve te'hîri husûsuna irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle i'lâmen ve inhâ'en işbu emr-i şerîfim ısdâr ve () ile irsâl olunmuşdur. İmdi asker-i mezkûrun şimdilik terk ve te'hîri bundan sonra muhâfaza-i memleket zımında Mısır için asker tertîbi lâzım geldikde der 'akab sudûr idecek emrim vusûlunde me'mûriyet-i sâbıkânız üzere hareket ve 'asker-i mezkûru tertîb ve tahrîr birle ihrâc ve Mısır'a 'âcilen irsâl eylemeñiz arzûsuna mebnî olduğı ve asker-i mezkûr şimdilik te'hîr olundu diyerek kazâ-i mezbûr ahâlîsinden hafî ve celî bir akça ve bir habbe alındığına rızâ-yı 'aliyyem olmadığı ma'lûmuñuz oldukda ber vech-i meşrûh bu husûs zımında fukarâdan bir akça ve bir habbe almayub ve aldırmayub mücib-i emr-i şerîfim üzere 'amel ü hareket ve dikkat ve ser-i mü hâlât vukû'undan be-gâyet tehâşî ve mücânebet eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: () vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imitsâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrunuyla 'amel ü hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eyleyesiz. 'Alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren evâsıt-ı şehir-i Şevvâlû'l-mükerrem sene sitte 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

62 Belge tamir görmüş, bazı kelimeler kayıp olmuş, bunlar (...) işareti ile belirtilmiştir.

Sıra No : 2
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 145, sayfa 139, belge 7
 Tarih : 7 Ş 1217/3 Aralık 1802
 Konu : Ordu için tahsili gerekli olan paradan kalan 4.800 kuruşun tahsil edilmesi gerektiğine dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey ve Tarsus Mütesellimi Karamutzâde Mustafa dâme mecduhumâ ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân bundan akdem mübâşir ta'yîn olunan defterdâr-ı şıkk-ı evvelim ikinci çukadârı Osman zîde kadruhu tevki'-i refi'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Ordu-yı hümayûnum lâzimesiçün Adana ve Tarsus sancaklarının zu'amâ ve erbâb-ı timârı bedelleri olan yüz dört neferin beher neferi yüz ellişer gurusdan matlûb olunan bedeliyyeden gayr-ı ez tahsîl Adana ve Tarsus sancaklarında kusûr kalan dört biñ sekiz yüz gurusun tahsîliçün bundan akdem bi'd-defa'ât evâmîr-i şerîfem ısdar ve tisyâr olunmuş ise dahi ile'l-ân bir akçası vârid olmadığı kuyûddan müstebân olub ancak el-hâletü hâzihi masârıf-ı mühimmeniñ kesret ve vefretine mebnî hazîne-i 'âmireme nükûdun derece-i lüzûmu ta'rîf ve tavsîf kabûl ider mevâddan olmadığına mebnî bu makûle matlûb-ı şâhânem olan bedeliyyeniñ bu vechile dûr (ü) dıraz te'hîr ve ta'vîki mugâyir-i rızâ-yı hümayûnum olmağla siz ki mütesellimler-i mûmâ ileyhimâsız başmuhâsebeden ihrâc ve derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan sûret-i defter mücebince meblağ-ı mezbûru vusûl-ı emr-i şerîfimde icâb ü iktizâ edenlerden ma'rifetiniz ve mübâşir-i merkûm ma'rifetiyle kimesneniñ îrâd edecek a'zâr-ı vâhiyyesine asla ve kat'â havâle-i sem' ü i'tibâr etmeyerek 'alâ eyyi hâlin tahsîl ve mübâşir-i merkûma teslîmen Der-sa'âdetime irsâl ve hazîne-i 'âmireme teslîme mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñiz fermânım olmağın mahsûsan ve isti'câlen işbu emr-i 'âlîşânım ısdâr ve defterdâr-ı müşârun ileyhin ikinci çukadârı merkûm Osman zîde kadruhu ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde bâlâda tafsîl ü beyân ve sûret-i defter-i mezkûrede tasrîh ü ayân kılındığı vechle bekâyâ-yı sahîha-i mezkûreniñ te'hîrine cevâz gösterilmeyerek tahsîli husûsu sizden matlûb-ı kat'î-i dâverânem idüğü ma'lûmun oldukda ber müceb-i sûret mebâliğ-i mezbûreyi mecbûl olduğunuz gayret ve hamîyyet ve kâr-âgâhî ve dirâyetiñiz muktezâsı üzere kimesneniñ a'zâr-ı vâhiyyesiniñ kat'an ve kâtibeten havâle-i sem' ü i'tibâr etmeyerek ve edâsında tereddüd ve muhâlefet ile imrâr-ı vakte tasaddî ederler ise te'dîbât-ı lâyıkarıniñ icrâsına ibtidâr olunacağı iktizâ edenlerin gûş-ı hûşlarına ilkâ eyleyerek 'alâ eyyi hâlin tahsîl ve mübâşir-i merkûma teslîmen Der-sa'âdetime irsâl ve hazîne-i 'âmireme teslîme ziyâde sa'y ü gayret eyleyesiz ve sen ki mübâşir-i merkûmsun me'mûr-ı tahsîli olduğun meblağ-ı mezbûru mütesellim-i mûmâ ileyhimâ ma'rifetleri ve mübâşeretinle 'alâ eyyi hâlin tahsîl ve bi'l-istishâb getirüb hazîne-i 'âmireme teslîme ihtimâm ü dikkat ve bî-hûde meks ü ikâmet ve tahsîl etmedikce 'avdet itmekden hazer ü mücânebet ve icrâ-yı emr-i mübâşeretine mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimin mazmûnu üzere 'âmil olub hilâfından be-gâyet ihtirâz eyleyesiz. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' şehir-i Şa'bân sene seb'a 'aşere ve mi'eteyn ve elf.

Be-makâmı mahrûse-i Konstantiniyye.

M.

Belgeler, Sayı: 47; 1-172

Sıra No : 3
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 21, sayfa 37, belge 358
 Tarih : Evâsıt ZA 1217 / 5 Mart 1805
 Konu : Ahmet Bey'in mütesellimlik fermanı.

Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî Ahmed Bey hazretlerinin mütesellimlik fermân-ı 'âlîşânıdır.

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana eyâletinde vâkı' kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Adana eyâleti işbu biñ iki yüz on yedi senesi Zi'l-ka'desiniñ onuncu gününde avâtıf-ı 'âliyye-i şâhâne ve 'âvârıf-ı behiyye-i tâcdâremden⁶³ hâlen Kocaili sancağı mutasarrıfı düstûr-ı mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmu'l-'âlem Vezîrim Es-seyyid Osman Paşa edâme Allâhu ta'âlâ iclâlehuya ilhâken tevcîh ü ihsân-ı mülûkânem olmağla tarafından eyâlet-i mezkûreye re'âyâ-perver ve müstakîmü'l-etvâr ve zabt u rabt-ı memlekete sâhibü'l-iktidâr biriniñ mütesellim⁶⁴ nasbı lâbüdd ve muktezî olmakdan nâşî eyâlet-i mezkûrede hâlen bâ-fermân-ı 'âlî mütesellim olan Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılardan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Ahmed Bey dâme mecduhu evsâf-ı mezkûre ile muttasıf olunduğundan bahisle mütesellimlik-i mezkûrda ibkâ ve takrîr olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu vezîr-i müşârun ileyhiñ kapu kethüdâsı bâ-takrîr istid'â itmekle vech-i meşrûh üzere mütesellimlikde ibkâ ve takrîr kılınmak fermânım olmağın imdi siz ki mevlanâ-yı mûmâ ileyhimsiz kapucıbaşı-ı mûmâ ileyh mütesellimlik-i mezkûrda kemâkân ibkâ ve takrîr kılındığı ma'lûmuñuz oldukda ber vech-i muharrer mütesellimlik-i mezkûru târîh-i merkûmdan i'tibâr ile kapucıbaşı-i mûmâ ileyh zabt vezîr-i müşârun ileyh tarafına râcî 'â'idât ve tayyârâtı kadîmden olıgeldüğü vechile ahz u kabz itdirüb mütesellimliği umûruna âherden dahl u ta'arruz itdirilmemek bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki: Hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'amel ü hareket ve hilâfından tehâşî ü mübâ'adet eyleyesiz. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fî evâsıtı şehri Zi'l-ka'deti's-şerîfe sene seb'a 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

63 Metinde (تاجدار آمدن).

64 Metinde sehven müsellemler yazılmıştır.

Sıra No : 4
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 139, sayfa 151, belge 20
 Tarih : 12 ZA 1217/ 6 Mart 1803
 Konu : İstanbul'da bulunan saçmahaneye Adana'dan birinin seçilerek gönderilmesi ve gelecek kişinin dükkân açarak Adana için saçma, fişek ve çubuk üretmesi için gönderilen ferman.

(4/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'adinül-fazlı ve'l-kelâm Adana sancağında vâkı' kazâlarıñ kâdılar ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan teberdârân-ı müşârûn ileyhâdan Arif ve voyvoda ve a'yân ve zâbitân ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

İftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn mu'temedü'l-mülûk ve's-selâtin muhtârü'l-izz ve't-temkîn bi'l-fi'il Dârü's-sa'âdetim ağası olub Haremeyn-i şerîfeyn Evkâfı nâzırı olan Bilal Ağa dâme 'uluvvuhu Divân-ı hümâyûnuma 'arz gönderüb nezâretinde olan evkâfdan İstanbul'da vâkı' merhûm ve mağfûrun leh Sultan Mustafa Hân tâbe serâhu evkâfı mukâta'âtından Üsküdar'da kâ'in Saçmahâne Kârhanesi Mukâta'ası seyyidetü'l-muhadderât iklîletü'l-muhassenât tâcü'l-mestûrât zâtü'l-galâ ve's-sa'âdet hemşîre-i muhteremim Beyhan Sultân dâmet ismetühânîñ vâlidesi müftehîretü'l-muhadderât Adilşah Kadın dâmet.

(4/b) ismetühânîñ uhdesinde olub kârhaneye-i mezbûr bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tahsîs olunan saçma ve fişenk ve çibık ve külçe ve müste'men seffinesiyle vürûd eden ecnâs-ı kurşun nefsi-i İzmir'den mâ'adâ cümle-i memâlik-i mahrûsemde olan eyâlet ve elviye derûnunda kâ'in kazâ ve nevâhî ahâlîleri beher sene memleketlerinden bir kimesne muhtâr nasb ü ta'yîn ve mukâta'a-i mezbûr tarafından zabt temessükü ahz ve mûcibince evâmîr-i 'aliyyem ısdâr ve sâlifü'z-zikr cümleñiñ muhtâr nasb ü ta'yîn eylediği kimesne bir dükkân küşâd ve i'mâl ve fûruht ve ahz u kabzı kendüye tahsîs kılınmak şûrûtundan iken müddet-i medîdeden berü şûrût-ı mezkûra ri'âyet olunmayub ve cânib-i vakf-ı şerîfdan temessük ahzına 'adem-i ri'âyet ve diledikleri gibi i'mâl ve fûruht ve bâğî ve tâğî kimesnelere fûruht ile şîrâze-i nizâm-ı mukâta'aya halel târî ve îrâd-ı vakf-ı şerîfîñ kesr ve terettübüne mü'eddi olduğundan bu misüllü cesîm vakf-ı şerîf îrâdına kesr ü noksân terettübünden vikâye ve himâye lâzımeden olmağın binâen 'aleyh nefsi-i Adana ve sancağının hâvî olduğu kazâ ve nevâhî saçmacılığı işbu biñ iki yüz on sekiz senesi Muharrem guresinden nizâma rabt ve cânib-i vakf-ı şerîfdan beher sene Muharrem guresinde temessük ahz ve ahâlî-i memleketden bir muhtâr nasb ve şûrût üzere âher kimesnelere fişenk ve kurşun ve külçe ve çibık fûrûhtundan mübâ'adet ve bir ademden fûrûht ve beher sene taraf-ı vakfdan temessük ve mûcibince emr-i şerîfim ısdâr ve yedinde temessük olmadıkca ahz u i'tâ olunmamak için te'kîden tenbîh ve mûmâna'at edenleri isim (ve) şöhetleri ile bâ-i'lâm Der-sa'âdetim'e inhâ olunmak üzere emr-i şerîfim sudûrunu Sultan-ı müşârûn ileyhanıñ kethüdâsı hâcegân-ı divân-ı hümâyûnumdan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Ahmed Cavid Bey dâme mecduhu bâ-takrîr inhâ etmekle kuyûdâta mürâca'at olundukda vakf-ı mezbûr mukâta'âtından Üsküdar'da kâ'in saçmahâne kârhanesinde saçma ve fişenk ve kurşun i'mâl ve izâ'a olunmayub İstanbul ve İzmir'den gayrı Rumili ve Anadolu

ve memâlik-i mahrûsemde saçmahâne ihdâs olunmayub ve ideri olur ise ma‘rifet-i şer‘ ile men‘ ü def‘ olunmak ve müste‘men tâ‘ifesiniñ getürdükleri saçma ve kurşuna râyici üzere kârhâne-i mezkûra mutasarrıfı olana virüb âhere verilmemek bâ-hatt-ı hümayûn düstûr’l-amel tutulan şürûtdan olmağla hilâf-ı şürût harekete cesâret edenler ma‘rifet-i şer‘ ve ta‘yîn olunan mübâşir ma‘rifetiyle men‘ ü def‘ olunub mütenebbih olmazlar ise isim ve şöhetleriyle Der-sa‘âdetime arz ü i‘lâm olunmak bâbında evâmir-i şerîfem verildiği Haremeyn-i şerîfeyn muhâsebesine mukayyed olmağla takrîri ve şürût mücebince ‘amel olunub ağa-yı müşârun ileyhiñ arzıyla şeref-rîz-i sudûr olan işbu emr-i celîlü’ş-şânımıñ mûcibince icrâ ve hilâfına hareket edenlere ekîden tenbîh ve te’diye (?) olmalarınıñ te’dîb ve gûşmallarıçün Der-sa‘âdetime isim (ve) şöhetleriyle i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâsına i‘lâm itmeğın imdi mücebince ‘amel olunmak bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: Hükm-i şerîfimle mübâşir vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere ağa-yı mûmâ ileyhiñ arzıyla şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü’ş-şân-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-imtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle ‘amel olub hilâfından ihtirâz eyleyesiz. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız. Tahrîren fi’l-yevmi’s-sânî ‘aşer min şehri Zi’l-ka‘de sene seb‘a aşer ve mi’eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyye.

Sıra No : 5

Belge No : Adana Ş.S. 58, img. 135, sayfa 160, belge 29

Tarih : 12 R 1218 /01 Ağustos 1803

Konu : Vahhabilerin Mekke'ye saldırmaları dolayısıyla orada bulunan askerler için zahire tedarik edilerek Şam'a gönderilmesine dair ferman.

(5/a) Mefâhîrî'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keîâm Adana eyâletinde vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazlühüm ve iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmîd ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allam kapucıbaşılarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu, kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân husûs-ı âtiyyü'z-zikre mübâşîr ta'yîn olunan Dergâh-ı mu'allâm gedüklülerinden Seyyid Mustafa zîde kadruhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki:

Bir müddetten beri Neced havâlisinde ser-zede-i zuhûr olub sâde-dil 'Urbân makûlesini tahrîk ü ihtilâl ve ihdâs-ı âyin ü mezheb ile teferrüd iden Su'ud oğlu Abdulaziz nâm hâricî bundan akdem hüccâc-ı müslimîniñ Mekke-i Mükerrreme'den 'avdeti akabinde Mekke-i Mükerrreme'yi istilâ birle Beytül-Harâm ve Makâm-ı Hazret-i İbrahim aleyhi's-selâmdan mâ'adâ ne kadar bükâ' ve ziyâretgâh var ise cümlesini hedm ü tahrîb ve Medîne-i Münevvere'ye dahi sû-i kasd ve ihânet dâ'iyesiyle hareket etmek üzere idüğü Medîne-i Münevvere mahsûr şeklinde olub 'asâkir ve zahîre irişdirmeğe eşedd ihtiyâc ile muhtâc olduğı bu def'a derbâr-ı 'atûfet-karârıma vârid olan tahrîrâtın müstebân ve beldeteyn-i mükerrremeteyniñ mekâyid-i a'dâdan hıfz u hırâset ve ahâlisi ü sekenesiniñ istihsâl-i asâyîş ve istirâhatleri emrine sarf-ı vüs' ü makderet Devlet-i 'Aliyyemiñ 'uhdesinde farz olub bu bâbda cümleñiñ ya'ni ümmet-i Muhammed'den olanlarıñ ve 'ale'l-husûs saltanat-ı seniyyemiñ erkânından olub sâye-i Devlet-i 'Aliyyemde kesb-i kudret ü miknet eden erbâb-ı iktidâr, var kuvvetlerini sarf etmek ve mâl ve canlarını bu uğûra fedâ etmek lâzime-i zimmet ü diyânetden olduğı bedîhî ve ma'lûm ve ma'âze Allâhu ta'âla hâricî-i mezbûr Medîne-i Münevvere'ye dahi izhâr-ı ihânete fırsat-yâb olmak lâzım gelür ise *El-medînetü muhâcîri ve bihâ kabrî ve minhâ meb'asî ve ehlühâ cîrânî ve hakîku 'alâ ümmetî hıfzu cîrânî ve men hafazahüm künte lehu şefî'an ve şehîden yevmü'l-kıyame ve men lem yahfaz vasiyyetü fîhim sakâ Allâhu min tîneti'l-hıyâl* hâdis-i şerîf-i meshabet-redîfi me'âl-i münîfînden müstebân olan va'ide mazhar olacağı zâhir ve meczûm olmağı bu takdîrce hâricî-i mezbûruñ bi'avnillâhî'l-meliki'l-müste'ân havâlî-i mübârekeden indifâ'-ı şer ü şürûruna her taraftan sarf-ı makdûr olması husûsuna irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle Şam-ı şerîf ser 'askerî ma'iiyetinde tecemmu' ve tehaşşüd idecek 'asker ta'yînâtları içün derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan memhûr ve mümzâ sûret-i defter mücebince sen ki kapucıbaşı mûmâ ileyhsin kalem-rev-i hükûmetin olan *Adana eyâleti kazâlarından beher kilesi ma'a nakliye ve çuvalbahâ ellişer paraya olarak on biñ kile hınta ve kezâlik ma'a-nakliye beher kilesi kırk beşer paraya olarak yirmi biñ kile şa'ir tertîb olunmağı* fiyât-ı merkûm ile icâb iden otuz altı biñ iki yüz elli gurus bahâsı Adana eyâletinden tahsîlî fermânım olan zehâyir bedelinden 'an nakdin ashâbına i'tâ olunarak ma'rifetiñle serî'an mübâya'a ve Şam-ı Şerîfe nakl olunmak ve bu husûs-ı mevâdd-ı sâ'ire mukayyes olmayub

(5/b) umûr-ı dîn (ü) devletden olmak mülâbesesiyle te'hîr ve terâhî gûne hareket zinhâr vukû' bulmayarak tekmîlen irsâli esbâbınıñ istihsâline i'tinâ ü dikkat olunub ihmâl ve müsâmaha

olunmamak fermânım olmağın bâ-takrîr işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve () ile irsâl olunmuştur. Kaldı ki vusûlünde bâlâda beyân ü ayân olunduğu üzere Şam-ı şerîfde tecemmü' edecek asker ta'yînâtı için ma'rifetiñle mübâya'asına irâde-i alıyyem ta'alluk iden zehâ'ir-i mezkûreniñ muktezâ-yı gayret ve hamıyyet ve kâr-âgâhî devr etmek lâzımesince îcâb iden bahâsı eyâlet-i mezkûreden tahsîli fermânım olan zehâyir bedeliyyesinden te'diye itdirilerek serî'an ma'rifetiñle mübâya'a ve Şam-ı şerîfe nakl etdirilmesi husûsuna bezl-i vüs' ü makderet ve bu husûs mevâdd-ı sâyire mukayyes olmayub umûr-ı dîn ü devlet olmak mülâbesesiyle Müslümânım diyenleriñ vâcibe-i uhde-i diyânetleri olduğundan pâ-beste-i te'hîri tecvîz olunmayarak tekmîlen irsâli esbâbıñ istihsâline ve tamâmen ve kâmilen Şam-ı şerîfe nakl olunduğunuñ haberini Der-alıyyeme tahrîr ve inhâya mübâderet eyleyüb bîhûde imrâr-ı vakitden mübâ'adet ve bu husûsu kâffe-i umûruna takdîm ve tercîh ile tanzîmine sarf-ı vüs' ü makderet eylesin. Ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve mütesellim-i mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz sizler dahi mûcib-i emr-i şerîfimle amel ü hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eylesiniz. Ve sen ki mübâşir-i merkûmsun me'mûr olduğun husûs-ı mezbûruñ tanzîmine tamâmen nakl olunduğunu mübeyyin tahrîrâtıyla Der-alıyyeme avdet eyleyüb zehâir-i mezkûre tekmîlen mübâya'a ve nakl olunmadıkca bir hatve hareket etmekden gâyetü'l-gâye tehâşî ü mücânebet ve icrâ-yı emr-i mübâşeretiniñ ihtimâm ü dikkat eylemeñ bâbında fermân-ı âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki emr-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'âmil olasın. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

Hurrire fî 12 Rebî'i'l-ahir sene 1218.

Be-makâmı mahrûse-i Konstantiniyye

Sıra No : 6

Belge No : Adana Ş.S. 58, img 134, sayfa 162, belge 30-31

Tarih : Evâsıt CA sene 1218/ 29 Ağustos 1803

Konu : Hacıların güvenli geçişlerinin sağlanmasına dair ferman.

(6/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütessellimi () dâme mecduhu tevkî-i refî-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Bu sene-i mübârekede 'âzîm-i beytu'l-lâhi'l-harâm olan hüccâc-ı müslimîniñ ve Surre-i hümayûnumun mashûben bi'l-emn ve's-selâme imrâr ve mahall-i maksûda îsâllerine ihtimâm ve sa'y-ı bî-şümâr olunmak matlûb-ı hümayûnum olduğuna binâ'en bu hilâlde 'ala vechi'l-mu'tâd sûrre-i hümayûnum Haremeyn hazînesinesinden ihrâc ve Surre Emîni nasb olunan hâssa silahşörlerimden kıdvet'l-emâcid ve'l-a'yân Mîr Osman zîde mecduhuya teslîm ve Üsküdar'a nakl ve bi-avni'l-lâhi ta'âlâ evâsıt-ı Recebinde Üsküdar'dan hareket etmek üzere olub selâmetle Surre-i hümayûnumuñ Şam-ı şerîfe îsâl ve hüccâc-ı müslimîniñ âminen ve sâlimen mürûrları husûsu saltanat-ı seniyyemiñ akdem-ı umûr ve a'zam-ı hutûbundan idüğü beyândan müstağnî olmağla resm-i ihtiyâta ri'âyet ile şimdiden re's-i hudûd Adana'dan Haleb'e varınca yollarıñ gereği gibi tathîrine ve mıntika-i eşkıyâ olan mahalleriñ muhâfazasıyla kuttâ'-ı tarîk ve sâ'ir erbâb-ı şekâvetin def' ve tedmîrlerine mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ üzere mukaddemce her kazânıñ zâbitân ve hükkâmına tenbîh-i ekîde ihtimâm ve fevc fevc varan hüccâc-ı zevi'l-ibtihâc ve Surre-i hümayûnumu müstevfâ ademleriñle bi'n-nefs istikbâl ve menzil be-menzil teşyî'leriyle nihâyet-i hudûd olan Haleb hudûduna ve Üzeyir toprağına değin âminen ve sâlimen mürûrları hâlâtına kemâl-i ihtimâm ve sa'y-ı mâlâkelâm eylemeñ için mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve sadr-ı a'zamım tatarları odabaşısı sâbık Ahmed zîde kadruhu ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde lâzıme-i istikbâlî şimdiden 'icâleten tehyi'e ve ihzâr ile hüccâc-ı zevi'l-ibtihâc mashûben bi'l-emn mürûrları hâlâtına sarf-ı makderet eylemeñ matlûb-ı kat'î-i şâhânem olmağla fevc fevc varan hüccâc-ı müslimîni sâlimen hudûduñdan imrâr ve Surre-i hümayûnumu mükemmel ve müstevfâ ademleriñle bi'n-nefs

(6/b) ve teşyî' iderek Haleb hudûduna ve Üzeyir toprağına îsâllerine nihâyet-i vüs' ve kudretiñi sarf eyleyüb şöyle ki saña bu mertebe tenbîh ü te'kid olunmuşken ma'âza Allâhu ta'âlâ iğmâz ve rehâvet gûne hareket vukû'uyla nâ-mülâyim bir hâlet zuhûru sem'-i hümayûnuma vâsıl olmak lâzım gelür ise 'özü ü illetiñ kat'an kabûle karîn olmayub mazhar-ı eşedd-i ikâb olacağını cez'men ve yakînen bilüb aña göre 'amel ü hareket ve rızâ-yı hümayûnuma mugâyir ednâ kusûr ve rehâvetden ve merâsim-i hazm ve ihtiyâta münâfi ser-i mü vaz' ü hâlâtdan tehâşî ü mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'amel ü hareket ve hilâfından gâyetü'l-gâye tehâşî ü mücânebet eylesin. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. Hurrîre fi evâsıtı CA sene 1218.

Bi-makâmı Konstantiyyeti'l-mahrûse

Sıra No : 7
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 118, sayfa 194, belge 66
 Tarih : 4 Z 1218 /16 Mart 1804
 Konu : 1216 ve 1217 yıllarına ait İrad-ı Cedit hazinesinin Adana'daki gelirlerinin toplanıp merkeze gönderilmesi.

(7/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîd 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından hâlen Adana Mütessellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazlı ve'l-keîâm Mevlânâ Adana kâdisi zîde fazluhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki:

Adana sancağında kâ'in irâd-ı cedîd-i hümâyûnuna zabt olunan on altı 'aded ze'âmet ve tîmârlar biñ iki yüz on altı ve on yedi senelerine mahsûben Tarsus Voyvodası Seyyid Ahmed Bey'e derûhde ve iltizâm olunmakdan nâşî zikr olunan ze'âmet ve tîmârlardan sinîn-i merkûmeteyn hâsılâtına taraf-ı âherden dahl u ta'arruz olunmak icâb etmez iken Adana sâkinlerinden Kara Fakihoğlu Mustafa Bey ile Adana Alaybeyisi Mahmud Bey yek-dil ve yek-cihet olarak sâlifü'z-zikr tîmârların iki senelik hâsılâtını zabt ve ta'sîr ve ekl ü bel' eyledikleri bu def'a inhâ olunmakdan nâşî zikr olunan tîmârlar hâsılâtları İrad-ı cedîd Hazînesvâridâtından olmak mülâbesesiyle bir akçasınıñ kesr ve terettübü tecvîz olunur mevâddan olmadığına binâ'en seneteyn-i mezbûreteyne mahsûben hâsılâtları her ne ise tamâmen ve kâmilan voyvoda-i mûmâ ileyh tarafına edâ ve teslim olunmasıçün emr-i şerîfim sudûruna mu'teberân-ı ricâl-ı devlet-i 'aliyyemden hâlen İrad-ı cedîd-i hümâyûnum defterdârı iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim El-hâcc İbrahim Reşid dâme mecduhu bâ-takrîr inhâ etmekle sen ki mütessellim-i mûmâ ileyh sin seneteyn-i mezbûreteyn hâsılâtlarını mîr-i merkûmân tamâmen ve kâmilan edâ ve teslim eylediler fihâ ve eğer mugâyir-i rızâ-yı 'aliyyem ekl ü bel' dâ'iyyesiyle edâda tereddüd ve muhâlefet eyledikleri istimâ' olundukda habs ve tescîn olunarak emvâl ü eşyâlarından tahsîl olunacağından gayrı muhkem te'dîb ve gûşmâl kılınacakları muhakkak olduğunu gûş-ı hûşlarına telkîn ederek me'hûzâtı her ne ise tamâmen ve kâmilan te'diye ve teslimine sa'y-i 'azîm eyleyüb hâtır ve göñüle ri'âyet ile hilâf-ı emrim vaz' ü hareketden be-gâyet tehâşî ve mücânebet eylemek fermânım olmağın hâsseten işbu emr-i celîlü'l-kadım ısdâr ve () ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde bâlâda bast ü beyân olunduğu üzere voyvoda-i mûmâ ileyhiñ on altı ve on yedi senelerine mahsûben'uhde-i iltizâmında olan tîmârlar hâsılâtlarından mîr-i merkûmânın zimmetlerine geçen her ne ise tamâmen ve kâmilan voyvoda-i mûmâ ileyhe edâ ve teslimde tereddüd ve muhâlefet ederler ise vech-i muharrer üzere tahsîl ve kendüleri muhkem te'dîb ve gûşmâl olacaklarını gûş-ı hûşlarına ilkâ iderek te'diye ve tanzîmine ihtimâm ü dikkat ve hilâfını tecvîz ile

(7/b) mübtelâ-yı vehâmet olmakdan mücânebet eyleyesin ve sen ki kâdî-ı mûmâ ileyh sin sen dahi vâcibü'l-emr-i şerîfimle 'amel ü hareket ve hilâfından tehâşî ve mücânebet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-sân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olub hilâfından ihtirâz eyleyesiz. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd eyleyesiz. Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi şehri Zi'l-hicce sene semân 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

Sıra No : 8
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 115, sayfa 65, belge 73
 Tarih : Evâil RA 1219 / 10-19 Haziran 1804
 Konu : Şakî Karsandioğlu'nun halktan gasbettiği malların geri alınarak sahiplerine iadesi.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Mîr Ahmed Bey dâme mecduhu ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazlı ve'l-keîâm Mevlânâ zikr-i âtî kimesneniñ Adana Eyâletinde bulunduğu mahallin kâdisi zîde fazluhu ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân husûs-ı âtiyyü'z-zikre bu def'a Der-'aliyyemden mübâşir ta'yîn olunan darbhâne-i 'âmirem Emîni Enderun Ağası İsmail zîde kadruhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki:

Ma'âdin-i hümâyûnumdan Bereketlü Ma'deni mülhakâtından Yahyalı kazâsı ahâlîlerinden yüz neferden mütecâviz kimesneleriñ iki yüz on senesinde li-ecli't-ticâre sâhil tarafına 'azîmet eylediklerinden Sarıçam Voyvodası Karsandioğlu İshak dimekle meşhûr şakî öteden berü kuttâ'-ı tarîk ve envâ' fesâdât ve fitnelik ile me'lûfiyeti hasebiyle merkûmânı bi-gayrı hakkın ahz u habs ile mecmû' hayvânât ü metâ'larını ve nukûd akçalarını zabt eylediği ve şakî-i merkûmun zikr olunan Yahyalı kazâsı ahâlîleriyle ahz u i'tâ ve hesâba dâ'ir bir nesnesi olmadığı ve şakî-i merkûmuñ bu vechile hareket-i reddiye ictisârı mücerred cibiliyetinde olan fitne ve fesâdı izhâr zımnında idüğü ve bu hâlet Ma'den-i hümâyûnumuñ izmihlâlâline bâdî olacağı Çamardı kazâsı nâ'ibiniñ bu def'a derbâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme vârid olan bir kıt'a i'lâmında derc ve iş'âr olunmuş. Husûs-ı mezbûr hâlen darbhâne-i 'âmirem nâzırı olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Ebubekir dâme mecduhuya havâle olundukda merkûm Karsandioğlu ahâlî-i ma'den fukarâsınıñ katî vâfir hayvânât ve eşyâsını nehb ü gasb eylediği bundan akdem ma'den emîniniñ vârid olan tahrîrâtından ve bu husûs için tevârüd iden âdeminiñ takrîrinden ma'lûm olub bu makûle fukarâ-yı zîrdestânıñ ashâb-ı tagallûbeden himâyesi ve eşyâ-yı menhûbeleriniñ istirdâdı lâzımeden olduğu beyânıyla rahmen li'l-fukarâ ahâlî-i merkûmeniñ eşyâ ve hayvânât-ı menhûbelerini merkûm Karsandioğlundan tahsîl ile ashâbına redd olunması bâbında sen ki Adana Mütesellimi kapucubaşı-ı mîr-i mûmâ ileyhsin saña hitâben emr-i şerîfim sudûrunu nâzır-ı mûmâ ileyh i'lâm itmekle sen ki kapucubaşı-ı mîr-i mûmâ ileyhsin i'lâmı mücebince mahallinde ma'rifet-i şer' ve mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle emvâl-i menhûbeniñ cümlesi 'alâ eyyi hâlin zâhire ihrâc ve ashâbına tamâmen istirdâd olunmak ve eğer işbu irâde, kâmilen icrâ olunmaz ise mübâşir-i mûmâ ileyh ol tarafda tevakkuf idüb hakikat-i hâli Der-sa'âdetime inhâ ile diğer emir sudûruna takarrub olunmak fermânım olmağın imdi ma'rifetiñ ve ma'rifet-i şer' ve ta'yîn olunan mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle emvâl-i menhûbeniñ cümlesi 'alâ eyyi hâlin zâhire ihrâc ve ashâbına tamâmen istirdâd olunmak ve eğer işbu irâde-i şâhânem kâmilen icrâ olunmaz ise mübâşir-i mûmâ ileyh ol tarafda tevkîf idüb hakikat-i hâli Der-sa'âdetime inhâ birle ne vechile emr-i şerîfim sudûr ider ise mûcib ü muktezâsı üzere 'amel ü hareket olunmak matlûb-ı kat'î-ı pâdişâhânem idüğü ve ibtâl-i hakkı ve hilâf-ı şer' gadri mûcib vaz'a bir vechile rızâ-yı dâverânem olmadığı siz ki kapucubaşı ve mevlânâ-yı mûmâ ileyhimâsız ma'lûmuñuz oldukda ber vech-i meşrûh

‘amel ü harekete ikdâm ve müsâra‘at ve hilâfî vaz‘ı tecvîzden tehâşî ü mücânebet eyleyesiz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhsin mazmûn-ı emr-i şerîfim seniñ dahi meczûmuñ olarak mûcib ü muktezâsı üzere ‘amel ü hareket ve îfâ-yı muktezâ-yı me’mûriyete dâmen dermiyân-ı gayret ve hilâfından be-gâyet tevakkî ü mübâ‘adet eylemeñ bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: () vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ‘at-makrûnuyla ‘amel ü hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız. Tahrîren fî evâ‘ili şehri Rebî‘i’l-ulâ sene tis‘a ‘aşere ve mi’eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti’l-mahrûse

Sıra No : 9
Belge No : C. ML 375/15414
Tarih : 20 Ş 1219 /24 Kasım 1804
Konu : İrad-ı Cedid Hazinesi'ne bağlı Adana yapağı rûsumatının 12.500 guruş iltizam bedeliyle Ahmed Bey'e verildiğine dair.

İrad-ı Cedid Hazînesi tarafından zabt ve idâre olunan yapağı rûsûmâtından Adana eyâletinde vâkı' kazâlarıñ resm-i yapağısı on sekiz senesine mahsûben on iki biñ beş yüz guruş bedel-i iltizâm ile livâ-i mezbûr mütesellimi Dergâh-ı 'Âlî kapucıbaşılarından Ahmed Bey'e der'uhde ve ilzâm olunub iktizâ eden zabt emr-i şerîfi tarafına ba's ü tisyâr olunmuşidi. Rûsûmât-ı mezkûreniñ hâsılâtı bedel-i iltizâmına gayr-i vâfi olduğı beyânıyla nısfı mikdârınıñ tenzîlini mîr-i mûmâ ileyh tahrîr ve istid'â ider ol mikdâr bedel-i iltizâmıñ istîfâsı mümkün olamayacağı hâricden dahî tahkîk olunmağla bu sûretde cümlesi pes-mânde kalmamak için dört biñ beş yüz guruşu tenzîl olunarak sekiz biñ guruşa kaydı tashîh ve İrad-ı Cedîd defterlerine ilmühaberi i'tâsı bâbında emr ü fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretleriñindir.

Mühür: İbrahim

Mûcebince kaydı tashîh ve ilmühaberi virile.

İlmühâber dâde. Fî 20 Ş sene 219.

Sıra No : 10
 Belge No : C.DH. 108/5354
 Tarih : 4 L 1219 / 06 Ocak 1805
 Konu : Adana mütesellimliğinin tekrar Ahmed Bey'e tefviz buyurulmasına dair.

Kapukethüdâlık hıdmet-i müşîrilerinde olduğum hâlen Vidin muhâfızı vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Osman Paşa hazretleri bendelerinin işbu tevcîhât-ı hümayûnda 'uhdesine ilhâken ibkâ ve takrîr buyurulmuş olan Adana eyâletine re'âyâ-perver ve sadâkat-kâr ve zabt ü rabt-ı memlekete sâhib-i iktidâr bir mütesellimin⁶⁵ nasb ü ta'yîn kılınması lâzımeden olmakdan nâşî el-yevm eyâlet-i mezkûreniñ mütesellimi olan Adana vücûhundan ve Dergâh-ı 'Âlî kapucıbaşılardan Ahmed Bey kulları evsâf-ı mezkûre ile mevsûf olduğuna mebnî umûr-ı mütesellimlik-i mezkûr kemâkân mîr-i mûmâ ileyhiñ 'uhdesine ihâle ve tefvîz buyurulmasını ve ol-bâbda lâzımü's-sudûr olan bir kıt'a mütesellimlik emr-i şerîfiniñ ısdârı husûsuna müsâ'ade-i seniyye-i veliyyü'n-ni'amâneleri bî-dirîğ ve erzânî buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i men-lehü'l-emriñdir.

Sahh.

Tevcîhi Tarihi.

Adana eyâleti hâlen Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf ve Vidin Kal'ası muhâfızı vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Osman Paşa hazretlerine 4 L sene 218 tarihinde ber-vech-i ilhâk tevcîh üzerinde olmağla 4 L sene 219 târîhinde dahî kemâ-kân ibkâ olunmuşdur. Fermân devletlü sultânım hazretleriniñdir.

⁶⁵ Metinde "mütesellimlik" şeklinde yazılmıştır.

Sıra No : 11
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img. 44, sayfa 82, belge 268
 Tarih : 19 L 12190 / 21 Ocak 1805
 Konu : Ahmet Bey'in yaptırdığı camide cemaatin çokluğu nedeniyle minber konulması sebebiyle Mevlânâ Kara Hüseyinzâde Es-seyyid Abdurrahman Halîfe'nin hatip olarak atandığına dair nişan.

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmi-i mekân-ı sultânî ve tuğra-yı garrâ-yı cihânsitânî-i hâkânî hükmü oldur ki:

Medine-i Adana'da vâkı' Serrâcân mahallesinde ashâb-ı hayrâtdan hâlen Adana mütesellimi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî El-hâcc Abdullah Paşazâde Ahmed Bey nâm sâhibü'l-hayrîñ müceddeden binâ eylediği mescid-i şerîfiñ cemâ'atı kesîr olmağla yine ashâb-ı hayrâtdan bânî-i mezbûr nâm sâhibü'l-hayr bâ-izn-i hümâyûn mescid-i mezbûra müceddeden minber vaz' idüb câmi'-i şerîf olmağla hatîb nasb ü ta'yîn olunmak lâzım ve mühimm olmağla erbâb-ı istihkâkdan cümleñiñ muhtârı işbu râfî'-i tevkî'-i refî'ü's-şân-ı hâkânî Mevlânâ Kara Hüseyinzâde Es-seyyid Abdurrahman Halîfe her vechile lâyık ve mahall ü müstehak olmağın hitâbet-i mezkûre ber vech-i hasbî tevcîh olunub yedine müceddeden berât-ı şerîf-i 'âlîşânım virilmek bâbında nâ'ib Mevlânâ Müderriszâde Es-seyyid Abdurrezzak zîde 'ilmuhu 'arz itmeğın mücebince merkûma tevcîh ve sadaka idüb bu berât-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnu virdüm ve buyurdum ki ba'de'l-yevm Mevlânâ-i merkûm Es-seyyid Abdurrahman Halife vârub zikr olunan câmi'-i şerîfe hatîb olub hizmet-i lâzimesin mer'î ve mü'eddî kıldıkdan sonra ber vech-i hasbî mutasarrıf olub vâkıfîñ hayrâtı ve devâm-ı 'ömr ü devletçün du'âya müdâvemet göstere. Şöyle bilüb 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren fi'l-yevmi't-tâsî' 'aşer min şehri Şevvâli'l-mükerrem sene tis'a 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyye

Sıra No : 12
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 44, sayfa 81, belge 270
 Tarih : Evâsıt L 1219 / 13-21 Ocak 1805
 Konu : Ahmet Bey'in inşa ettirdiği camiye minber koydurmasına izin verildiği.

Kıdvetü'n-nüvvâbi'l-müteşerri'in Adana kazasında nâ'ibiü's-şer' olan Mevlânâ () zîde 'ilmuhu tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Kazâ-i mezkûr mahallâtından Serrâcân mahallesinde vâkı' ashâb-ı hayrâtdan hâlen Adana mütesellimi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî El-hâcc Abdullah Paşazâde Ahmed Bey müceddeden binâ eylediği mescid-i şerîfiñ cemâ'ati kesîr olub câmi'-i şerîf olmağa her vechile mahall ve münâsib olmağla yine ashâb-ı hayrâtdan işbu dârende-i fermân-ı hümayûn bânî-i mezbûr nâm sâhibü'l-hayr kendi etyab mâlıyla mescid-i mezbûra minber vaz' etmek için izn-i hümayûn ricâsına i'lâm eylediği ecilden izn-i hümayûnum erzânî kılub buyurdum ki: Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ımla vardıkda göresün mahall-i mezkûrda mescid-i mezbûr e'imme-i Hanefiyye rıdvâne Allâhu ta'âlâ 'aleyhim ecmâ'in hazretleriniñ tecvîz eyledikleri yerde ise kendi etyab mâlıyla mescid-i mezkûra müceddeden minber vaz' idüb yedine berât-ı şerîfimle hatîb nasb ü ta'yîn olundukdan soñra ikâme-i salât-ı Cum'a ve 'ıydeyn olunub devâm-ı ömr ü devletimçün du'âya müdâvemet göstere. Şöyle bilüb 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren evâsıt min şehri Şevvâli'l-mükerrem sene tis'a 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyye.

Sıra No : 13
 Belge no : HAT 81- 3376
 Tarih : 29 Z 1219 / 31 Mart 1805
 Konu : Küçükalioglu Halil Bey'in vefatından sonra yerine geçmek için devlete başvuran oğlu Dede Bey'in Üzeyir Sancakbeyliği görevine getirilmesinin sakıncaları ve yeni bir fitne çıkmaması için mecburiyet üzerine getirildiği takdirde uygulanacak yola ilişkin Sadr-ı a'zamin Padişah'a sunmuş olduğu takrirdir.

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-nî'metim efendim pâdişâhım

Küçükalioglu'nun vefâtına binâ'en ol havâlî mezbûrun yed-i tasallutundan kurtulmuş ise de oğlu dahi babasının 'urûk-ı dirâ'et ve fesâd-ı cibilliyetini icrâdan hâlî olmayacağı mütâlâ'asına mebnî âniñ dahi ol taraftan izâlesi esbâbı suhûletle istihsâl olunub Payas tarîkiniñ gereği gibi te'mîni tedbîrine teşebbüs olunması ihrâc-ı mevâcib günü Rikâb-ı hümayûnlarına rû'esâyî-i çâkerîde şifâhen müzâkere olunmuş olduğuna binâ'en tedbîr-i mezkûrûñ bilâ-gâ'ile icrâsı ne makûle hareket ve esbâba menût ise mahfiyyen iktizâsını tahrîr eylemeleri için Beylanlı Abdurrahman Paşazâde Abdullah Bey ve Maraş mutasarrıfı Kalender Paşa'ya ve Adana mütesellimi Ahmed Bey'e taraf-ı çâkerânemden gâyet hafî isti'lâmname gönderilmiş ise de merkûm Küçükalizâde'yi oyalayub tasavvur olunan tedbîr suhûletle kuvvetden fi'le çıkacak mevsim hulûl etmedikçe ikâz-ı fitneden ihtirâzen merkûma 'asel-i hitân⁶⁶ verilmek iktizâ-yı maslahatdan ve ma'a hâzâ babasının fevtinde mîr-i merkûmuñ derbâr-ı saltanata gelen tahrîrâtında *kendüsü babası mesleğinde olmayub her hâlde Devlet-i 'Aliyye'ye 'ubûdiyyet ve inkiyâd ve itâ'atden inhirâf etmeyeceği* mukaddemâtından bahisle 'Üzeyr sancağınıñ kendüye tevcihîni istid'â etmiş olduğundan nâşî taraf-ı çâkerânemden cevâbnâme yazılıub me'âlinde *tahrîr eylediğin 'ubûdiyyet ve itâ'at tahrîrâtında görülecek me'serden olmayub sübûtu fi'lini icrâya vâbeste ve baban Devlet-i 'Aliyye'ye etdiği ser-keşlik ile yol çıkaramayub bu tavr netîcesinde eline mûcib-i vehâmet olacağı kayd-ı iş'ârdan vârestedir* deyu bâ'de't-tevettu'a babasının geçen sene hüccâcdan aldığı ve mukaddemlerden berü tüccârdan gasb eylediği kâffe-i emvâl ü eşyânıñ tamâmen reddinden sonra muhallefâtına bedel olarak cânib-i mîrîye ne sûretde hîdmet edeceğine ta'ahhüd edüb 'inâyet-i 'aliyyeyi ricâyâ ândan sonra müstehak olacağı derc ü tezkîr ve merkûm tarafına tesyîr olunmuş olmağla bu def'a âna cevâb olarak gelen tahrîrâtında *muhallefâtı olmayub külliyetlü zimemâtı olmağla tahsiline irâde-i seniyye müte'allık olduğu sûretde iktizâ eden emr-i şerîfi tasdîr ve Payas ve Kurdulağı menzilleriniñ imdâdiyyesiçün cânib-i mîrîden müretteb olan havâlâtın dahi tertîbi ve babasının mukaddemen istid'â etdiği vechile dağılmış olan ba'zı 'aşâyiriñ yerlerine iskânı bâbında kezâlik fermân-ı 'âlî tesyîr ve muhallefâtıda mâl yoğise de âna dahi bir mübâşir ta'yîn olunub sebt ü tahrîr kılınması sûretine müsâ'ade birle 'Üzeyr sancağını kendüye tevcih olunmasını istid'â ve kendüsü babası gibi olmayub makâm-ı rızâda bulunarak hüccâcın selâmetiyle iyâb ü zehâbına ve tarîkin vücûhla te'mînine ta'ahhüdünü inbâ etmiş olub merkûm her ne kadar mel'ûnzâde ise de şimdilik sûret-i inkiyâd ve mutâva'at izhâr etmekle gelen tahrîrâtına tevcih-i rûy-ı iltifât olunması tavahhuş ve irâdeyi hiss edüb fitne-i kâ'imeyi şimdiden ikâz edeceği ve ma'a hâzâ istediği evâmirin ketmiyle diğer tedbîre halel gelmeyüb fakat bir mübâşir irsâl olunmuş olacağı*

⁶⁶ Asel-i hitân: Sünnet balı.

mutâla'âtına mebnî ve hüccâcın emvâliyle belki biraz şey husûle gelüb mîr-i merkûm babası gibi olayım dese zamân-ı medîde muhtâc olacağına nazaran şu aralık bir gâ'ile olmamak fâ'idesi dahi mütebârid-ı hâtır idüğüne mübtenî 'Üzeyr sancağı mîrlivâlık ile mîr-i merkûma tevcih ve evâmîr-i mezkûre dahi tasdîr olunub tahrîrâtına cevâbnâme tastîr ve mazmûnunda: *Zimemât tahsîl olunur ise akça veririm yollu mu 'âmelen ibtidâ-i emirde isbât-ı sadâkat edecek tavrın hilâfı olub eğer sen dahi baban mesleğini tutayım diyecek isen hakkında dünyâ ve âhiretde necât ve selâmet yokdur ve bizim istishâbımız 'aksine mübeddel olub işte semere-i tesâhübümüzü biz isbât edüb mes'ûlâtına müsâ'ade-i seniyye istihsâl olundu ve matlûbun olan evâmîr dahi gönderilüb muhallefâta mübâşir tesyîr kılındı. Vusûl-i emr-i 'âlîde evvel-be-evvel hüccâcın emvâlini ve ba'zı tüccâr mallarını Der-sa'âdete tesyîr edüb zimemât ve muhallefât dahi mübâşir ma'rifetiyle tahrîr ve Der-sa'âdete îsâl olunmak husûsuna sarf-ı sadâkat ve işbu 'inâyet-i 'aliyyeye teşekkür birle müdde'â-yı rızâ-i perverî ve itâ'atini isbât ve ol cihetle hüsn-i teveccüh ve i'tikâd-ı 'âlîye mazhariyyete bezl-i kudret eylesin deyu etrâflı ve teşvîk ve tehdîdi şâmil iktizâ eden vesâyâ derc ve tezbîr olunsâ hiç olmaz ise bu vesîle ile hüccâc ve tüccârın emvâli ve belki muhallefât ve zimemât nâmıyla biraz dahi şey husûlü ve ihtimâl-i sâni olarak şâyet emniyet-i tarîk mâddesiniñ dahi takarruru husûle gelmek ve bu semereler hâsıl olmaz ise evâmîr-i mezkûreniñ isdârıyla âher tedbîrin fevti iktizâ etmeyüb sâlifü'z-zikr isti'lâmnâmelerin gelecek cevâbına ve sûret-i maslahata tatbîkan âna bakılmak mülâhazaları nezd-i ferd-i şâhânelerinde dahi müstesvâb ise muktezâsı üzere hareket olunacağı ma'lûm-ı 'âlîleri buyuruldukda emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım hazretleriniñdir.*

Takrîr mücebince tanzîm oluna.

Sıra No : 14

Belge No : Adana Ş.S. 54, img 30, sayfa 59, belge 73

Tarih : 7 CA 1226 / 03 Ağustos 1805

Konu : Adana Mütesellimi Hasanpaşazâde Ahmed Bey İbni Abdullah Paşa Vakfıyesi.

Elhâmdülillahi'l-vâkıf 'ala külli hâlin 'âlimü'l-gaybı ve's-şehâdetü'l-kebirü'l-müte'âl ve's-salavatü ve's-selâm 'alâ seyyidînâ Muhammed efdalü'l-mahlûkât hayrü'l-ashâb ve'l-mîzân emmâ ba'd işbu kitâb-ı sıhhat-nisâbın tahrîr ü inşâsına ve tastîr ü imlâsına bâ'is ü bâdî budur ki:

Medine-i Adana mahallâtından Serrâcân mahallesi sâkiniñden sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât tâlibü's-sadâkât ve'l-meberrât hâlen Adana Mütesellimi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî Hasan Paşazâde Ahmed Bey ibni Abdullah Paşa tarafından vakf-ı âtiyyü'z-zikrî takrîre vekîl olub vekâletiniñ şâhidîn-i 'âdilîn ile hük-m-i şer' lâhıkk olan Kâtib Mahmud Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i şer'iat-ı Ahmedî mahfil-i dîn-i münîf-i Muhammedîde vakf-ı âtiyyü'l-beyâna li-eclî't-tescîl ve'l-emrî'l-itmâm ve't-tekmîl mütevellî nasb ü ta'yîn eylediği Ser-muhzırân Es-seyyid Halil Ağa ibni Selman nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle şöyle ikrâr-ı tâmm ve takrîr-i kelâm idüb vakf-ı câ'i sudûruna değin mü'ekkilem mîr-i mûmâ ileyhiñ Cellad Velizâde Mahmud'dan hüsn-i rızâ ve ihtiyârıyla iştirâ eylediği silk-i milk-i sahîhasında münselik olan Debbağân mahallesinde vâkı' bir bâb fevkânî ve tahtânî dükkân kıbleten⁶⁷ t tarîk-i 'âmm garben yine tarîk-i 'âmm şarken Debbağ Karaca Usta dükkânı boyrazen vakf dükkânı ve yine Debbağhâne'de vâkı' kıbleten Tabu Hüseyin dükkânı garben Hafız Efendi evi, boyrazen Tebeoğlu dükkânı, şarken tarîk-i 'âmm işbu hudûd-ı erba'a ile mahdûd dükkânını ve yine mü'ekkilem mîr-i mûmâ ileyhiñ silk-i milk-i sarf-ı sahîhasında münselik olan Debbağhâne mahallesinde vâkı' taraf-ı beytü'l-mâldan bâ-ırs intikâl eden ma'lûmu'l-hudûd Meshci Kızı Ayşe Hatun menzili dimekle ma'rûf mutasarrıf olduğu mahdûd bir bâb fevkânî ve tahtânî beyt ve bir bâb yine tahtânî beyt ve bir sofa ve eşcâr-i müsmire ve gayr-i müsmire ve kenîf ve bir mikdâr havluyı müştemil menziline ve ittisâlinde bir bâb dükkân ve yine mîr-i mûmâ ileyhiñ silk-i mülk-i sarf-ı sahîhasında münselik olan Serracan mahallesinde vâkı' sarayınıñ ittisâlinde müceddeden binâ eylediği bir bâb bakkâl dükkânı bi'l-cümle tevâbî ve'l-levâhık ve kâffetü'l-merâfık ve'l-mevâkıf hasbeten li'l-lâhi'l-meliki's-samed taleben li-merzâtihi Rabbihi'l-ahad vakf-ı sahîh-i şer'î ve habs-ı sarîh-i mer'î ile vakf ve habs idüb şöyle şart ü ta'yîn ve tasrîh eyledi ki: Ba'de't-ta'mîr ve't-terkîm fazla gallesini müceddeden binâ ve ihyâ câmi-i şerîfe her kim mü'ezzin olursa be-her sene süpürge ve kandîl ve şem'-i revgân bahası elli guruş teslîm olunub bâkî gallesini mahallesinin câmi'-i şerîfiñ ta'mîr termîminden sonra her kim imâm ve hatîb olur ise fazla gallesini nisfîyet üzere taksîm ideler deyü fârigân-ı 'âni's-şevâgil mütevellî-i mûmâ ileyhe bi'l-vekâle teslîm eyledim ol dahi sâ'ir evkâf mütevellileri gibi tesellüm eyledüğünde gıbbe't-tasdikü's-şer'î itmâm-ı vakf tamâm oldukdan sonra vâkıf vekîli merkûm Mahmud Efendi cânib-i vâkıfdan semt-i şikâka 'âzim olub vakf-ı 'akâr hazret-i İmâm-ı a'zam ve hümâm-ı efhâm hazretleri katında lüzûmdan 'ârî olmağla vakf-ı mezkûrdan rücû'a mü'ekkilem içün mesâğ-ı şer'î olmağın vakf-ı mezkûrdan bi'l-vekâle rücû' idüb kemâ fî'l-evvel mü'ekkilemiñ mülküne istirdâda hüküm taleb ederim dedikde gıbbe'l-istinkâk

67 İki kere yazılmıştır.

mütevelli-i mûmâ ileyh Es-seyyid Halil Ağa'dan kendüye lâzım ve mühimm mülâyim-i cevâb-ı bâ-savâba âzim olub gerçi vakf akâr imâm-ı müşârün ileyh hazerâtları⁶⁸ katında lüzûmdan ârî ise imâmeynü'l-hümâmeyn hazerâtları katlarında lâzım husûs ba'de't-teslîm ile'l-mütevelli sahihâdır anlarıñ kavli şerîfi vakfiyetine hükm taleb iderim deyü hâkim-i müvekkî-i sadr-ı kitâb tûbâ lehu ve hüsn-i me'âb efendi hazretleri huzûrunda müterâfi'ân ve fasl-ı husûmete tâlibân imâmeynü'l-hümâmeyn hazretlerinin kavli şerîfleri üzere dükkânlarıñ ve menziliñ evvelen vakfiyetine ve sâniyen şürût-ı kuyûdunuñ sıhhât ve lüzûmuna hükm-i muhkem-i şer'î ve kazâ-i mübrem-i mer'î idüb min ba'd nakz ve takayyuzuna mecâl muhâl oldu. Femen beddelehu ba'demâ semi'ahu fe-innemâ ismuhu ale'l-lezîne yubeddilunehu innehu semi'un 'alîm ve ecir'l-vakf 'ale'l-Hayyi'l-kerîm. Hurrire fî'l-yevmi's-sâbi' min şehri Cemâziye'l-ûlâ sene sitte ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Şuhûdu'l-hâl

Hâlen me'zûn-ı bi'l-iftâ Mehmed Emin Efendi

Şerâfetlü Molla Efendi

Şerâfetlü nakîbü'l-eşraf Osman Efendi

Abdülganiefendizâde Mehmed Efendi

Gökvelizâde Paşa Bey

Kâtib be-mahkeme Kulzâde Mehmed Efendi

Ser Tüfenkcibaşı Mehmed Ağa

Vekîl-i fukarâ El-hâcc Ali

Cânib-i şehri subaşı Köleoğlu Molla Mustafa

Subaşı Acemoğlu Hasan Ağa

Ve gayruhum

⁶⁸ Metinde hazerâtları.

Sıra No : 15

Belge No : Adana Ş.S. 58, img 113, sayfa 69, belge 80

Tarih : 11-20 C 1220-27 Ağustos- 5 Eylül 1805

Konu : Hacıların güvenliğinin sağlanmasına dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîd 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından Adana mütesellimi () dâme mecduhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Bu sene-i mübârekede 'âzim-i beytullahü'l-harâm olan hüccâc-ı müslimîniñ ve Surre-i hümâyûnumuñ mashûben bi'l-emn ve's-selâme imrâr ve mahall-i maksûda irsâllerine ihtimâm ve sa'y bî-şumâr olunmak matlûb-ı hümâyûnum olduğuna binâen bu hilâlde 'alâ vechi'l-mu'tâd Surre-i hümâyûnum haremeyn-i şerîfeyn hazînesinden ihrâc ve Surre Emîni nasb olunan Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından ve hâssa silahşörlerimden Adana Bostancıbaşısı sâbık iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Osman dâme mecduhuya teslim ve Üsküdar'a nakl ve bi-avnihi ta'âlâ evâsıt-ı Receb'inde Üsküdar'dan hareket eylemek üzere olub selâmetle Surre-i hümâyûnumuñ Şam-ı şerîfe îsâl ve hüccâc-ı müslimîniñ âminen ve sâlimen mürûrları husûs-ı saltanat-ı seniyyemiñ akdem umûr ve a'zam hutûbundan idüğü beyândan müstağni olmağla resm-i ihtiyâta ri'âyet ile şimdiden re's-i hudûd Adana'dan Haleb'e varınca yollarıñ gereği gibi tathîrine ve mazanne-i eşkiyâ olan mahallerin muhafazasıyla kuttâ'-i tarîk ve sâ'ir erbâb-ı şekâvetiñ def' ve tedmîrlerine mezîd-i sa'y ü gayret eylemek üzere mukaddemce her kazânıñ zâbitân ve hükkâmına tenbîh ve te'kîde ihtimâm ve fevc fevc varan hüccâc-ı zevi'l-ibtihâcî ve Surre-i hümâyûnumu müstevfâ ademleriñle bi'n-nefs istikbâl ve menzil-be-menzil teşyî'leriyle nihâyet-i hudûda kadar sâlimen îsâli hâlâtına kemâl-i ikdâm ve sa'y-yı mâ-lâ-kelâm eylemeñ içün mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve sadr-ı a'zamım tatarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Abdullah zîde kadruhu ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde lâzıme-i istikbâli şimdiden 'icâleten tehyie ve ihzâr ile hüccâc-ı zevi'l-ibtihâcîñ mashûben bi'l-emn mürûrları hâlâtına sarf-ı makderet eylemeñ matlûb-ı şâhânem olmağla fevc fevc varan hüccâc-ı müslimîniñ sâlimen hudûdundan imrâr ve Surre-i hümâyûnumu müstevfâ âdemleriñle bi'n-nefs istikbâl ve teşyî' iderek Haleb hudûduna îsâl itmeğe nihâyet-i vüs' ü kudretiñi sarf eyleyüb şöyle ki saña bu mertebe tenbîh ve te'kîd olunmuşken ma'âze Allâhu ta'âlâ iğmâz ve rehâvet gûne hareket vukû'uyla nâ-mülâyim bir hâlet zuhûru sem'-i hümâyûnuma vâsıl olmak lâzım gelür ise özr ü illetiñ kat'an kabûle karîn olmayub mazhar-ı eşedd-i ikâb olacağını cezmen ve yakînen bilüb aña göre 'amel ü hareket ve rızâ-yı hümâyûnuma mugâyir ednâ kusûr ve rehâvetden ve merâsim-i cezm ve ihtiyâta münâfi ser-i mû evza' ü hâlâtdan tehâşî ü mübâ'adet eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: () vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sûdur olan fermân-ı vâcibü'l-ittbâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'âmil olasın. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. Tahrîren fî evâ'ili şehri Cemâziye'l-ahir sene 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Sıra No : 16
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 111, sayfa 74, belge 87
 Tarih : Evâil C 1220 /27 Ağustos- 5 Eylül 1805
 Konu : Hacıların güvenliğinin sağlanmasına dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-ke'lâm Adana'dan Hama'ya varınca yol üzerinde vâkı' kuzât ve nüvvâb zîde fazluhum tevki'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Haremeyn-i şerîfeyn ahâlîsine beher sene mu'tâdü'l-irsâl olan Surre-i hümâyûn-ı mekremet-makrûnum bu sene-i mübârekeden dahi an nakdin hazîne-i 'âmiremden ihrâc ve bu def'a Surre-i hümâyûnum emîni nasb olunan Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından ve hâssa silahşörlerimden Edirne Bostâncıbaşısı sâbık iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Osman dâme mecduhuya teslîm ve ol savb-ı sa'âdet-edebe tesyîr olunmağla Surre-i hümâyûnum ile emîn-i mûmâ ileyhiñ ve refâkatinde olan hüccâc-ı müsliminiñ yollarda ve menâzillerde muhâfaza ve muhâreselerine takayyud ve ihtimâm olunmak ehemmi-i mühimmeden olmağın Surre-i hümâyûnum Konya'ya vusûlünde Karaman vâlisiniñ kethüdâsı Konya'dan alub yollarda ve menâzillerde muhâfaza ve muhârese iderek Adana'ya götürüb sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhsin saña teslîm ve yedinden temessük ahz ve cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyeye alub der-i devlet-i medârıma irsâl eylemek üzere emr-i şerîfimle me'mûr olmağla vech-i meşrûh üzere Surre-i şerîfim Adana'ya lede'l-vusûl saña teslîm olundukda sen dahi mükemmel ve müretteb tâmmü's-silâh âdemleriñle Surre-i şerîfemi alub gerek Adana'ya ve gerek Hama'ya varınca yol üzerinde vâkı' olan kazâlarda mevcûd bulunan sipâh ve silâhdâr ve Dergâh-ı mu'allâm yeñiçerileri neferâtı ve harb-i darba kâdir tüfenk-endâz il erlerini kazâ-be-kazâ ihrâc ve Surre-i hümâyûnum emîni mûmâ ileyhiñ ve refâkatinde olan hüccâc-ı müsliminiñ Adana'dan Hama'ya varınca menâzil ve merâhilde ve nüzûl eyledikleri mahallerde gecelerde emniyet hâsıl olacağı vechile muhâfaza ve muhâreselerine ihtimâm iderek ve sâlimen Hama'ya götürüb Hama mütesellimi dahi Şam-ı şerîfe götürmek üzere mütesellim-i mûmâ ileyhe teslîm ve yedinden teslîmi müş'ir temessük ve cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyeye alub gerü 'avdet ve bu takrîb ile re'âyâ ü berâyâ ve sükkân-ı vilâyete bir dürlü zulm ü ta'addî olunmaktan hazer ü mücânebet ve hüccet-i şer'iyeye-i mezkûreyi Der-'aliyyeme tesyîre müsâra'at eylesin. Bu sene-i mübârekede sinîn-i sâ'ireden ziyâde Surre-i hümâyûnum ve hüccâc-ı müsliminiñ muhâfazasına ihtimâm olunmak murâd-ı hümâyûnum olmağla şöyle ki 'îyâzen bi'l-İlâhi ta'âlâ yollarda ve menâzilde ednâ mertebe zarar ü gezend isâbet eylemek ihtimâli olur ise bir dürlü özr ü illetin karîn-i isgâ olmayub eşedd-i ikâba mazhar olacağınız muhakkaktır. Aña göre 'amel ü hareket ve müstevfâ tâmmü's-silâh âdemleriñ ve kazâlardan ihrâc ideceğîñ tüfenk-endâz kimesneler ile menâzil ve yollarda Surre-i hümâyûnumu gereği gibi muhâfazaya dikkat iderek sâlimen mütesellimine teslîmi hâlâtına bezl-i vüs' ü kudret idüb zinhâr ve zinhâr mikdâr-ı tehâvün⁶⁹ ve taksîrden gâyetü'l-gâye hazer ü mücânebet eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki: Mahsûs konakçı ta'yîn olunan sadr-ı a'zamım bîrûn ağalarından

69 Anlamdan hareketle tehâvin okundu.

kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Abdullah zîde kadruhu hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'amel ü hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eylesiz. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fi evâ'ili şehri Cemaziye'l-ahir sene 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Sıra No : 17
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 108, sayfa 214, belge 94
 Tarih : 1-10 R 1220 / 25 Eylül 1805-04 Ekim 1805
 Konu : Surre-i Hümâyûn'un Adana'dan Payas'a geçerken güvenliğinin sağlanmasına dair fermân.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassuu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Mîr Ahmed dâme mecduhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Çay köylü Seyyid Bey Üzeyir sancağını zabt etmek dâ'iyesiyle Üzeyir sancağı beyi kıdvetü'l-ümerâ'i'l-kirâm Seyyid Mehmed Dede Bey dâme uluvvuhu ile aralık aralık muhârebe üzere oldukları bu def'a bi'l-ihtiyâr bedîhî ve zâhir ve surre-i hümâyûnum ve hüccâc-ı müslimîn bu sene-i mübârekede Payas tarîkiyle savb-ı maksûda müteveccih oldukları vaz' ü bâhir olub mûmâ ileyhimânî bu vechile birbirleriyle muhâsemeleri hüccâc-ı müslimîn ve surre-i hümâyûnumun Payas'dan mürûrlarında şâyed zarar ü ziyân isâbet eylemesi ihtimâlden ba'îd olmadığı nümûdâr ve hüccâc-ı müslimîniñ âminen ve sâlimen iyâb ü zehâbları ne mertebelerde ehemm ve a'zam-ı umûr-ı saltanat-ı seniyyemden idüğü müstağnî-i ta'rîf ü iş'âr olmağla hüccâc-ı müslimîn bi-'avni ta'âlâ Adana'ya lede'l-vusûl mûmâ ileyh Seydî Bey tarafından hüccâca mikdâr-ı zerre zarar ü ziyân vukû' gelmeyeceği ve âminen ve sâlimen Payas'dan mürûr ideceklerini cezm ü teyakkun eylediğîn sûretde âminen ve sâlimen imrârlarına ve emniyet ile mürûruna tekeffül edemediğîn hâlde mûmâ ileyh Dede Bey ile bi'l-muhâbere ma'rifetiyle Ayaz iskelesinden sefineler ile Payas'a âminen ve sâlimen imrârlarına kemâl-i ihtimâm ü dikkat eylemeñ fermânım olmağın tenbîhen ve ihtimâmen mahsûsen işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ber vech-i ta'cîl () ile ırsâl olunmuşdur. İmdi Surre-i hümâyûnumuñ ve hüccâc-ı müslimîniñ ol tarafdân ne vechile ve ne tarîkle olur ise bir şahsa ednâ? zarar ü ziyân vukû'a gelmeyecek âminen ve sâlimen imrârları hasren ve kasren senden matlûb-ı hümâyûnum idüğü ve ma'âza Allâhu ta'âlâ hüccâcdan bir şahsa ednâ zarar vukû'a gelmek lâzım gelür ise vehâmeti tarafına râcî' olacağı ve soñra nedâmet fâ'ide vermeyeceği ve bu husûs Üzeyir sancağı mutasarrıfı mîr-i mûmâ ileyhe dahi diğerk emr-i şerîfimle tenbîh olunduğu ma'lûmuñ oldukda ber vech-i meşrûh Surre-i hümâyûnum ve hüccâc-ı müslimîniñ Adana'dan berren Payas'a bi'l-emn ve's-selâme mürûr ideceklerini cezm ve teyakkun eylediğîn sûretde âminen ve sâlimen imrârlarına ve emniyet ile mürûrlarına tekeffül idemediğîn hâlde mûmâ ileyh Dede Bey ile bi'l-muhâbere ma'rifetiñle Ayaz İskelesi'nden sefineler ile bahren Payas'a imrârlarına kemâliyle sa'y ü gayret eylesin. Şöyle ki bu emr-i vâcibü'l-ihtimâmde mikdâr-ı zerre kusûr ve rehâvet ve gaflet vukû'ıyla ma'âza Allâhu ta'âlâ hüccâc-ı müslimîn ve Surre-i hümâyûnuma ednâ meretebe zarar ü ziyân irişmek lâzım gelür ise özk ü 'illet bir vechile fâ'ide vermeyüb hakkıñda müntec-i vehâmet ü nedâmet olacağında şübhe olmamağla aña göre 'amel ü harekete ve Surre-i hümâyûn ve hüccâc-ı müslimîniñ emniyet ile imrârlarına dâmen dermiyân-ı gayret ve hilâfından tevakkî ve mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at makrûnuyla 'amel ü hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eylesin. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfime i'timâd kılasın. Tahrîren fi evâ'ili şehri Şa'bânî'l-mu'azzam sene 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Mücebince sadr-ı 'âlî mektûbu dahi vürûd etmişdir.

Sıra no : 18
 Belge no : HAT 109, Gömlek No: 4342
 Tarih : 3 N (1)220 / 23 Kasım 1805
 Konu : Küçükalioglu Dede Bey'in hacıların güvenli şekilde geçirilmeleri için Dörtöl yakınındaki Turunçluya gitmesi ve büyük aşiret reislerinden olan Fettahbeyzâde Ağca Bey'le iş birliği yapması ve Adana mütesellimi Hasanpaşazâde Ahmed Bey'in hacıları ve Surre alayını geçirmede yardımcı olması hakkında.

Küçükalioglu'nun tebriye-i zimmeti ve Adana mütesellimine 'azv-ı cünhayı mutazammın tahrîrâtı olmağla çünkü mütesellim-i mûmâ ileyhın bu mâddeye dâ'ir olan ma'rûzâtı manzûr-ı hümâyûnları buyurulmak için takdîm olunmuş olduğundan bu dahi takdîm-i 'atebe-i 'ulyâları kılındı. İktizâsına göre te'kîdât-ı lâzîme yazılacak.

Hüccâc-ı müslimîn ve Surre-i hümâyûnun âmînen ve sâlimen sâvb-ı maksûda imrârlarına ihtimâm eylemesi mîr-i mûmâ ileyhiñ vâcibe-i zimmeti olmakdan nâşî iktizâ eden malzemeyi tedârük ve hareket ve hudûdu dâhilinde vâkı' Turunçlu nâm mahalle vürûd ve hânedân-ı 'aşâyirden Fettah Beyzâde Ağca Bey dahi ifâ-yı hıdmet zımnında 'asâkir-i vâfire ile mahall-i mezkûra vârid ve hüccâc-ı Müslimîniñ bi's-selâme imrârları husûsu istişâre olundukda şâyed bahren imrârları iktizâ eder mülâhazasına mebnî Tarsus İskelesinden sefâyin celbi ve sefâyin ashâbı havfa tâbi' olmayub tarafına vürûdlarını ve mâl ve erzâklarına müdâhale ve ta'arruz olunmayacağını ve sefâyin-i mezbûre derûnunda memlekete muktezî erzâk bulunur ise bahâsıyla alacağını tahrîr etmiş olmağla sefâyin-i matlûbe vürûd etmekte idüğünü Cevâbnâme-i bendegîde bast ü terkîm olunacağı ma'lûm-ı 'âlîleri buyuruldukda fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir

Furtuna ve şiddet hasebiyle birkaç biñ süvârî ve sekbân ile Surre-i hümâyûn ve tüccârın bi's-selâme sâhil-i bahrdan imrârlarına ikdâm üzere iken Surre-i hümâyûn emîni mîr-i mûmâ ileyhiñ hudûdu dâhiline vâsıl ve bir gece beytûtet ve ba'dehu Adana Mütesellimi Ahmed Bey emîn-i mûmâ ileyh ve hüccâc-ı müslimîni Kurdkulağı'ndan Misis'e i'ade etdürüb mahall-i muhâtara olan Maraş tarafına sevk niyetinde olduğundan mûmâ ileyh Dede Bey tarafından bi'd-defa'ât tahrîr olundukda mütesellim-i mûmâ ileyh 'adem-i i'tibâr ve caddenîñ inhirâfına bâ'is olduğunu ve vukû' bulan harekât-ı nâ-marziyyesi Musa Efendi kullarınıñ takrîrinden ma'lûm-ı 'âlî buyurulacağını ve ol havâlîniñ ahsen hâl üzere küşâdı için Seydi Bey'iñ i'dâm ve izâlesi mütesellim-i mûmâ ileyh kullarına ihâle buyurulmasını mûmâ ileyh Dede Bey kulları bir kıt'a 'arzuhalinde tahrîr eder

Mûmâ ileyh Dede Bey ile Seydi Bey'in beynlerinde olan bürûdet sebebiyle Surre-i hümâyûn ve hüccâcın mûmâ ileyh Seydi Bey'in olduğu mahalden güzârlarına mütesellim-i mûmâ ileyh tekeffül edemediğini mübeyyin Surre emîni mûmâ ileyhın Dede Bey'e meb'ûs kâ'imesi kıt'a: 1

Mütesellim-i mûmâ ileyhe hitâben sudûr eden emr-i 'âlîniñ sûreti vârid olub mûmâ ileyh Dede Bey kullarına hitâben vürûd eden emr-i 'âlîde mümkün olmadığı sûrette hüccâc-ı müslimîniñ bahren imrârlarına ruhsat-ı 'aliyye buyurulduğunun teşekkürüyle mütesellim-i mûmâ ileyhi tevkiir zımnında birâderi Mehmed Bey birkaç yüz süvârî ile mevcûd bulunmasını mûmâ ileyh Dede Bey tahrîr eyledikde "hüccâcın selâmetiyle imrârları husûsuna ben me'mûrum" deyu biñ

beşyüz süvârîye kâfi şa'îr ve zahâyir-i sâ'ire hudûdu dâhilinde âmâde eylesini mütesellim-i mûmâ ileyh Dede Bey'e tahrîr etmiş olduğundan Seydi Bey'i himâye kaydında olduğu derkâr olmağla mûmâ ileyhûmâ Dede Bey ve Ağca Bey ma'îyyetinde olan 'asâkir ve sekbân ile âminen ve sâlimen Surre-i hümâyûn ve hüccâcın Şam-ı şerîfe değin luhûklarına iştibâhları olmadığını ve bi'l-cümle hüccâc ve tüccâr Kurdkulağı'na vürûdlarında masârif-i vâfireye dûçâr olduğunu ve cem' eylediği zahâyir ma'îyyetinde olan 'asâkir ve dâ'iresine ancak kifâyet edeceğini ve beher yevm mikdâr-ı ma'lûme zahâyiri vermeye 'adem-i iktidârını ve Surre-i hümâyûn ve hüccâc ve tüccâra îsâl-i hasâr olunmayacağını ta'ahhüd ve birbirleriyle tekeffülü hâvî tahrîrât ile mûmâ ileyh Mehmed Bey emîn-i mûmâ ileyhe vardıkda cümlesi tarîk-i câddeden 'azîmet üzereler iken mütesellim-i mûmâ ileyh âdemlerini ta'yîn ile cebren emîn-i mûmâ ileyhi ve hüccâc Kurdkulağı'ndan Misis'e 'avdet etdirmiş olmağla inhirâf-ı tarîk ile hüccâc ve sâ'iri meşakkate giriftâr etmekden maksûdu ne idüğünü mûmâ ileyhûmâ Dede Bey ile Ağca Bey mütesellim-i mûmâ ileyhe tekrâr tahrîr eylediklerinde ısgâ etmediğini ve mûmâ ileyh Dede Bey rızâ-yı Devlet-i 'Aliyye'de olduğundan çekemediklerini ve merâmları üzere hilâf-ı vâkı' takdîm eyledikleri tahrîrâtı emîn-i mûmâ ileyhi ta'cîz ve ibrâm ederek ahz etmiş oldukların kapu kethüdâsına olan mufasssal kâ'imesinde mûmâ ileyh Dede Bey kulları iş'âr eder.

Manzûrum olmuştur.

Sıra no : 19
 Belge no : HAT 109, Gömlek No: 4342-A
 Tarih : 3 N 1220 / 23 Kasım 1805
 Konu : Üzeyir sancakbeyi Dede Bey'in hacıların geçirilmesi konusunda Fettahzâde Ağca Bey'in yardım ettiği ve Adana mütesellimi Ahmed Bey'in zorluk çıkarmakta olduğuna ve asi Seydi Bey'in durumuna ilişkin arzıhalidir.

Devletlü 'inâyetlü 'atûfetlü 'ulûv himmetlü mezîd merhâmetlü veliyyü'n-ni'am 'amîmü'l-himem efendim sultânım dâme mâdâme'l-'âlem hazretleri sağ ve vâr olsun.

Hakk ta'âlâ Devlet-i 'Aliyye-i ebed-müddeti ilâ kıyâmi's-sâ'ati ve sâ'atî'l-kıyâm ber karâr ve fevz ve intisâr-ı devâmla ber devâm ve pâyidâr eylemek du'âlarıyla 'arz-ı hâl-i kulları ve türâb-ı akdâmları budur ki:

Hüccâc-ı Müslimîniñ ve Surre-i hümayûn-ı hidâyet-makrûnuñ min külli'l-vücûh âminen ve sâlimen savb-ı maksûda imrârları ve hıfz (ü) hırâsetlerine dikkat ve ihtimâm farîza-i zimmetim olmakdan bahisle iktizâ eden mallarıma tedârük ve mühimmâtla hareket ve dâhil-i hudûdumuzda vâkı' Turunclu nâm mahalle gelüb hânedân-ı 'aşâyirden Fettâhzâde Ağca Bey kulları dahi edâ-yı hıdmet için 'asker-i vâfireyle gelüb selâmet-i hüccâca dâ'ir istişâre ve şâyed bahren imrârları iktizâ eder deyu Tarsus iskelesin(den) sefâyin celb ve ashâbları havf ve hulyâ-yı sâ'ireye tâbi' ve zâhib olmayub taraf-ı çâkeriye gelmeleri için tahrîr eyledim. Mallarına ve erzâklarına cebren müdâhaleye cür'etimiz olmayacağı fırtına ve şiddet-i şitâ mülâbesesi (ile) bir iki biñ süvâri ve sekbânla, Surre-i hümayûnla hüccâc ve tüccârları sâhil-i bahrden bi'l-emn ve's-selâme imrârlarına bi'l-mükeffele dikkat ve ihtimâm üzere iken dâhil-i hudûdumuza vâsıl ve bir gece ikâmetle bizleri arzu eden Surre-i hümayûn emîni dâ'îlerini ve hüccâc, hâlen Adana Mütesellimi Ahmed Bey kulları Kurdkulağı'ndan Misis'e 'avdet ve mahall-i iskeleden Maraş tarafına sevk eylemek murâdında olduğunda tekrâr-be-tekrâr ricânâmeler tahrîr olundukda ilkâ-yı gûş etmeyüb bir gece sabâha değin hüccâca ve emîn-i mûmâ ileyh hazretlerine ibrâm ve ilhâ(h) edüb câddenîñ inhirâfına bâ'is olduğu ve kâffeten vukû' bulan nâ-münâsib hareketi Musa Efendi dâ'îlerinin sıdk-ı takrîrinden muhât-ı 'ilm-i 'âlîleri buyuruldukda:

Bezm-i ikbâlini târ eylesesün der ise felek

Kişi yakdığı çerâk üzere pervâne gerek⁷⁰

fehvası efendimin چراğı olduğum nümâyân olduğu cihetden şemâmeti'l-asrdan me'mûlû bulmaz ve bu havâlîler ahsen-i hâl üzere küşâd olması Seydi Bey'in in'idâm ü izâlesi husûsu mütesellim-i mûmâ ileyhe ihâle buyurulmasıyla lutfen ve keremen bu kulların hâkden ref' ve bu mâddeler için şâyeste-i merhâmet ve şâyân-ı 'inâyet olduğum beher hâlde sâye-i devletlerinde mahfûz ve mastûr ve serfirâz olmamıza müsâ'ade-i 'aliyyeleri erzân buyurulmak bâbında ve her hâlde emr ü fermân devletlü, 'inâyetlü, 'atûfetlü mezîd-i merhâmetlü veliyyü'n-ni'am efendim sultânım hazretleriniñdir. Fî 3 N. sene (1)220

Bende Abdülcélil Dede mîrlivâ-i Üzeyir hâlen.

70 Şem'-i ikbâlini tar eylesesün derse felek Kişi yaktığı چراğ üstüne pervane gerek.

Sıra no : 20
 Belge no : HAT 109, Gömlek No: 4342-B
 Tarih : 1 N (1)220 / 23 Kasım 1805
 Konu : Payas yöresinde faaliyet gösteren Seydi isimli kişinin teşvikçisinin Adana mütesellimi Ahmed Bey olduğu ve Fettahzâde Ağca Bey'in topladığı askerler ile hacıların geçirilmesinde devlete yardımcı olduğu, hacıların Tarsus'dan getirtilecek gemilerle geçirilmesi düşüncesinin fırtına sebebiyle uygulanamadığı, Ahmet Bey'in dedesi zamanında da Payas işlerine karışıldığı ve bu yüzden pek çok karışıklık çıktığına dair mektup.

Benim sa'âdetlü, mekremetlü, meveddetlü, peder-i e'azz ü ekremim, sultânım efendim hazretleri

Bu sene-i mübârekede Seydi Bey hâyiniñ ba'zı mahallere istinâden hâvî olduğu hareket-i nâ-marziyye cür'el⁷¹ edeceği cezm-i zeyegânım⁷² olub hüccâc-ı müslimîn ile Surre-i hümâyûn-ı hidâyet-makrûn bi'l-enn ve's-selâm ibtidâ-i hudûdumuzdan nihâyet-i hudûdumuz olan Sakaltutan'a mu'azzezen îsâllerine dikkat ü ihtimâm min külli'l-vücûh vâcibe-i zimmetim idüğü cihetden mühimmât-ı vâfire ile Turunçlu'ya vürûdumuzda Fettahizâde şerâfetlü Ağca Bey karındaşımız me'mûriyyetini li ecli'l-edâ 'asker-i vâfire ile i'ânetimize vürûd ve ber muktezâ-yı rızâ-yı 'aliyye fevc-â-fevc tevârüd eden hüccâc-ı hidâyet-müntehâcla Surre-i hümâyûnun refâhiyet üzere şöyle ki bir kıllarına hatâ ve hâlel gelmeyerek Payas merhalesine îsâlleri husûsuna mûmâ ileyh Ağca Bey ile müzâkere ve bahren dahi imrârlarına teşebbüs olunmağın Tarsus limanından birkaç sefine celb ve derûnlarında mevcûd emvâl ashâbları havf ü haşyete zâhib olmamaları için tarafımıza gelmelerini ve Tarsus voyvodaları dahi izn verüb göndermelerini ba'de't-tahrîr ve lâkin galebe-i fırtına ü şiddet-i şitâ seyyi'esiyle sefineler mahall-i selâmete takarrub etmeyüb tevârüd eden hüccâc tavakkuf etmekle bizler ve mûmâ ileyh Ağca Bey, Tecirlü ve Cerid ve sâir mahallden 'asâkir-i vâfire dahi celb, cümlesini ve Surre-i hümâyûnu topdan bi'r-refâh mürûr etdirmek istişâresinde iken hâlen Adana mütesellimi Ahmed Bey hazretlerine hitâben emr-i 'âlîniñ sûreti inde'l-vürûd Hindizâde ile bize hitâben emr-i şerîf kırâ'at ve seme'an tâ'aten merâsimini edâ ve mümkün olmadığı sûretde bahren imrârlarına ruhsat 'inâyet buyurulduğuna hamd ü senâda olduğumuzda Adana mütesellimini li-ecli't-tevkîr, birâderi Mehmed Bey birkaç yüz atıyla bulunmasını tahrîr ve ricâ eylediğimizde: *Hüccâcın selâmeti husûsuna ben me'mûrum ve dâhil-i hudûdunuzda rûziyye binbeşyüz süvârîye kâfi şa'îr ve sâ'îr nevâle âmâde edesin* deyu bize cevâb tahrîrinde ol dahi Seydi Bey'i himâye kaydında olduğu ma'lûm ve zâhir olub sâye-i pâdişâhîde bizim ve Ağca Bey'in ma'iiyetimizde olan 'asker ve sekbânlarımız ile âminen ve sâlîmen belki Şam-ı şerîfe değin lühûklarına 'avn-i Bârî'yle iştibâhımız yok idi. Surre-i hümâyûn ve cümle hüccâc ve tüccâr Kurdkulağı'na vürûd ve cem' olduklarında masârif-i vâfireye dūçâr olduğumuzu ve mühimmât-ı zahîremiz ancak cem' eylediğimiz 'asker ve dâ'iremize kifâyet edeceğini beher yevm birkaç güne değin bu denlü rûziyye vermek 'adem-i iktidârımızı ve Surre-i hümâyûna

71 Metinde : جرأيت şeklindedir.

72 Zeyegân: Bir tarafa meyl etme; kamaşma; doğruluktan ve haktan ayrılma. Cezm: Kararlılık, niyet.

ve cümle hüccâc ve tüccâra zerre veşme⁷³ isâl-i hasâret olmayarak cümlemiz birbirlerimize kefâletimizi hâvî mîr-i mûmâ ileyhe başka ve Surre emîni hazretlerine tevkîrlü da'vetnâmeler vardıkda cümlesi yüklerini yükledüb câddeye düzülmüş iken mütesellim-i mûmâ ileyh adamlarını ta'yîn darb ve zor ile Kurdkulağı'ndan tekrâr Misis'e 'avdet ettirdiğinde tekrâr Ağca Bey ile bizden tahrîr eyledik ki bundan merâm-ı maksûdun ne olmalı ve Surre emîni ile bu kadar 'ibâdullâh îzâyâ bâ'is olmandan muradın ne? hüccâcın ve tüccârın ve sâ'ir küberâ-yı zevâtların âminen ve sâlimen imrârlarına bi'l-muhâbere bizler de me'mûruz ve bu seniñ hareketin ile bizde leke ve noksâniyet olmaz deyu tahrîrimize ilkâ-yı gûş etmeyüb nefsâniyetiniñ icrâsına Surre-i hümâyûnum ve bî-cürmleri zahmetlü ve meşakkatlü tarîke sevk ve eğer şiddet-i şitâ ve vardıkları mahallerin harâmîleriniñ şerlerinden Maraş'a sâlimen dâhil olurlar ise aferin fâ'ide etmez eski düşman dost olmaz ve'l-hâsıl Devlet-i 'Aliyye'ye kullukda olduğumu çekemiyorlar. Allah'ın murâdı olur. Hakk ta'âlâ Devlet-i 'Aliyye'ye zevâl vermeye âmin.

Bi-lutfi Bârî ve himmet-i ulyâ-yı hafî her ne vechile olur ise kurudan hüccâc ve Surre-i hümâyûnu âminen ve sâlimen nihâyet-i hudûda vâsıl edeceklerimiz bilâ-iştibâh idi ve lakin 'ırk tâhir olmadığı için bu denlü 'ibâdullâhın zahmet-keş olmasına bâ'is oldu. Hakk doğruyladır, uğur-ı pâdişâhiye bezl-i cân ve bezl-i mâl, bâ'is-i iftihârımdır ve her ne kadar hilâf-ı tertîb-i inhâ tahrîrât takdîm eylediler ise rızâsıyla Surre emîni tahrîrât vermedi, bir gece sabâha değin Surre emînini ta'cîz ve ibrâm ederek merâmları üzere tahrîrât almışlar. Benim Devlet-i 'Aliyye'ye itâ'atim vardır. Allah'ın murâdı olur. *Men âmene bi'l-kader âmene mine'l-keder* hıdemât-ı 'aliyyede ber vech-i sadâkat olduğum Hüdâ'ya 'ayân ü beyândır. Kaldı ki Surre-i hümâyûnla hüccâc şâyed bahren geçirmek iktizâ eder deyu celb eylediğimiz sefinelerde mevcûd emvâle ve erzâka cebren vaz'-ı yed etmem. Beldemize iktizâ eder erzâk bulunur ise bahâsıyla alacağımı ve ashâbları tarafımıza gelmelerini yazdım, hemân gelmekdeler ve devletlü İbrahim Hanzâde Beyefendi efendimiz ile 'inâyetlü Galib Efendi efendimizin emr ü tahrîrleri üzere hademe-i vakf-ı şerîf Hasan Ağa pederimizin ma'rifetiyle merâm üzere Surre-i nizâmı verilür. Beher hâlde hilâf-ı inhâ ile mu'âtebeden mestûr⁷⁴ olmamıza himmet buyurmaları mercûdur. Kaldı ki benim pederim bu taraf câdde-i kadîmdir. Seydi hâyin min külli'l-vücûh 'adîmü'l-iktidâr iken bizim itâ'atda olduğumuzu tahammül edemeyen kimesnelerin inhâsıyla böyle oldu, ancak enfeze aslihu tarîk-i câdde küşâd olacağı 'alim Allâh bu def'a hüccâc ve Surre selâmeti için yirmi biñ gurus masârifeye dūçâr oldum, yine a'dâlar bu pereseye vardıldılar. Sağlık olsun. Devletlü kethüdâ Beyefendimize ifâdeye cür'et⁷⁵ buyurub çerağına sâhib olsun. Zîrâ müşârûn ileyh efendimizden âhere istinâdım yokdur ve Çaprazlu damadı merhûm Süleyman Efendi bir vakitte bu havâlîniñ ihtilâline bâ'is olduğu için pederim pâyidâr ve a'dâlar kahr oldu. Şimdi Hasan Efendi dahi mübâderet ediyor. Bu def'a inşallah ben pâyidâr olub sû-i kasdımda olanlar rûsvây olurlar. Hüccâcın öte tarafa gitmesine bana ne zarar ve ne leke olacaktır. Geleydi mu'azzez ve mükerrerem savb-ı maksûda müteveccih olurlar idi. Hakk ta'âlâ cümleye tevfiğ ve 'âfiyetler ihsân eyleye, âmin.

73 Veşme: Yağmur tanesi.

74 Metinde böyle.

75 Metinde cerâet şeklindedir.

Fi 12 Ramazan sene (1)220.

(Mühür)

Benim pederim hazretleri, Payas evkâfı husûsu merâm üzere suret-i nizâma ifrâğ olunur. İbrahim Hanzâde Bey efendimizin ve Galib Efendi efendimizin bizim için dâmen-i devletlerin takbîl ve *Çaprazlu damadı Adana Mütessellimi Ahmed Bey'in* tahrîriyle Üzeyir ve Hassa ve Payas umûruna kavgası niyâzında olub sâbikan Hasan Efendi'niñ efendisi Süleyman Efendi dahi karışdı ve bu havâlîde ihtilâl verdi, encâmını bulamadı. Molla Hasan'ı yanlarında hıfz edüb câ-be-câ Seydi'ye işler bitdi deyu tahrîrâtı Ahmed Bey vâsıtasıyla gelmekdedir. Benim kasdım bu kadar. Her dürlü irâde-i veliyü'n-ni'amâneye itâ'at ve inkıyâdım bedîhî ve zâhir iken, yirmi seneden berü bu tarafa gelmeyen tüccârlarımıza mağrûren bu sene bu taraftan mürûr ediyorlar iken, kânûn-ı kadîm üzere vâridâtımızın inkıtâ'ına bâ'is olması a'cib? Ahmed Bey'in bu vechile hareketi mülâbesesiyle Seydi Bey'in in'idâmı husûsuna ta'yîn olunmasına müsâ'ade buyurulmak niyâzında olub ve bu vechile irâde buyurulduğı sûretde biz dahi çekilüb hânemizde ikâmet ederiz. Her bir vâlî kendü hudûdundan başka mahall-i âhere karışmamasına şürût mukayyed iken ne 'alâkaları bilemiyorum, Mevlâ kerîmdir sultânım.

(Mühür)

Sıra no : 21
 Belge no : HAT 109, Gömlek No: 4342-C
 Tarih : 1 N (1)220 / 23 Kasım 1805
 Konu : Hacıların karayoluyla gitmelerinin, Seydi Bey'e Hasanpaşazâde Ahmed Bey'in güvenmemesinden dolayı mümkün olmadığı ve gemilerle deniz olundan geçmenin dahi imkânsız görüldüğüne dair mektubudur.

Sa'âdetlü 'inâyetlü re'fetlü mürüvvetlü karındaş-ı vâlâ-şânım, sultânım, mîr-i 'âlişân hazretleri Hemâre zât-ı sa'âdet-simâtların âlâm ü ekdârdan masûn, rûzgâr ve kâtibe-i umûrların muvaffak-ı tevfik-i hazret-i Perverdigâr olmaları du'avâtı edâ ve itmâm kılındığı siyâkında nümûde-i muhibb-i hâlisânemizdir ki tarafımıza firistâde buyurulan kâ'ime-i vefâ-dâ'iminiz ve bir kıt'a sûret-i emr-i şerîf-i 'âlişân vâsıl, mefhûm bi'l-cümle ma'lûmumuz olub Adana mütesellimi 'inâyetlü Ahmed Bey karındaşınıza dahi tıbkı sûret-i emr-i 'âlî, mîr-i mûmâ ileyhe dahi hitâben emr-i celîlü's-şân şeref-vürûd olub cenâb-ı sa'âdetlerin Seydi Bey nâm kimesne ile beyne-hümânızda olan 'adâvet sebebi ile mûmâ ileyh Ahmed Bey mîr-i merkûma tekeffül edemeyüb ve Surre-i hümâyûn ve gerek hüccâc-ı müslimîn bahren imrârlarına sefîneler hâzır (ve) âmâde olmadığından mürûru 'adîmü'l-imkân olmağla ve hüccâc-ı müslimîn Seydi Bey'in olduğu mahallden güzâr olunur iken Surre-i hümâyûn ve gerek hüccâc-ı zevî'l-ibtihâca zarar isâbet eder mülâhazasıyla hüccâc-ı müslimîn bir vechile ictisâr üzere olmadıkları beyânı ve hasseten istifsâr-ı hâtır-ı 'âtır-ı müzâhirleri siyâkı kâ'ime-i vefâ-dâ'imimiz terkîmine bâdî ve firistâde-i nâde-i savb-ı sa'âdet-ma'berleri kılındı. Bi-mennihi ve keremihi lede'l-eşrefî'l-vusûl ber minvâl-i muharrer ma'lûm-ı mürüvvetleri buyuruldukda bundan böyle dahi tarafımıza mübârek hâtır-ı 'âtır-ı behiclerinden ferâmûş buyurmamaları lutf-ı mürüvvetleridir sultânım.

Fî gurre-i N sene 220.

Seyyid Osman Emîn-i Surre-i hümâyûn hâlen.

(mühür)

Sıra no : 22
 Belge no : C. DH. 296/14800
 Tarih : 6 L 1220 / 28 Aralık 1805
 Konu : Adana Mütesellimliğinin Ahmed Bey'e tekrar tefvîz buyurulmasına dair.

İşbu tevcîhât-ı hümayûn-ı meymenet-makrûnda avâtıf-ı aliyye-i mülûkâne ve avârıf-ı seniyye-i cihân-dârânededen kapukethüdalık hıdmet-i müşîrilerinde olduğum hâlen Vidin Muhâfızı vezîr-i mükerrerrem sa'âdetlü Osman Paşa hazretlerine ber-vech-i arpalık ibkâ ve takrîr kılınmış olan Adana eyâletine umûr-dîde ve kâr-güzâr ve zabt ü rabta kâdir ve re'âyâ-perver ve sadâkat-kâr bir mütesellimin nasb ü ta'yîni lâbüdd ve muktezî olmakdan nâşî medîne-i Adana vücûh ve hânedânından ve Dergâh-ı Âlî kapucubaşlarından olub el-yevm mütesellimi olan Ahmed Bey kulları evsâf-ı mezkûre ile mevsûf ve meşâhir olduğu zâhir ü bâhir olmağla eyâlet-i merkûmeniñ umûr-ı mütesellimliği mîr-i mûmâ ileyh kullarına ihâle birle ol-bâbda iktizâ eden bir kıt'a mütesellimlik emr-i şerîfiniñ ısdâr ve 'inâyet buyurulması husûsuna müsâ'ade-i seniyye-i veliyyü'n-ni'amâneleri bî-dirîğ ve erzânî buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emr ve'l-ihsânımdır.

Sahh. Takrîri mücebince mütesellimlik emri tahrîr olunmak buyuruldu. Fî 6 L sene 1220

Tevcîhi Tarihi.

Vidin ve Niğbolu sancakları Vidin muhâfızlığı ve Adana eyâleti ilhâkıyla vezîr-i mükerrerrem sa'âdetlü Osman Paşa hazretlerine 4 L sene 220 Tarihinde ibkâ olunmuşdur. Fermân devletlü sultânım hazretleriniñdir.

Sıra No : 23
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 105, sayfa 86, belge 102
 Tarih : Evâil L 1220 / 2- 11 Ocak 1806
 Konu : Adana eyaletinin kıtlık, kuraklık ve çekirge istilâsıyla harap hâle gelmesi üzerine, eyaletin idaresinin ve asayişinin korunması için Adana'nın Vidin muhafızı Osman Paşa uhdesinde bırakılarak, mütesellimliğinde Ahmed Bey'in ibka ve takrir edildiğini bildirir ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Mîr Ahmed dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana kâdisıyla Adana eyâletinde vakî' kazâlarıñ kuzât ve nüvvâbı zîde fazlulum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm (ola ki):

Adana eyâleti bundan akdem vukû' bulan kaht ü galâ ve istilâ-yı cerâd takrîbiyle ekser hâneleri harâb ve ahâlisi perâkende ve perîşan olduğuna binâ'en mücerred eyâleti mezkûreniñ i'mârı ve ahâlî ve sekenesiniñ refâh ü rahâtîleri zımnında eyâlet-i merkûme bir müddet bi'n-nefs ikâmet ider vüzerâ ve mîr-mîrâna tevcîh olunmayub muhâfazada olanlara ilhâken tevcîh olunması husûsu mukaddemâ bâ-arz ü mahzar inhâ ve istirhâm olunmak mülâbesesiyle ol bâbda şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mücebince eyâlet-i merkûme bi'n-nefs ikâmet ider vüzerâ ve mîr-mîrâna tevcîh olunmayub muhâfazada olanlara tevcîh ve kâffe-i 'â'idâtı vâlisine edâ ve ol vechile mütesellimlik vechile zabt olunmak üzere nizâma rabt olunub ol bâbda emr-i şerîfim takdîr ve eyâlet-i merkûme hâlen Vidin muhafızı düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem vezîrim Osman Paşa edâme Allâhu ta'âlâ iclâlehuya tevcîh ve mütesellimliği dahi kapucubaşı mûmâ ileyhın uhdesine ihâle ve tefvîz olunmuşıdi. Eyâlet-i merkûmeniñ i'mârı ve ahâlî ve sekenesiniñ istihsâl-i esbâb-ı refâhet ve asâyîşleri matlûb-ı mülûkânem olduğuna binâ'en işbu sene-i mübâreke Şevvali'niñ dördüncü gününde vukû' bulan tevcîhât-ı hümâyûnumda eyâlet-i merkûma ber müceb-i nizâm kemâkân Vidin muhafızı müşârun ileyhın 'uhdesinde ibkâ ve takrîr kılınmağla mütesellim-i mûmâ ileyh dahi re'âyâ perver ve i'mâr-ı memleket ve himâyet ve sıyânet-i ahâlî ü ra'ıyyete muktedir olduğundan eyâlet-i mezkûre mütesellimliği kemâkân ibkâ ve takrîr kılınması husûsuna irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle kemâkân ibkâ olunmak fermânım olmağın imdi siz ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhimsiz eyâlet-i mezkûre mütesellimliği kemâkân kapucubaşı mûmâ ileyhın 'uhdesinde ibkâ ve takrîr kılındığı ma'lûmuñuz oldukda mütesellimlik-i mezkûru kemâ-fi's-sâbık kapucubaşı mûmâ ileyh zabt ve müşârun ileyh tarafına râci' olan 'â'idât ve tayyârâtı kadîmden olıgeldüğü vechile ahz u kabz itdirüb mütesellimliği umûruna âherden bir ferd dahl ve ta'arruz itdirmeyesiz ve sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhın şimdiye kadar eyâlet-i merkûmeniñ zabt u rabtı ve ahâlî ve sekenesiniñ himâyet ve sıyânetleri ve Adana mütesellimliğine müteferri' kâffe-i husûsât-ı mühimmeniñ rü'yet ve tanzîmî mâddelerinde ber vefk-i rızâ zuhûra gelen hüsn-i hidmet ve sadâkatine binâ'en kemâkân mütesellimlik-i mezkûr 'uhdende ibkâ ve takrîr kılınmağla bundan böyle dahi mecbûl olduğun sıdk ü istikâmet ve kâr güzârı ve dirâyet-i lâzimesi üzere zabt u rabt-ı memleket ve inhâ ve istihsâl esbâb-ı asâyîş-i ahâlî ve re'âyâ husûslarına ihtimâm ve gayret ve verilen nizâmın istikrârı zımnında i'mâr-ı

memlekete dikkat ve bir mâddede hilâf-ı şerî‘at-ı garrâ ve mugâyir-i rızâ nâ-mülâyim vaz‘ ü hâlet vukû‘a gelmemesine bezl-i makderet ve hilâfindan hazer ü mücânebet eylemen bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki: Hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-intisâlimin mazmûn-ı itâ‘at-makrûnuyla ‘âmil olub hilâfindan be-gâyet tehâşî ve mübâ‘adet eyleyesin. Şöyle bilesin ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın. Tahrîren fî evâ‘ili şehri Şevvâli’l-mükerrem sene ‘ışrîn ve mi’eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti’l-mahrûse

Sıra No : 24

Belge No : Adana Ş.S. 58, img. 50, sayfa 94 belge 246

Tarih : 15 Z 1220 / 06 Mart 1806

Konu : Hasanpaşazâde Ahmed Bey ve Mehmed Bey'in şeriflik belgesi.

Mâ fihi mine'n-nesebi ve's-siyâde

Hâlen medîne-i Adana mütesellimi Ser Bevvâbîn-i Dergâh-ı 'Âlî Ahmed Bey ve Mehmed Bey ibn-i El-hâcc Abdullah Paşa hazerâtları meclis-i şer'-i şerîf-i Ahmedî ve mahfel-i dîn-i münîf-i Muhammedîde şöyle takrîr-i kelâm eylediler ki:

Bundan akdem ceddimiz müteveffâ Hasan Paşa hâl-i hayâtında aslımızda şürefâlık var mıdır deyu taharrî ve tecessüs eylediklerinde nîk nisvân tâ'ifesinden çend hatunlar müteveffa-yı mûmâ ileyh Hasan Paşa'nın babası El-hâcc Ali Ağa vâlidesi (boş) nâm hatun Sis kasabası ahâlîsinden ve şürefâdan Yazıcızâde Ömer Ağa'nın kerîmesidir deyu 'alâ tarîkı'ş-şehâde inhâ ve ihbâr eylediklerinde müteveffâ-yı mûmâ ileyh Hasan Paşa tekâsül birle alâmet-i hadrâ ilbâs eylemeyüb ancak el-hâletü hâzihi bizler dahî aslımızı taharrî ve tecessüs eylediklerimizde kasaba-i merkûme sâkinlerinden müsinn ve ihtiyâre nisvân tâ'ifesinden Kürd kızı Aişe ve Eminoğlu kızı Aişe nâm hâtunlar kasaba-i mezbûre mahkemesinde huzûr-ı şer'de bizim babamız müşârün ileyh El-hâcc Abdullah Paşa'nın babası müteveffâ-yı müşârün ileyh Hasan Paşa'nın babası mûmâ ileyh El-hâcc Ali Ağa'nın vâlidesi merkûme hatun mûmâ ileyh şürefâdan Yazıcızâde Ömer Ağa'nın kerîmesidir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhideyiz ve şehâdet dahî ideriz deyü merkûmân hâtunların şehâdetlerini kasaba-i merkûme ahâlîsinden Hacıoğlu Osman ve Halil Efendi ve Hacı Hüseyin oğlu Mustafa ve Kara Halil oğlu Halil ve Behram Beşe ve Çavuşoğlu Memiş ve Ali nâm kimesneler taraflarımıza 'alâ tarîkı'ş-şehâde inhâ ve ihbâr eylediklerini mübeyyin yedlerimize bir vesîka-i enîka i'tâ olunmak murâdlarımızdır didiklerinde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teber mâ hüve'l-vâkı' bi't-taleb ketb olundu. Hurrire fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer min şehri Zi'l-hicci'ti'ş-şerîfe sene 'ışrîn ve mi'eteyn ve elf.

Sıra No	: 25
Belge No	: Adana Ş.S. 58, img 97, sayfa 101, belge 121
Tarih	: 19 C 1221/ 3 Eylül 1806
Konu	: Konya'daki Mevlânâ Dergâhı dervişleri için Adana'da vakfedilen değirmen ve bahçelerin gelirlerinin on yedi yıldır gönderilmemesi üzerine, bu gelirlerin toplanarak dergâha ulaştırılmasını emreden ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazlı ve'l-keâm Mevlânâ Adana kâdisi zîde fazluhu tevkî-i refî-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-ârifin hazret-i Mevlânâ kaddese sırrehu'l-azîz hazretlerinin sülâlesinden kıdvetü's-sulehâi's-sâlikîn Es-seyyid Eş-şeyh El-hâcc Muhammed dâme salâhuhu ve zîde takvânî bu def'a Der-sa'âdetime ba's eylediği memhûr mektûbu mefhûmunda cedd-i emcedleri azîz-i müşârun ileyhin hângâh-ı sa'âdetlerinde sâkinûn fukarâ dervîşânî melbûsâtlarıçün medîne-i Adana sükkânından Ser-tûrnâyî Es-seyyid Hüseyin nâm sâhibü'l-hayrî medîne-i merkûme nevâhîsinden Yüreğir nâhiyesinde vâkı' binâ ve ihyâ eylediği altı göz âsiyâb ve ittisâlinde hudûd-ı erba'ayı muhtevî dört 'aded bağçeniñ hâsılından alınmak üzere yirmi top kirbâsın beher topu yirmişer zirâ' olmak üzere hayâtda oldukca nefesine ve ba'de'l-vefât vakf-ı merkûma mütevellî olanlar ma'rifetiyle hângâh-ı mezkûrda sâkinûn fukarâ ve dervîşâna virilüb fî-mâ ba'd ber devâm düstûrû'l-'amel tutulmak için fukarâ-yı merkûmûn yedlerine virilen berât-ı 'âlîşânım mûcibince beher sene ahz oluna gelür iken on yedi seneden berü mütevellî olanlar fukarâ-yı merkûmûna bir top kirbâs göndermediklerinden müzâyakalarına bâ'is ve bâdî olduğundan mâ'adâ melbûsâta dahi eşedd ihtiyâc ile muhtâc olmaları zâhir ve aşikâr olmağla zikr olunan kirbâs vakf-ı mezbûr mütevellîleri beher sene fukarâ-yı dervîşâna irsâl ve sinîn-i mezbûrelerde alınmayan kirbâsın tahsîliçün bir kıt'a emr-i şerîfim sudûrunu şeyh mûmâ ileyh inhâ ve iltimâs itmekle hazîne-i 'âmiremde mahfûz Anadolu Muhâsebesi defterlerine nazar olundukda medîne-i Adana sâkiniñden Ser-turnâyî Es-seyyid Hüseyin nâm sâhibü'l-hayrî medîne-i merkûme nevâhîsinden Yüreğir nâhiyesinde vâkı' bundan akdem binâ ve ihyâ ve vakf eylediği altı göz âsiyâb ve ittisâlinde hudûd-ı erba'ayı muhtevî dört aded bağçeniñ hâsılından alınmak üzere yirmi top kirbâsın beher topu yirmişer zirâ' olmak üzere medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-ârifin hazret-i Mevlânâ kuddise sirruhü'l-azîz hazretlerinin hângâhında sâkinûn fukarâ ve dervîşânî melbûsâtlarıçün zikr olunan âsiyâb ve bağçeleriñ hâsılından beher sene hayâtda oldukca nefesine kendi ve ba'de'l-vefât vakf-ı merkûma mütevellî olanlar ma'rifetiyle hângâh-ı mezbûrda sâkinûn fukarâ ve dervîşâna irsâl olunub hayr du'â ile yâd ve tezkâr ve fimâ ba'd ber devâm ve düstûrû'l-'amel tutulmak ricâsına fukarâ-yı merkûmûn yedlerine berât-ı 'âlîşânım i'tâsını iltimâs eylediklerini Adana nâ'ibi mevlânâ Hâfız Abdurrahman zîde ilmuhu mukaddemâ 'arz eylediği ecilden mûcibince mahalline kayd olunub biñ yüz seksen iki senesi evâ'il-i Saferinde berât-ı şerîfim virildiği ve ba'dehu biñ iki yüz üç senesi Receb-i şerîf evâ'ilinde vâkı' cûlûs-ı hümayûn-ı meymenet-makrûnumda dahi tecdîden berât-ı 'âlîşânım virilmiş olduğu ve şeyh mûmâ ileyhin istid'âsı mûcibince emr-i 'âlîşânım i'tâsı iktizâ eylediği muhâsebe-i mezkûrdan derkenâr olunmağla

derkenârı mûcibince ‘amel ü hareket olunmak fermânım olmağın işbu emr-i ‘âlîşânım ısdâr ve fukarâ-yı dervîşân yedlerine i’tâ olunmuştur. İmdi sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhsin vâkıf-ı mûmâ ileyhın hângâh-ı mezkûrede sâkinûn fukarâ ve dervîşânın melbûsâtlarıçün beher sene vakf-ı mezbûrdan tahsîs eylediği yirmi top kurbâsı beher topu yirmişer zira‘ olmak üzere vakf-ı mezbûr mütevellîleri tarafından beher sene hângâh-ı müşârun ileyh tarafına irsâl ü tesyîri husûsuna mezîd-i ihtimâm ü dikkat ve on yedi seneden berü alınmayub vakf-ı mezbûr tarafında kalan kurbâs dahi ma‘rifetin ve ma‘rifet-i şer‘le mütevellî-i merkûmdan ‘alâ eyyi hâlin tamâmen ve kâmilin tahsîl ve hângâh-ı müşârun ileyh tarafına irsâl ü tesyîri esbâbının istihsâline mezîd-i sa‘y ü gayret ve hilâfî gûne hareket ile fukarâ-yı dervîşânın müzâyakalarına bâ‘is olur hâlâtdan mücânebet ve sihâm kılub dervîşândan kendünü muhafazaya dikkat eylesin ve sen ki kâdî-ı mûmâ ileyhsin sen dahi mûcib-i emr-i şerîfimle ‘amel ü hareket ve hilâfından be-gâyet hazer ü mücânebet eylemeñ bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki: hükm-i şerîfimle ‘amel idüb şöyle bilüb ‘alâmet-i şerîfe i’timâd kılâsız. Tahrîren fi 19 C Sene 1221.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti’l-mahrûse

Sıra No : 26
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 51, sayfa 95, belge 242
 Tarih : 21 S 1221 / 10 Mayıs 1806
 Konu : Köprü Sokağı'ndaki bahçenin 350 guruşa Ahmed Bey'e satıldığına dair hüccet.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki:

İşbu biñ iki yüz yirmi bir senesi mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi birinci günü Adana civârında Köprü Sokağında kendi uhde-i mülkümüz olan Melikzâde Bahçesi demekle ma'ruf bahçeniñ nısf hissemiz ki kıbleten tarîk-ı hâss ve şarken ve şimâlen tarîk-i 'âmm ve garben Ayşe Hatun hissesi bahçe işbu hudûd-ı erba'a ile mahdûd ve mümtâz olan nısf bahçe-i mezkûra tâlibi ve râgıbı olan Adana Mütesellimi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî Hasanpaşazâde devletlü Ahmed Bey Efendimiz hazretleri şehâdetler huzûrunda kat'-ı bahâ ile bey'-i pazar olunub üç yüz elli guruşa kat'-ı bahâ olundukda zikr olunan semen-i mezkûr mîr-i müşârun ileyh efendimiz hazretlerinden tamâmen ve kâmilan ahz u kabz olunub nısf bahçe-i mezkûr kendi mülkümüz olub ba'de'l-yevm bir kimesne dahl u ta'arruz eylememek için tarafımızdan işbu zabt temessükü virilmiştir. Gerekdir ki tarafımızdan ve taraf-ı âherden bir ferd bir kimesne mâni' ve müdâhale eylemeyüb hîn-i hâcetde yedinde olan senedimiz ibrâz olundukda amel oluna ve's-selâm. Fi 21 S sene 1221.

Bende Abdullah Melikzâde hâlen

Şuhûdu'l-hâl

Fazîletlü Es-seyyid Abdullah Efendi

Mestci Kara Aliefendizâde

Es-seyyid Mahmud Efendi Darendelizâde

Emîn-i ihtisâb Süleyman Ağa

Mehmed Ağa İnceağazâde

Monla Osman Aşkarzâde

Bağçecibaşı ve gayruhum mine'l-hâzırîn.

Sıra No : 27
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 52, sayfa 97, belge 239
 Tarih : 25 S 1221 /14 Mayıs 1806
 Konu : Köprü Sokağı'ndaki bahçenin 350 guruşa Ahmed Bey'e satıldığına dair hüccet.

Medine-i Adana mahallâtından Yortan mahallesi sâkinlerinden Melikzâde Abdullah Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i hatîr-ı lâzîmü't-teşrîfde işbu bâ'isü'l-hâze'l-kitâb Adana mütesellimi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî Hasan Paşazâde devletlü Es-seyyid Ahmed Bey hazretleri mahzarında şöyle ıkrâr-ı tâmm ve takrîr-i kelâm ider ki:

'Akd-ı âtî sudûruna değin silk-i milk-i sırf-ı sahîhimde münselik ve münsecim olan Bağçe'hâ-i medine-i mezbûre sokağında Köprü Sokağı'nda vâkı' Melikzâde Bağçesi demekle ma'rûf bağçem ki kıbleten tarîk-i hâss ve şarken ve şimâlen tarîk-i 'âmm ve garben Ayşe Hatun hissesi bağçe ile mahdûd-ı mümtâz olan eşcârî müsmire ve gayr-i müsmireyi müstemil mülk nısf hisse bağçemi bi'l-cümleti't-tevvâbi' ve'l-levâhik ve kâffetü'l-menâfi' ve'l-merâfık tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî şûrût-ı mübtile ve müfsideden 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile el-yevm semen-i misl olan üç yüz elli guruşa mîr-i mûmâ ileyh Es-seyyid Ahmed Bey Hazretleri'ne bey' ü teslîm ve temlik eylediğimde ol dahi ber vech-i muharrer iştirâ ve kabûl ü tesellüm ve temellük etdikden sonra semen-i mebî'-i mezbûru müşterî-i mîr-i mûmâ ileyh yedinden tamâmen ve kâmilan ahz u kabz eyledim. Min ba'd mârrü'z-zikr nısf hisse bağçe-i mahdûd ve mîr-i mûmâ ileyhın mülk-i müşterâsı ve hakk-ı sırfıdır keyfe mâ yeşâ' ve hasbe mâ yehtarı mülkiyet üzere mutasarrıf olsun didikde mukırr-ı merkûmun sıdk-ı makâleti ve bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını mukarrun lehü el-mûmâ ileyh vicâhen tasdîk ve şifâhen tahkîk etmeğın hafezen li'l-makâl hâze'l-vesîka mâ hüve'l-vâkı' bi't-taleb ketb. Hurrire fî'l-yevmi'l-hâmis ve'l-'ısrîn min şehri Saferi'l-muzaffer li-sene ihdâ ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf. Fî hicreti men lehü'l-izzî ve'sş-şeref.

(Şuhûdu'l-hâl)

Fazîletlü Es-seyyid Abdullah Efendi

Es-seyyid Mahmud Darendelizâde

Emin-i İhtisâb Süleyman Ağa

İnce Ağazâde Mehmed Ağa

Aşkarzâde Monla Osman

Mestci Kara Ali Efendizâde

Bağçeci başı ve gayruhum mine'l-hâzırîn.

Sıra No : 28
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 102, sayfa 226, belge 110
 Tarih : 28 RA 1221 / 15 Haziran 1806
 Konu : İstanbul'da bulunan askerler için gerekli olan 1500 koyunun satın alınarak gönderilmesine dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-ke'lâm Adana sancağının hâvî olduğu kazâların kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân zâbitân ve iş erleri ve husûs-ı atıyyü'z-zikre mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Osman zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Tophâne-i 'âmîre ve Tersâne-i ma'mûrem ve Üsküdâr ve Levend Çiftliği ocaklarında mevcûd Asakîr-i Hâssa-i şâhânemiñ gûşt ta'yînâtları lâzimesiçün iki yüz yirmi senesine mahsûben tertib olunduğu üzere işbu biñ iki yüz yirmi bir senesine mahsûben dahi sâbıkı üzere Adana sancağı kazâlarıñdan biñ beş yüz re's ağnâm mübâya'ası husûsuna irâde-i seniyyem ta'alluk etmekle imdi sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhsin kapûn kaleminden muhrec ve derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan mahzar sûret-i defterde muharrer biñ beş yüz re's ağnâmdan ashâb-ı ağnâmın damuzluk ve sağmal ağnâmlarından mâ'adâ sâ'ir ağnâmlarından sâbıkı üzere ağnâmın be-her re's erkek olmak üzere yetmişer paraya ve kısırı altmışar paraya ve toklusu kırkar paraya ve keçinin dahi erkeği altmışar paraya ve cebişi kırkar paraya olmak üzere icâb eden bahâsı 'an nakdin şâbcı yedinden ashâbına i'tâ olunarak ma'rifetin ve ma'rifet-i şer' ve mübâşir-i merkûm ma'rifetiyle bir re's girüye kalmayarak ve lâğar olmayarak müddet-i kalîle mübâya'a ve Der-sa'âdetime irsaline bi'l-ittifâk bezl-i vüs' ve makderet lâzımeden iken ba'zı i'tizârı şâmil i'lâm ve tahrîrât irsâliyle imrâr-ı vakt olmak lâzım gelür ise ağnâm-ı matlûbe 'asâkir-i şâhânemiñ ta'yînâtlarıçün tertib olmak mülâbesesiyle bir re'sinin afv ü tenzîli ve cerh ü ta'dîli tecvîz olunur mevâddan olmadığı ve te'hîrine bâ'is olanlar mübtelâ-yı vehâmet olacağı iktizâ edenlere tefhîm olunarak bir an akdem tamâmen ve kâmilten mübâya'a ve Der-sa'âdetime irsâle ihtimâm ü dikkat eylemeñ fermânım olmağın bâ-takrîr hâsseten işbu emr-i celîlü'l-kadım ısdâr ve () ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde livâ-i mezkûr kazâlarıñdan mübâya'ası tertib olunan biñ beş yüz re's ağnâm ve keçiyi şürût-ı mezkûresi mücebince tekmîlen mübâya'ası husûsuna ikdâm olunmayub afv ü tenzîli istid'âsıyla bî-hûde tahrîrât irsâline cesâret edenler mes'ûl ve mu'âteb olacakları tefhîm olunarak mübâya'asına ve 'âsâkir-i şâhânemin ta'yînâtlarına sekte ü hâlel ve tarafeyne⁷⁶ bâ'is hâlât vukû'a gelmemek husûslarına sa'y ü gayret ve serî'an mübâya'a ve tekmîl ve Der-sa'âdetime irsâl etdirilmesine bezl ü makderet eylesin ve sen ki mübâşir-i merkûmsun me'mûr-ı mübâya'ası olduğun ol mikdâr ağnâmı işbu emr-i 'âlî-kadım mücebince fiyât-ı mîriyyelerini ashâbına edâ ederek tekmîlen mübâya'a birle ifâ-yı emr-i me'mûruña ikdâm eylesin ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve zâbitân-ı mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz sizler dahi mucib-i emr-i şerîfimle 'amel ü hareket ve hilâfı vaz'ı tecvîzden mucânebet eylemeniz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân vâcibü'l-ittiba' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle

‘âmil olasız. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i’timâd kılasız. Tahrîren fi’l-yevmi’s-sâmin ‘ısrîn şehri Rebi’ü’l-evvel sene ihdâ ve ‘ısrîn ve mi’eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti’l-mahrûse

Sıra No : 29
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 48, sayfa 90, belge 254
 Tarih : Gurre CA 1221/ 17 Temmuz 1806
 Konu : Ahmed Bey'in Harapbahçe Mahallesiinde bir ev satın aldığına dair hüccet.

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf oldur ki

İşbu biñ iki yüz yirmi senesi mâh-ı Cemâziyye'l-evvel gurreinde Harapbahçe mahallesiinde vâkı' üç bâb tahtânî beyt ve bir sofa ve bir aşhâne mülk menzilizimiz ki kıbleten devletlü bey efendiniñ müceddeden ihyâ eylediği câmi'-i şerîf ve şarken Memiş evi garben Kuloğlu evi poyrâzen tarîk-i 'âmm işbu hudûd-ı erba'a ile mahdûd ve mümtâz olan mülk menzillerimiz bi-cümleti't-tevâbi'i ve'l-levâhık kendi hüsn-ı rızâ ve ihtiyârimızla tâlibi ve râgıbı olan hâlen Adana Mütessellimi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî devletlü Ahmed Bey Efendi Hazretlerine dört yüz guruşa bey'-i bât-i sahîh ile bey' eyledik semen-i bey'-i mezbûru olan meblağ-ı mezkûru tamâmen ve kâmilen mîr-i müşârun ileyh hazretleri yedinden ahz u kabz olunub mâ dâm menzil-i mezkûrda 'alâka ve medhallerimiz kalmayub keyfe mâ yeşâ ve yehtaru mutasarrıf olmak içün mîr-i müşârun ileyh efendimiz yedine işbu zabt temessükü virilmiştir. Tarafımızdan ve taraf-ı âherden müdâhale olunmaya ve's-selâm.

Bende Bende Bende

Fatma Hatun Fatma Hatun Huri Hatun

Şuhûdu'l-hâl

Hacı Halilzâde Silahşör-i hâssa-i hazret-i şehriyâri Halil Ağa

Hasan Ağa Hasene? Hasanzâde

Mehmed Başibüyüköğlu

Mustafa Beyoğlu

Mahalleli Memiş Deli Memli

Ahmed Pa(pu)ccu ve gayruhum

Sıra No : 30

Belge No : Adana Ş.S. 58, img 101, sayfa 93, belge 111-112

Tarih : Gurre-i B 1221 / 14 Eylül 1806

Konu : Adana ve Tarsus ve Sis sancakları kazâlarından on katar devenin satın alınarak Şam'a gönderilmesine dair ferman.

(s.111) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fazlı ve'l-keâm Adana ve Tarsus ve Sis kazâlarının kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan sadr-ı a'zamım çukadârlarından el-hâcc Ahmed ve a'yân ve zâbitân ve vücûh-ı memleket ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Avn ü tevfîk-i cenâb-ı müşhilü'l-umûr ile bu sene-i mübârekede tavâ'îf-i havâricin arâzi-i müşerrefe-i hicâziyeden külliyyen kat' ve eyâdi tasallut ve fesâdlarıyla Haremeyn-i muhteremeynin istihsâl-i esbâb-ı emniyeti husûsuna himem-i kûh-endâzi-i mülûkânem masrûf olunacağına binâ'en işbu irâde-i hayriyyenin kuvveden fî'le ihrâcı zımnında medîne-i münevvere muhâfız ta'yîn olunan düstûr-ı mükerrrem müşîr-i mufahham nizâmu'l-âlem vezîrim () Paşa edâme Allâhu ta'âlâ iclâlehu ma'îyyetinde vücûdu lâzım olan develer Şam-ı şerîf cânibinden tedârük ve istîcâr olunacak ise dahi Arabistan develeri zahîre nakline mütehammil olub ancak yularsız sâlim deve olduğundan cebehâne ve sâ'ir mühhimâta el vermeyeceği ve cebehâne ve sâ'ir mühimmât nakli hizmetinde istihdâm olunmak için beher hâl Anadolu cânibinden bir mikdâr şütürân mübâya'asına ihtiyâc hiss eylediği ecilden sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhsin Adana ve Tarsus ve Sis sancakları kazâlarından mübâya'asına irâde-i seniyyem ta'alluk iden on katâr şütürânın mevkufâtından ihrâc ve derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan memhûr ve mûmzâ sûret-i defter nâtik olduğu üzere beher katârı altışar mehâr olarak her bir katârına üç yüz guruş ve Adana'dan Şam-ı şerîfe gelince beher katârına nafaka bahâ olarak yirmişer guruşdan icâb iden üç biñ iki yüz guruşun nısfı ba'dehu verilmek şartıyla diğer nısfıları olub hazîne-i âmiremden ifrâz ve mübâşir-i merkûma teslimen irsâl olunan biñ altı yüz guruşu kazâlara tevzî' iderek ve bir mehârı hâvutsuz ve tākımsız olmayarak cümlesi tûvâna ve tûğlü ve yüke el verir ve genç ve 'ilel-i emrâzdan sâlim olarak mükemmel tākım ve sârbânlarıyla çend rûz zarfında mübâya'a ve mübâşiriyle ma'an i'câleten ve müsâra'aten Şam-ı şerîfe irsâl ve gurre-i Ramazan-ı şerîfde mevcûd bulunub müşârun ileyhin zehâyir ve mühimmât ve levâzımât-ı sâ'iresi tanzîmine me'mûr Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından ifihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Abdullah Bey dâme mecduhuya teslim ve işbu irsâli matlûb olan şütürânı mütâlebât-ı sâ'ire misüllü beş on gün te'hîr olursa acabâ be'is ve mahzûr var mıdır? Mülâhazâtı mebnâdır hatır olmayarak ve ifâte-i vakti tecvîz itmeyerek derhâl tedârük ve beher hâl gurre-i mâh-ı mezbûrda Şam-ı şerîfde mevcûd bulunub kapucibaşı-ı mûmâ ileyhe teslim

(s.112) bezl-i vüs' ü makderet ve ihmâl ve müsâmaha ile maslahat-ı matlûbe-i mühimmeyi rehîn-i 'ukde-i te'hîr iderek hakkında gazab-ı şâhânem zuhûr ve burûzundan be-gâyet tevakkî ü mübâ'adet fermânım olmağın işbu emr-i celîlü'l-kadım ısdâr ve () ile irsâl olunmuştur. İmdi vusûlunde ber vech-i muharrer mübâya'a ve Şam-ı şerîfe irsâli matlûb-ı mülûkânem

olan on katâr şütürânı fermûde-i seniyyem üzere çend rûz zarfında tedârük ve irsâl ve gurre-i Ramazan-ı şerîfde Şam-ı şerîfe îsâl ve müşârun ileyhin zehâyir ve mühimmât ve levâzım-ı sâ'iresi tanzîmine me'mûr Mîr Abdullah dâme mecduhuya teslîme mucidd (ü) sâ'î olmadığın istimâ' olunur ise hakkında gazab-ı şâhânemi mûcib olacağı ve hükkâm ve zâbitân taraflarından dahi bu bâbda bir gûne kusûr ve rehâvet vukû'uyla karîn-i te'hîr olduğu vâsıl-ı sem'-i şâhânem olur ise ömr ü 'illet bir vechile karîn-i 'afv ve safh olmayub mazhar-ı mu'ahhaze ve 'itâb olacakları bi-iştibâh idüğü ma'lûmuñ oldukda aña göre 'amel ü harekete mezîd-i sa'y ü gayret eylesin ve sen ki mübâşir-i merkûmsun zikr olunan develerin bahâ ve nafaka bahâlarının nısfı olub müsteshabın olan meblağ-ı mezbûru getürüb mütesellim-i mûmâ ileyhe teslîm ve çend rûz zarfında mükemmel tâkım ve sârbânlarıyla ol mikdâr şütürânı bi'l-istishâb 'azîmet ve gurre-i mâh-ı mezbûrda Şam-ı şerîfe duhûl ve vusûl ve kapucıbaşı mûmâ ileyhe teslîme sa'y ü gayret ifâte-i vakt ile mazhar-ı mu'ahhaze ve 'itâb olmakdan mücânebet eylesin. Ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve a'yân ve zâbitân-ı mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz sizler dahi mûcib-i emr-i şerîfimle 'amel ü hareket ve hilâfından gâyetü'l-gâye hazer ü mücânebet eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurudm ki: hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celilü's-sân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimin mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olub hilâfından hazer eylesiniz. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fî gurre-i şehri Receb sene ihdâ 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Defter-i tertîb mübâya'a-i şütürân-ı mîrî an cânib-i kazâhâ der vilâyet-i Adana ma'a Tarsus ve Sis lâzıme-i nefsi-i mühimmât ve hıdemât-ı sâ'ire der ma'iyet-i hazret-i vezîr-i mükerrrem () Paşa muhâfaza be-Medîne-i münevvere nevverehâ Allâhu ta'âlâ ilâ yevmi'l-âhire ki bahâ-i şütürân mübâya'a ve be-cânib-i Şam-ı şerîf sevk ve irsâl ve be-teslîm şode? fermûde el-vâkı' 5 Z sene 1221.

Şütürân katâr 10 guruş 300.

Beher katâr-ı mükemmel guruş 300

Berây-ı nafaka bahâ an mahalhâ-i mezkûre ki Şam-ı şerîf katâr 10 guruş 300

Beher katâr guruş 200

Yekûn ale'l-hesâb guruş 1200

Tahrîr-i âlî. Fî 28 sene 221.

Sıra No : 31
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 96, sayfa 237, belge 124
 Tarih : 12 L 1221 /23 Aralık 1806
 Konu : Adana eyaletindeki kazalardan iki yüz elli mehar devenin tertip edilerek Davud Paşa sahrasına gönderilmesine dair ferman.

(31/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fazlı ve'l-kelâm Adana sancağında vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu husûsa ta'yîn olunan sadr-ı a'zamım çukadârlarından sâbık baştebdîl Süleyman zîde kadruhu ve a'yân ve zâbitân ve iş erleri zîde kadrum tevki'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Bu günlerde Rusyalu'nuñ hudûd-ı İslâmiyye'ye bağteten tahattî ve tecâvüz etmesi ve sulh u salâha ri'ayet etmemesi takrîbiyle hasbe's-şer'i'l-enver def'-i sâ'il içün mütevekkilen 'ale'l-lâhi Der-sa'âdetimden ihrâcı musammem olan Ordu-yı hümâyûnumda mevcûd bulunub zahrîre ve mühimmât nakli hidmetinde ve hıdemât-ı sa'irede istihdâm olunmak içün ordu-yı hümâyûnuma mülhak oldukları günden hidmetde olduklarıncâ lâzım gelen ücretleri sârbânbaşı yedinden virilmek şartıyla mevkûfâtı ihcâr ve derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan sûret-i defter nâtik olduğı üzere Adana sancağında vâkı' kazâlardan tertîb olunan iki yüz elli mehar mekkârî şütürânı tûvânâ şütürândan

(31/b) olmak ve bi-mennihi ta'âlâ nevrûz-ı firûzda Davud Paşa sahrâsında mevcûd bulunmak üzere ihcâr ve isâl olunmak fermânım olmağın hassaten işbu emr-i celilü'l-kadrim ısdâr ve mübâşir-i mûmâ ileyh ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde siz ki mütesellim ve kuzât ve nüvvâb ve a'yân ve zâbitân-ı mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz zikr olunan şütürân-ı mürettebeniñ fermânım olduğı vechile bir an akdemce tedârük ve vakt-i mezkûrede sahrâ-yı mezkûrda mevcûd bulunmak üzere ihcâr ve isâli husûsuna bi'l-ittihâd sa'y ü gayret ve hilâf-ı emr-i şerîfim vaz'ı tecvîz ile mübtelâ-yı vehâmet olmakdan mücânebet eyleyesiz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhsin sen dahi mûcib-i emr-i şerîfimle 'amel ü hareket ve me'mûr-ı ihrâcı olduğıñ ol mikdâr şütürânı vakt-i mezbûrda Davud Paşa sahrâsında mevcûd bulunmak üzere irsâli husûsuna mübâderet ve bî-hûde meks ü ikâmetden mücânebet ve emr-i mübâşeretini icrâyâ mezîd-i i'tinâ ü dikkat eylemeñ bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: Hükm-i şerîfimle vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celilü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olasız. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fi'l-yevmi's-sânî 'aşer şehri Şevvâl sene ihdâ ve 'ışrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Defter-i tertîb ihcâr kerde şütürân-ı mekkârî an kazâhâ der livâ-i mezkûre lâzıme-i istihdâm şode-i nakl-i mühimmât ve hıdemât-ı sa'ire der Ordu-yı hümâyûn be-mübâşeret-i () ihcâr ve be-âsitâne-i sa'âdet sevk ü tesyîr şode fermûde el-vâkı' ZA sene 1221.

Livâ-i Adana

Şütürân

Mehâr

250

Tahrîren 11 L sene 1221.

Sıra No : 32
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 96, sayfa 238, belge 125
 Tarih : 12 L 1221 /25 Aralık 1806
 Konu : Rusya'ya karşı sefere çıkılacağından Adana sancağı kazalarından kırk katar devenin satın alınarak İstanbul'a gönderilmesine dair ferman.

(32/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassuu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fazlı ve'l-kelâm Adana sancağında vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân ve bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan sadr-ı a'zamım çukadârlarından sâbık baştedbîl zîde mecduhu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve zâbitân ve sâ'ir iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Bu günlerde Rusyalı'nun hudûd-ı İslâmiye'ye bağteten tahattî ve tecâvüz etmesi ve sulh u salâha ri'ayet etmemesi takrîbiyle hasebü'ş-şer'ü'l-enver virilen fetvâ-yı şerîfe mücebince üzerine sefer-i hümâyûnum vukû'u mukarrer olmakdan nâşî mütevekkilen ale'l-İllâhi Der-sa'âdetimden ihrâcı musammem olan Ordu-yı hümâyûnumda mevcûd bulunub zahîre nakli hidmetinde ve hidemât-ı sâ'irede istihdâm için mevkûfâtıdan ihrâc ve derûn-ı emr-i şerîfe mevzû'an irsâl olunan memhûr ve müzmâ sûret-i defter nâtik olduğu üzere sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhsin Adana sancağında vâkı' kazâlardan mübâyâ'ası tertîb olunan kırk katâr şütürânıñ beher katârı altışar mehâr olarak her katârına üç yüz guruşdan ve âsitâne-i sa'âdetime gelince beher katârına nafaka bahâ olarak on dokuz guruşdan on iki biñ yedi yüz altmış guruşdan nısfı hîn-i vürûdunda edâ olunmak şartıyla diğer nısfıları hazîne-i 'âmiremden ifrâz ve mübâşir-i mûmâ ileyhe teslimen irsâl olunan altı biñ üç yüz seksen guruşu kazâlara tevzî' ve teslim ederek ve bir mehârı hâvutsuz ve tākımsız olmayub cümlesi tūvâna ve yüke el virür genç ve 'ilel (ü) emrâzdan sâlim olarak mükemmel tākım ve sârbânlarıyla şimdiden mübâyâ'a ve mübâşiri ile ma'an nevrûz-ı firûzdan evvelce Der-sa'âdetim'e irsâl ve ıstabl-ı 'âmireme teslimi husûsuna bezl-i vüs' ü makderet eylemeñ fermânım olmağın hâsseten işbu emr-i şerîf-i 'âlîşânım ısdâr ve mübâşir-i mûmâ ileyh ile irsâl olunmuştur. İmdi vusûlunde ber vech-i muharrer Adana sancağında vâkı' kazâlardan ihrâcı matlûb-ı mülûkânem olan mezkûr'l-mikdâr katâr şütürânı ma'rifetiñ ve ma'rifet-i şer'le şimdiden mübâyâ'a ve mübâşirine terfiken vakt-ı mezbûrdan evvelce Der-sa'âdetim'e irsâl ve ıstabl-ı 'âmireme teslimi mezîd-i sa'y ü gayret eylesin ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve a'yân ve zâbitân-ı

(32/b) mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz sizler dahi mûcib-i emr-i şerîfimle 'amel ü hareket ve hilâf-ı emrim vaz'ı tecvîzden gâyetü'l-gâye tehâşî ü mücânebet eylesiniz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhsin me'mûr-ı mübâyâ'ası olduğun şütürânı mütesellim-i mûmâ ileyhiñ ma'rifeti ve ma'rifet-i şer' ve mübâşeretiñle mükemmel hâvut ve pusat-ı sâ'iresiyle serî'an mübâyâ'a ve sârbânlarıyla bi'l-istishâb nevrûz-ı firûzdan evvelce Der-'aliyyeme îsâl ve ıstabl-ı 'âmireme teslimi müsâra'at ve hilâf-ı emr-i şerîfim vaz' ü hareket vukû'undan hazer ü mücânebet eylemeñ bâbında hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr eden işbu emr-i şerîf-i celîlü'ş-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olub hilâfından be-gâyet tehâşî ü mücânebet eylesin. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe

i'timâd kılasın. Tahrîren fî'l-ıyevmi'r-râbî 'aşer şehri Şevvâl sene ihdâ 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l mahrûse.

Defter-i tertîb-i mübâya'a-i şütürân ma'a nafaka bahâ an cânib-i mezkûre berây-ı lâzıme-i kışlakhâ-i ıstabl-ı âmire be-mübâşeret-i mübâya'a ve mevcûd şode fermûde el-vâkı' der sene 1221. Kayd şode ve? sûret dâde fermûde bâ-fermân-ı şerîf fî 13 M sene 1221.

An cânib-i kazâhâ der vilâyet-i Adana

Şütürân	Beher katâr-ı mükemmel Fiyat	Berây-ı nafaka bahâ-i mahallhâ-i mezkûr ki âsitâne-i sa'âdet	
Katâr 40	Guruş 30	Şütürân Katâr	Beher katâr Fiyât
Guruş 1200		40	Guruş 190
Yekûn: guruş: 12760 Ale'l-hesâb guruş 638 Berây-ı müzekkiye-i hazîne kâ'ime dâde fermûde Tahrîren fî 13 L sene 1221.			

Sıra No : 33
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 64, sayfa 120, belge 207
 Tarih : Evâil ZA 1221 / 10-19 Ocak 1807
 Konu : Küçükhalioğlu Halil Paşa'nın oğlu Dede Bey'in yakalanarak idam edilmesine dair ferman.

(33/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Adana mütesellimi olup bu def'a Üzeyir sancağı kendüye tevcih olunan Mîr Ahmed dâme mecduhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Sen ki mütesellim-i mîr-i mûmâ ileyhsin bundan akdem şeref-rîz-i sudûr olan emr-i 'âlişânımda tafsîl ü beyân olduğu üzere Üzeyir sancağı mutasarrıfı Küçükhalioğlu Halil Paşa'nın bundan akdem vefâtında oğlu Dede Bey derbâr-ı saltanat-ı seniyyeme bi'd-defa'ât ma'rûzât takdîmiyle ben babam meslekine gitmeyüb her hâlde tahsîl-i rızâ-yı 'aliyyeye dikkat ederim deyü ta'ahhüd etmiş olduğuna binâen ta'ahhüdü vechle hareket etmek şartıyla livâ-i mezbûr mîrlivâlık ile kendüye tevcih olunmuş olup ancak şakî-i merkûm kendü hâlinde olmayub hilâf-ı şerî'at-ı garrâ ve münâfî-i emr ü rızâ hâreket-i nâ-bercâya ictisâr eylediğine binâen şakî-i merkûmuñ i'dâm ve izâlesiyle havâlî-i merkûmeden def'-i gâ'ilesi husûsuna ikdâm ve müsâra'at eylemeñ tavsiye ve iş'âr kılınmışdı. El hâletühü hâzihi tarafîndan derbâr- ı 'atûfet-karârıma vârid olan tahrîrâtta şakî-i merkûmuñ mütehassın olduğu Payas hısn-ı hasîn bir mahall olup ve mîrlivâlık ile Üzeyir sancağı dahi 'uhdesinde olmak mülâbesesiyle 'aşâyir ve kabâ'il kendüye tâbi' olduğundan şakî-i merkûmuñ umûrına fûtûr gelmeyeceği beyânıyla livâ-i mezbûr ile hâss ağalığının 'uhdeñe ihâlesi ve Adana havâlisinde kâ'in 'aşâyir beylerinden mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân Kelzâde Ahmed ve Kirmekzâde Abdurrahman ve Tekelizâde Halil Bey ve Melemencizâde Habib Bey ve Karsandızâde İshak ve Kozanzâde Yusuf ve Sırkıntızâde Ömer Bey ve Kerimzâde Musa Bey zîde mecduhum süvârî ve piyâde beşer yüz yüz nefer 'asâkir ile ma'iiyetiñe me'mûr ve ta'yîn kılınmaları ve maslahat-ı merkûmeniñ itmâmına kadar ma'iiyetiñe tecemmü' idecek süvârî ve piyâde 'asâkire iktizâ eden şa'ir ve dakik misillü zehâyir Tarsus kazâsından tedârük ve tarafîña irsâl olunması husûsları derc ve istid'â olunmuş sen meyâne-i emsâl ve akrânıñda yarâr ve kârgüzâr ve sıdk ü istikâmetle şöhet-şi'âr olup senden her hâlde rızâ-yı hümâyûnuma muvâfık hüsn-i hizmet ve asâr-ı merdümî ve gayret me'mûl ve müntazır-ı pâdişâhânem olunduğuna binâen bu def'a 'avâtıf-ı 'aliyye-i mülûkânemden Üzeyir sancağı saña tevcih ve hâss ağalığı 'uhdeñe ihâle ve tefvîz ve mûmâ ileyhim dahi mezkûrî'l-mikdâr süvârî ve piyâde 'asâkir ile ma'iiyetiñe me'mûr ve ta'yîn kılınub ol bâbda me'mûriyetlerini hâvî bu def'a mîr-i mûmâ ileyhim başka başka ve maslahat-ı mezkûreniñ itimâmına kadar ma'iiyetine tecemmü' idecek süvârî ve piyâde 'asâkire iktizâ eden zahîreniñ i'tâsı husûsuna Tarsus tarafından i'ânet olunmasıçün Tarsus nâ'ibine ve Tarsus mütesellimine ve vücûh ve bi'l-cümle iş erlerine hitâben başka evâmir-i şerîfem ısdâr ve tesyâr kılınmış olmağla zâtıñda merkûz olan gayret ve sadâkat lâzimesince vusûl-ı emr-i şerîfimde 'aşâ'ir-i merkûme beyleri mûmâ ileyhim ma'iiyetiñe celb ve cem' ve şakî-i merkûmuñ ancak ser-i maktû'ı matlûb olup emvâl ü eşyâsı vakten mine'l-evkât kimesneden su'âl olunmayacağını herkese i'lân ve işâ'at iderek şakî-i merkûmuñ üzerine varub ne vechile ne tarikle olur ise olsun

‘alâ eyyi hâlin ele getürüb i‘dâm ve izâlesiyle havâlî-i merkûmeden def‘-i gâ‘ilesi husûsuna ikdâm ve müsâra‘at eylemeñ fermânım olmağın tenbîhen ve ikdâmen ve te‘kîden ve isti‘câlen mahsûsan işbu emr-i şerîfîm ısdâr ve memhûren ve mektûben () ile irsâl olunmuşdur. İmdi tahrîr ve iş‘âr üzere

(33/b) zikr olunan Üzeyir sancağı ve hâss ağalığı ‘uhdeñe tevcih olunmuş olmağla göreyim seni ne vechile ve ne tarîkle olur ise olsun bi-eyyi vechin kâne şakî-i merkûmuñ i‘dâm ve izâlesiyle ol taraftan külliyeñ def‘-i gâ‘ilesi ve tarîkin küşâdı emrîne bezl-i mechûd ve sa‘y-i nâ-ma‘dûd eylemeñ hasren ve hasren senden matlûb-ı hümayûnum idüğü ve şakî-i merkûmuñ emvâl ü eşyâsından hiçbir vakitde su‘âl ve cevâb olunmayacağı ve bu bâbda ednâ mertebe terâhî ü betâ‘et misüllü vaz‘a bir vechile rızâ-yı ‘aliyyem olmadığı ma‘lûmuñ oldukda ber vech-i meşrûh ‘amel ü hareket ve senden me‘mûl ve muntazır-ı şâhânem olan gayret ve dirâyet levâzımıñı ibrâz ve izhâra mezîd-i i‘tinâ ü dikkat ve zinhâr ve zinhâr hilâfı vaz‘ı tecvîzden begâyet tevakkî ü mübâ‘adet eylemeñ bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: () vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ‘at-makrûnuyla ‘amel ü hareket ve hilâfından begâyet tehâşî ü mücânebet eyleyesin. Şöyle bilesin, ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın. Tahrîren fi evâ‘ili şehri Zi’l-ka‘de sene ihdâ ve ‘ısrîn ve mi’eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti’l-mahrûse

Sıra No : 34
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img, 63, sayfa 118, belge 208
 Tarih : 19 ZA 1221 / 28 Ocak 1807
 Konu : Küçükâlizâde Dede Bey'in uhdesinde olan hâss ağalığının ve Üzeyir sancağı mukataası malikanesinin Ahmet Bey'e tevcih edildiğine dair nişan.

(34/a) Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmi-i mekân-ı sultanî ve tuğra-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hâkânî hükmü oldur ki:

Memâlik-i mahrûsemde vâkı' Şam ve Haleb ve Diyârbekir ve Mardin ve Adana ve Ayıntab ve Malatya ve Tokad câniblerinde ve sâ'ir mahallerde kâ'in mîrî mukâta'anın ekseri ricâl-i devlet ve a'yân-ı vilâyetden ba'zılarının 'uhdelerinde olub lakin üzerlerinde müstekarr olmayub her biri senede birkaç adama derûhde olduğundan re'âyâsı gözedülmeyüb ve kuvvetleriçün vakt ü zamânıyla tohum ve sâ'ir malzemelerine i'ânet olunmadığından mâ'adâ cümle hâsılların almak için cevri ü ezâ eylediklerinden ekseri perâkende ü perîşân ve bakiyyelerinin dahi hâlleri diğer-gün olmak takrîbiyle beytül-mâl-ı müslimîne küllî gadr olmağın fî-mâ-ba'd mukâta'ât-ı merkûme Mısır karyeleri misüllü mâl ve kalemiyyesin virdikden sonra bir tarikle âhere virilmeyüb ve mutasarrıfları dahi virilmeyeceğın bilüb 'imâriyla takayyüd ve şen ve abâdân olunmasına bâ'is olmağın bu nizâm cem'-i hazîne için olmayub terfîh-i ibâd için olduğundan şürûtu mezbûreye ri'âyet olunub tebdîl ve tağyîr olunmamak sebebiyle virecekler(i) mu'acceleniñ zâyî' olmayacağıın peşîn yakînen bilüb rağbet eylemeleriçün bi'l-fi'l Şeyhü'l-islâm ve Sadreyn ve Nakîbü'l-eşrâfım nâzır nasb ü ta'yîn olunmalarıyla bu makûle kurâ ve mukâta'âtın mukayyed olan mâlın beher sene Âsitâne-i sa'âdetim hazînesine virenler kemâ fi'l-evvel hazîne-i 'âmireme ve câmi'ü'l-emvâl olanlara virenler dahi senesi dâhilinde dört taksît ile edâ ve kalemiyyesin virüb ve yedine sûret-ı muhâsebesin almak şartıyla min küllî'l-vücûh serbestiyet üzere hayâtta olduklarıncâ te'bîden ber vech-i mâlikâne zabt u rabt eylemeleriçün yedlerine berât-ı celîlü'l-ünvânım virilüb ve mukâta'asın âhere ferâğ ve kasr-ı yed murâd eyledikde ferâğın hüccet-i şer'iyye olundukdan sonra yedlerine müceddeden berât-ı şerîfim virilmek ve sâhibi fevt olub mukâta'ası cânib-i mîriye 'â'id oldukda taraf-ı mîrîden müzâyede ve rağebâtı inkitâ'ından soñra âheriñ virdiği mu'acceleyi virir ise evlâdına virilüb olmadığı hâlde tâlib-i âhere furûht olunmak üzere bu sûret-i müstahsene mürûr-ı ezmine ile tebdîl ve tağyîr olunmayub ilâ mâşâ'e Allâhu ta'alâ düstûrül-'amel tutulmak için mahalline kayd olunmağın binâ'en alâ zâlik Küçükâlizâde Dede Bey'in 'uhdesinde olan hâss ağalığı Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşlarından hâlen Adana Mütessellimi işbu râfi'-i tevkî'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî ve nâkil-i yarlığ-beliğ-i mekremet-'unvân-ı cihân-bâni iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekârim, câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Ahmed Bey dâme mecduhuya tevcih olunmak husûsuna irâde-i seniyyem ta'alluk ve ol bâbda fermân-ı 'âlişânım sudûr itmekle li-ecli't-tanzîm kuyûda mürâca'at olundukda zamân-ı zabtı Mart ibtidâsından olub senevî yedi biñ beş yüz guruş ber vech-i ocaklık Payas ve Kurdkulağı menziline müretteb olan İfrâz-ı Zu'l-kadriye Mukâta'ası fi'l-asl biñ iki yüz elli guruş mu'accele ile mîr-i mûmâ ileyh Dede Bey'in ber vech-i mâlikâne 'uhdesinde iken bundan akdem ve kasr-ı yedinden birâderi Seyyid Mustafa Bey'in 'uhdesine kayd olunub biñ iki yüz on sekiz senesinde berât-ı şerîfim virilmiş olduğu ve hâsshâ-ı mîrlivâ-i Üzeyir sancağı

Mukâta‘ası dahi ma‘a tefâvût senevî biñ iki yüz seksen dokuz guruş on dört akça mâl ile mukayyed olub mîrlivâlık pâyesiyle mûmâ ileyh

(34/b) Küçükalizâde Dede Mehmed Bey’in ber vech-i arpalık ‘uhdesinde iken bu def‘a Adana mütesellimi mûmâ ileyh Ahmed Bey dâme mecduhu Adana kapusundan Antakiyye kapusuna varıncaya kadar yolların tathîr ve te‘mîn mürûr u ‘ubûr iden hüccâc-ı müslimîn ve sâ‘ir sebîlin iyâb ve zehâbları emrine ikdâm ve mukayyed olan mâl-ı mîrî kalemiyyesin vakt ü zâmanıyla bî-noksân edâ eylemek şartıyla işbu sene-i mübâreke Zî‘l-ka‘desiniñ yedinci günü mîr-i mûmâ ileyhiñ üzerinden ref‘ ve mûmâ ileyh Ahmed Bey dâme mecduhunuñ ‘uhdesine kayd olunmuş olduğu ve senevî elli sekiz biñ akça mâl ile mukayyed olan mahsûl-ı beytû‘l-mâl-ı ‘âmme ve rûsûmât-ı sâ‘ire-i nâhiye-i Üzeyir ve Arsuz mukâta‘ası dahi fi‘l-asl El-hâcc Yusuf ve Kudsi Muhammed ve Osman Bey’in yüz elli guruş mu‘accele ile ber vech-i mâlikâne ‘uhdelerinde iken yetmiş bir târihinde mûmâ ileyhiñ ‘uhdelerinden ref‘ ve kadîmi üzere Üzeyir sancağı mutasarrıfları tarafından zabt olunmak üzere emr-i şerîfîm virilmiş olduğu mukayyed olmağla bu sûretde hâs ağalığı ta‘bîr olunan mârrû‘z-zikr İfrâz-ı Zu‘l-kadriyye Mukâta‘ası biñ iki yüz elli guruş mu‘accele ile mukayyed olduğuna mebnî bu def‘a ne mikdâr mu‘accele takdîri irâde buyurulur ise ol vechile iktizâ eden mu‘accele ve resm-i vâyesi ber vech-i peşin kapu kethüdası tarafından hazîne-i ‘âmireme ba‘de‘t-teslîm merkûmuñ Mustafa Bey’in ref‘inden mûmâ ileyh Ahmed Bey dâme mecduhunuñ ber vech-i mâlikâne ‘uhdesine kayd ile iki yüz yirmi iki senesi Martı ibtidâsından zabt eylemek şartıyla berâtı virilmek iktizâ eylediği takrîr ile lede‘l-‘arz mücebince tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı ‘âlîşânım mücebince takdîr olunan biñ dört yüz guruş mu‘accele ile icâb eden resm-i vâyesi teslim-i hazîne-i ‘âmirem olduğuna müş‘ir sûret-i rûznâmçe-i hümâyûnum virilmeğın mukâta‘a-i mezbûr merkûm Mustafa Bey’in ref‘inden biñ iki yüz yirmi senesi Martı ibtidâsından i‘tibâr ile mûmâ ileyh Ahmed Bey’in ber vech-i mâlikâne ‘uhdesine kayd olunub şürûtuyla berât-ı celîlû‘l-‘unvânım virilmek bâbında bi‘t-telhîs fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmağın hakkında mezîd-i ‘inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getürüb biñ iki yüz yirmi bir senesi Zî‘l-ka‘desiniñ yirmi birinci günü bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki mûmâ ileyh Ahmed Bey dâme mecduhu mukâta‘a-i mezbûru biñ iki yüz yirmi iki senesi Martı ibtidâsından mîr-i merkûmuñ ref‘inden virdiği mu‘accele mukâbili hayâtda oldukca te‘bîden ber vech-i mâlikâne zabt ü rabt ve vâkı‘ olan mahsûlât ve rûsûmât-ı kânûn-ı kadîm ve olıgeldüğü üzere ahz u kabz ve senevî mâlî olan meblağ-ı mezbûru ber vech-i ocaklık Payas ve Kurdkulağı menzilleri masârifına edâ ve kalemiyyesin virüb ve senesi âherinde hesâbın görüb yedine sûret-i muhâsebesin aldıkca zabt u rabtına mahsûlât ve rûsûmâtınıñ ahz u kabzına taraf-ı âherden ferd ta‘arruz ve ta‘addî eylemeyeler. Şöyle bileler ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar. Tahrîren fi‘l-yevmi‘t-tasi‘ ‘aşer şehri Zî‘l-ka‘de sene ihdâ ve ‘ışrîn ve mi‘eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

Sıra No : 35
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 93, sayfa 109-110-111, belge 132-133-134
 Tarih : 27 ZA 1221 / 29 Ocak 1807
 Konu : Adana sancağından yüz seksen altı nefer eşkinciden alınması gereken 27.900 guruşun tahsil edilerek İstanbul'a gönderilmesine dair ferman.

(35/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'adinü'l-fezâ'il ve'l-ke'lâm Adana eyâletinde vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu husûsa Der-aliyyemden mübâşir ta'yîn olunan Rikâb-ı hümâyûnum kethüdâsı kâtibi hulefâsından Mehmed Şemsi zîde kadruhu Adana eyâletinde vâkı' elviye alay beyileri ve muhtârları zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Bu def'a hasebü'ş-şer'î'l-mutahhar virilen fetvâ-yı şerîfe mücebince Moskoflu keferesi üzerine sefer-i hümâyûnum vukû'u mukarrer olmakdan nâşî mütevekkilen 'ale'l-llâhi ve mütevessilen bi-rûhâniyyet-i Resûlu'l-llâhi livâ-i şerîf sâyesiyle 'ıyd-ı adhâdan Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnumuñ Der-sa'âdetimden hareketi ve Davud Paşa Sahrâsına nasb-ı cenâh eylemesi musammem olduğundan elviye-i mezkûrede kâ'in ashâb-ı tîmâr ve ze'âmet 'ıyd-ı adhâda sahrâ-yı mezkûrede isbât-ı vücûd eylemeleri husûsu şeref-efzâ-yı sudûr olan fermân-ı hümâyûn-ı lâzımü'l-ımtisalim muktezâsından ve sefer-i hümâyûnlarımda mevcûd ve hıdemât-ı me'mûrelerinde bezl-i vücûd eylemeleri mutasarrıf

(35/b) oldukları tîmâr⁷⁶ ve ze'âmetleri şürût ve kânûnundan ise dahi henüz yerlerinden hareket itdiklerine dâ'ir bir haber ve eser vürûd itmeyüb bundan böyle edevât-ı harbiyye ve levâzımât-ı külliyye-i seferiyyelerini irâde-i kerâmet-ifâde-i hüsvânem üzere tanzîmiyle 'azîmete gayret ve ikdâm itseler bile bu'd-ı mesâfe takrîbiyle Ordu-yı hümâyûnumuñ hurûc ve 'azîmetine kadar yetişüb gelemeyecekleri vâzih ve be-dîdâr ve mevsim-i sefer güzâr eyledikden soñra gelmeleri bî-hûde ve ba's olacağından fazla merkûmûna mücib-i meşâkk-ı azîm ve mücib-i masârıf-ı kesîre olacağı emr-i âşikâr olmakdan nâşî rahmen li-hâlihîm kendülerini ibtilâ-yı hasârdan sıyânet ve bu emr-i ehemmi betâ'etden vikâyet irâdesiyle bu def'a ittifâk-ı ârâ ile virilen râbıta ve nizâm muktezâsınca elviye-i merkûme tîmârlu neferâtınıñ yerlerine Rumili cânibinden tahrîr ve intihâb olunmakda olan 'asâkiriñ masârıflarına tahsîsan beher kayd içün yüz ellîşer guruşdan bedelleri tahsîli ve darbhâne-i 'âmireme teslîm ile işbu biñ iki yüz yirmi bir senesine mahsûben seferden 'afvlarına irâde-i 'aliyyem ta'alluk idüb bu vechile kaydları bâlâlarına şerh virilmekle sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhsin defterhâne-i 'âmiremde mukayyed olduğu üzere vürûd-ı emr-i şerîfim vaz' olunan mûmzâ sûret-i defter mantûkunca elviye-i mezkûrede kâ'in yüz seksen altı nefer eşkinci zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıñ beher birine yüz ellîşer guruşdan icâb iden yirmi yedi biñ dokuz yüz guruş bedellerini her kaydın mütefârik ve mahallerinde ma'lûm olan hâsılâta göre nihâyet beş on gün zarfında icâleten ve müsâra'aten tahsîl ve mübâşir-i merkûma teslîmen Der-sa'âdetime tesyîr ve darbhâne-i 'âmireme teslîmi husûsuna mübâderet eylemeñ fermânım olmağın hâssaten işbu emr-i 'âlîşânım ısdâr ve mübâşir-i merkûm ile

76 Oldukları tîmâr iki kere yazılmıştır.

tisyâr olunmuştur. Seferden ‘afvları ve beher kayda yüz ellişer guruşdan îcâb iden yirmi yedi biñ dokuz yüz guruş bedelleriniñ Rumili cânibinden tahrîr ü intihâb olmakda olan neferâtın masârıflarına tahsîsan darbhâne-i ‘âmireme teslîm olunmak husûsu karâr-dâde olan şûrût nizâmından olduğı ve meblağ-ı mezbûr her kaydın mütefârik ve mahallerinde ma‘lûm olan hâsılâtına göre tevzî‘ ve çend rûz zarfında icâleten ve müsâra‘aten tahsîl ve tesyîli ehass-ı mülûkânem idüğü te‘hîr ve terâhîsi câ‘iz olmadığı ma‘lûmun oldukda fermûde-i seniyyem üzere icâleten ve müsâra‘aten ve tamâmen ve kâmilten tahsîl ve mübâşîr-i merkûma teslîmen Der-sa‘âdetime tesyîri husûsuna ihtimâm ü dikkat eylesin. Şöyle ki işbu kayıdludan biri haklarında zuhûra gelen ‘inâyet-i ‘aliyyemiñ şükûrünü bilmeyüb bir gûne ‘özü ü ‘illet itmek ve yâhûd üzerine edâsı lâzım gelen bedelini vermekde ‘avk ü te‘hîre cesâret eylemek lâzım gelür ise o makûleleriñ yalnız tîmâr ve ze‘âmetleri ref‘ ile kanâ‘at

(35/c) olunmayub böyle umûr-i dîniyyede habâset eylediğı için haklarında mu‘âmele-i âher dahi mukarrer ve muhakkak olunduğunu etrâfiyla cümlesine ifâde ve telkîn iderek bir gün evvel tekmlen tahsîline ihtimâm ü dikkat ve eğer sen dahi tekâsül ü rehâvetiñ olur ise encâmı hakkıñda vahîm idüğünü muhakkak ve mukarrer bilesin ve sen ki mübâşîr-i merkûmsun işbu emr-i şerîfimle bir gün evvel Der-aliyyemden hareket ve icâleten mahalline varub me‘mûr-ı tahsîli olduğun meblağ-ı mezbûr ma‘rifet-i şer‘ ve mütesellim-i mûmâ ileyh ve alay beyleri ma‘rifetleri ve mübâşeretiniñle icâleten ve müsâra‘aten tahsîl ve bir dakîka mukaddem getürüb darbhâne-i ‘âmireme teslîme müsâra‘at ve içlerinden tekâsül ü rehâvet idenleri olur ise isim ve şöhetleriyle Der-sa‘âdetime tahrîr ü inhâya mübâderet ve emr-i mübâşeretiniñ icrâyâ dikkat eylesin ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve sâ‘ir-i mûmâ ileyhimsiz siz dahi mûcib-i emr-i şerîfimle ‘amel ü hareket ve hilâfindan gâyetü’l-gâye hazer ü mûcânebet eylemeñiz bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü’ş-şân-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-ımtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle ‘âmil olası. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız. Tahrîren fi’l-yevmi’l-ısrîn şehri Zi’l-ka‘de sene ihdâ ve ‘ısrîn ve mi‘eteyn ve elf.

Be-makâmı mahrûse-i Konstantiyye

Sıra No : 36
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img. 76, sayfa 279, belge 172
 Tarih : 23 Z 1222 /21 Şubat 1807
 Konu : Adana'dan 250 devenin toplanarak Edirne'ye gönderilmesine dair ferman.

(36/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdini'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana sancağında vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan hâssam hasekilerinden Osman ve a'yân ve zâbitân ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

El-hâletü hâzihi Devlet-i 'Aliyye-i ebediyyü'l-ibtidârım ile Rusyalı beyninde⁷⁷ her ne kadar mütâreke derkâr ise de seferî hükmünde olub dâ'imen ve müsemminen edevât-ı harbiye ve mühimmât-ı cihâdiyenîñ hâzır ve âmâde olması merâsim-i harbî ve ihtiyâtdan olduğuna binâen Ordu-yı hümâyûnumda mevcûd bulunmayub hıdemât-ı mühimmede istihdâm olunmak için nevrûz-ı firûzdan evvelce Edirne sahrâsına irsâl olunmak üzere sâbıkları mücebine müceddeden şütürân tertîb ve sahrâ-yı mezkûra irsâl olunması muktezâ-yı irâde-i seniyyemden olmakdan nâşî mevkûfâtıdan ihrâcî ve derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan bir kıt'a mahmûr ve mümzâ sûret-i defter nâtik olduğu üzere Adana⁷⁸ sancağında vâkı' kazâlardan iki yüz elli mehâr şütürân tertîb olmağla siz ki kuzât ve nüvvâb ve mütesellim ve a'yân ve zâbitân-ı mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz livâ-i mezbûrdan müretteb ol mikdâr mehâr şütürân cümlesi tüvânâ ve sağ ve sâlim ve müstahdem olarak bi-mennihi ta'âlâ nevrûz-ı firûzda Edirne Sahrâsında mevcûd bulunub 'asâkir-i mevcûdumuñ zehâyir ve mühimmât nakli hizmetinde ve sâyir hıdemât-ı mühimmede istihdâm olunmak için yüke girdikleri günden i'tibâr ile hizmetinde olduklarıncâ ber-vech-i mu'tâd lâzım gelen ücretleri Ordu-yı hümâyûnum sârbânbaşı yedinden olmak şartıyla ma'rifetiñiz ve mübâşir-i mûmâ ileyhi ma'rifetiyle der'akab yerlü yerinden mükemmel hâvut ve pusatlarıyla cümlesi tüvânâ olarak yola ihrâc ve karîben sahrâ-yı mezbûra irsâl ve Ordu-yı hümâyûnum sârbânbaşına teslim olunması emrine cümleñiz bi'l-ittifâk mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñiz fermânım olmağın⁷⁹ hasseten işbu emr-i 'âlîşân ısdâr ve () ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde bâlâda bast ü beyân olunduğu üzere Ordu-yı hümâyûnumda bulunub hıdemât-ı mu'tâdede istihdâm olunmak için yüke girdikleri günden iktizâ eden ücretleri Ordu-yı hümâyûnum sârbânbaşısı yedinden tamâmen virilmek şartıyla livâ-i mezbûruñ hâvî olduğu kazâ ve nevâhîsinden mükemmel takımlarıyla

(36/b) cümlesi güçlü ve kuvvetli ve yüke yarar tüvânâ olarak ol mikdâr şütürân tertîb ve nevrûz-ı firûzda Edirne Sahrâsında Ordu-yı hümâyûn ma'iyetinde mevcûd olunmaları muktezâ-yı irâde-i seniyyemden ve te'hîr ve tesvîf gûne hareket olunduğu ihsâs olunur ise mes'ûl ve mu'âteb olacağınñ emr-i mukarrer idiği ma'lûmuñuz oldukda hemân bu husûsuna 'âdet ü ikdâmı der-pîş iderek yerlü yerinden ve icâb ü iktizâ idenlerden bir kadem akdem ol mikdâr

77 Metinde "tebennüt?" şeklinde yazılmıştır.

78 Adana iki kere yazılmıştır.

79 "Edâ olmağın" yazılmıştır.

şütürânı gâyet güzîde ve tüvânâ olarak cem' ü tedârik ve tarafîñızdan mu'temed sârbân ta'yîn bilâ-tevkîf sahrâ-yı mezbûra erişdirilmesi emrine sa'y ü dikkat ve bu bahâne ile ahâlî-i fukarâyı tecrîm ve tekdîrden mübâ'adet ve sen ki mübâşir-i merkûmsun muktezâ-yı me'mûriyetîñ üzere şütürân-ı mezkûreyi bir kadem akdem cem' ü tedârük ve bir sâ'at mukaddem yola ihrâc ve nevrûzdan mukaddem Edirne Sahrâsına sevk ü tesyîr olunması mübâderet ve hilâf ve mugâyiri gûne hareketi tecvîzden ve tehâvün ve kusûrdan ziyâde ittikâ⁸⁰ ve mübâ'adet eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki hükm-i şerîfimle vârdıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olasız. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fî'l-yevmi's-sâlis ve'l-'ısrîn min şehr-i Zî'l-hicce sene isnâ ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Mûcebince Rikâb-ı hümayûn kâ'immakâmı tatarlarından Ahmed ile isti'câli hâvî bir kıt'a dahi emr-i şerîf vürûd itdiği işbu mahalle şerh virildi.

Hurrîre fî 22 S sene 1223

80 Metinde "ittikât" şeklindedir.

Sıra No : 37
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img. 68, sayfa 128, belge 193
 Tarih : 20-29 S 1222 / 28 Nisan-08 Mayıs 1807
 Konu : Ahmet Bey'in vefat eden Debbâğ Süleyman Beşe'nin mallarının bölüşülmesinde arabuluculuk etmesine dair.

Bâ'is-i tahrîr-i tahvîl-i hurûf oldur ki

Biñ iki yüz yirmi iki senesinde mâh-ı Saferü'l-hayrîñ evâhirinde bundan akdem fevt olan ammizâdem Debbâğ Süleyman Beşe bi-emri'llâhi ta'alâ vefât eyledikde şer'an kendime metrûkâtı irsen intikâl eyleyüb zâhir olan metrûkâtı devletlü Hasan Paşazâde Ahmed Bey Efendi ma'rifet(iy)le müteveffâ-yı mezkûruñ ehli Ayşe Hatun ile hisselerimize isâbet eden mâl-ı metrûkâtı taksîm ve her birerlerimiz hisselerimizi ahz u kabz eyledikden soñra işbu hâfızü't-temessük ve't-tahvîl müteveffâ-yı merkûmuñ zevcesi Ayşe Hatun ile ve ortağı Abdal Zimmîde olan zimmetden ve eşyasından şuhûd-ı müslîmin beyninde dört yüz elli gurus mukâbelesinde ibrâ-yı 'âmm olub ba'de'l-yevm da'vâm ve matlûbâtım kalmayub cemî' da'vâdan zimmetimi ibrâ-yı 'âmm eyledim. Merkûm Ayşe Hatun ve ortağı Abdal Zimmî yedlerine işbu ibrâ-yı 'âmm tahvîli tahrîr ve yedlerine i'tâ olundu gerekdür ki müteveffâ ammizâdem Süleyman Beşe'niñ mâl-ı metrûkâtından hisseme isâbet eden ırsî-i şer'iden bir para ve bir habbe matlûbâtım kalmayub hîn-i iktizâda ibrâz oluna ve's-selâm.

Bende Mustafa Debbâğ Altıbaşoğlu

Debbâğ Halil

Ve Debbâğ Seyyid Yusuf

Ve Debbâğ Şerif Ali

Ve Debbâğ Abdullah Beşe

Ve Debbâğ Hacı Efendi

Ve Debbâğ Sakallı Ali

Ve Debbâ(ğ) Kara Fakıoğlu

Usta Abdurrahman

Ve Debbâğ Usta İbrahim

Ve Debbâğ Çemenoglu Mehmed

Ve Debbâğ Kara Hüseyin

Ve Debbâğ Göazatanoğlu Ahmed

Ve Şişlizâde Dede Efendi

Ve karındaşı Emin ve Ali

Ve Solakoğlu Hafız ve gayruhum mine'l-hâzırîn

Sıra No	: 38
Belge No	: Adana Ş.S. 58, img 86, sayfa 259, belge 150
Tarih	: 04 R 1222 /11 Haziran 1807
Konu	: Halep, Rakka, Diyârbekir, Adana ve Maraş eyaletinin sefer-i hümayuna uzak olmaları sebebiyle gelemediklerinden buradan askerlik hizmeti yerine bedeliye toplanmasına dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütessellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-kelâm Adana eyâletinde vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve kıdvetü'l-a'yân zikr-i âtî bedeliyyeniñ tahsiline mübâşir ta'yîn olub el-yevm ol cânibde olan kethüdâ kalemi hulefâsından Mehmed Şemseddin zîde mecduhu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân alaybeyi ve çeribaşları ve bu def'a mübâşir ta'yîn olunan Dergâh-ı mu'allâm gedüklülerinden Karakulakzâde Mehmed zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Anadoludan Ordu-yı hümayûnuma me'mûr olan eyâletlerden Halep ve Rakka ve Diyârbekir ve Adana ve Maraş eyâletleri 'askeriniñ bu'd-ı mesâfe cihetiyle sefer-i hümayûnuma gelmeleri meşâkk-ı 'azîmeyi müstelzim olacağı ve gelseler dahi kesret-i masârıfa giriftâr olacakları ecilden esliha ve alât-ı seferiyyeleri müstevfâ ve muntazam olmayacağı âşikâr olmakdan nâşî elviye-i mezkûre neferâtı tüvânâ olarak her kaç kayda bâliğ olur ise beher kayd için cebelü misillü işbu biñ iki yüz yirmi iki senesi vukû' bulan sefer-i hümayûnumdan 'afvları mukâbili yüz ellişer gurus bedel virmek üzere kat' ve tanzîmi husûsuna irâde-i seniyyem ta'alluk eylediğine binâen eyâlet-i merkûmelerden sen ki mütessellim-i mûmâ ileyhsin Adana sancağından otuz iki kayd ze'âmet ve tîmârların beherinden yüz ellişer gurusdan lâzım gelen dört biñ sekiz yüz gurus bedelleri yerlerine yazılacak 'asâkirin masârıfına tahsîsan yerlü yerinden cem' ü tahsîl olunmak ve işbu bedeliye akçası olan meblağ-ı mezbûr livâ-i mezbûrun zu'âmâ ve erbâb-ı timârı beynlerinde hâsılâtlarına göre ta'dîl ve tesviye şürûtuna ri'âyet olunarak beher kayda tevzî' ve taksîm olunmak üzere cem' ü tahsîl ve bir ucdan Der-sa'âdetime irsâl ile hazîne-i 'âmireme teslim olunmak bâbında bundan akdem emr-i şerîfim ısdâr ve mübâşir-i merkûm ile irsâl olunmuş olduğundan şimdiye kadar tahsîl ve hazîne-i 'âmireme teslim olunması lâzımeden iken bu âna değin bir gurusu teslim olunmadığı hazîne-i 'âmirem defâtiri kuyûdâtından müstebân olmakdan nâşî meblağ-ı mezbûr masârıf-ı seferiyyeye müretteb olub 'avf ü te'hîri bir vechile câ'iz olmadığına binâ'en mübâşir-i evvel-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle ne mikdâr akça tahsîl olunmuş ise bir an tevkîf olunmaksızın ma'rifetiñ ve ma'rifet-i şer' ve cümle ma'rifeti ve bu def'a ta'yîn olunan mübâşir-i lâhıkk-ı merkûma teslimen Der-sa'âdetime irsâl ve hazîne-i 'âmireme teslimi husûsuna mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ fermânım olmağın te'kidlen ve isti'câlen işbu emr-i 'âlîşânım ısdâr ve mübâşir-i lâhıkk-ı merkûm ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde bâlâda tahrîr ü beyân olunduğu üzere livâ-i mezbûrdan müretteb ve matlûb olan sâlifü'z-zikr bedeliye akçası masârıf-ı seferiyyeye tahsîs olunmuş olduğundan bir akçasının 'avf ü te'hîri câ'iz olmadığı ve der-dest olan akçanın ve bundan sonra tahsîl olunacaklarının bir ucdan irsâli lâzımeden idüğü ma'lûmuñ oldukda fermânım olduğu ve cümle mübâşir-i evvel-i merkûmuñ yedinden her ne mikdâr akça var ise mübâşir-i

lâhık-ı merkûma teslîmen Der-sa‘âdetime irsâl ü tesyîr ve kusûrunuñ dahi bir an akdem ve bir sâ‘at mukaddem tahsîl ve hazîne-i ‘âmireme teslîmi husûsuna müsâra‘at eylesin. Ve sen ki mübâşir-i lâhık-i merkûmsun işbu emr-i ‘âlîşânımla mahalline lede’l-vusûl mübâşir-i evvel mûmâ ileyhiñ yedinde olan tahsîlâtını ahz birle getürüb hazîne-i ‘âmireme teslîme ikdâm ve müsâra‘at eylesin. Ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve mübâşir-i evvel ve alay beyi ve çeribaşı-i mûmâ ileyhimsiz, sizler dahi livâ-i mezbûr bedeliyyesiniñ serî‘an tahsîl ve kabzına me’mûr mübâşirine teslîmen irsâl ve tesbîli husûsuna sa‘y ü gayret ve hilâfından tehâşî ü mücânebet eylemeñiz bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki hükm-i şerîfle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i ‘âlîşânımın mazmûn-ı münîfi birle ‘âmil olub hilâfından begâyet hazer ü mücânebet eylesiz. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız. Tahrîren fi’l-yevmi’r-râbi’ şehri Rebî‘ü’l-ahir sene isnâ ve ‘ısrîn ve mi’eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti’l-mahrûse

Sıra No	: 39
Belge No	: Adana Ş.S. 58, img 85, sayfa 125, belge 151
Tarih	: 11-20 B 1222 / 14-23 Eylül 1807
Konu	: Küçükalioglu Dede Bey üzerine gidecek olan Adana Mutesellimi Ahmet Bey'e Adana'daki aşiret beylerinden gelmesi gereken desteğin gelmemesi sebebinin araştırılarak İstanbul'a bildirilmesine dair ferman.

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana kâdîsıyla Adana havâlisinde kâ'in zikr-i âtî me'mûrların sâkin oldukları kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân bu def'a Rikâb-ı hümâyûnumdan mahsûs mübâşir ta'yîn olunan hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûnumdan Mehmed Nazif zîde kadruhu tevkî-i refî-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Muzırr-ı 'ibâd ve sâ'î bi'l-fesâd olan Küçükalioglu Dede Bey didikleri şekâvet-pîşeniñ i'dâm ve izâlesi mâddesine Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mutesellimi ve Hâss ve Üzeyir sancağı mutasarrıfı iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mîr Ahmed dâme mecduhu me'mûr ve ta'yîn kılınub mûmâ ileyhiñ muktezâ-yı me'mûriyeti üzere icrâ-yı irâde-i hümâyûnum ikdâm ve ihtimâmı derkâr ise dahi beşer yüz nefer süvârî ve piyâde 'asâkir ile ma'iyetine me'mûr olan Adana havâlisinde kâ'in aşâyir beylerinden mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân Kelzâde Ahmed Bey ve Küçükzâde Abdurrahman Bey ve Tekelizâde Halil Bey ve Melemencizâde Habib Bey ve Karsandızâde İshak ve Sırkıntızâde Ömer Bey ve Kozanzâde Yusuf Bey ve Kerimzâde Musa Bey zîde mecduhum henüz hareket ve icrâ-yı me'mûriyete kıyâm ve mübâderet itmedikleri bu def'a bi'l-ihbâr tahkîk-kerde-i pâdişâhânem olub şakî-i merkûmuñ ne vechile ve ne tarikle olur ise olsun bir gün evvel izâle-i vücûd-ı habâset-âlûduyla def'-i gâ'ilesi matlûb-ı kat'î-i hümâyûnum iken me'mûrların bu vechile icrâ-yı me'mûriyetde bâtî'âne hareketleri bi'l-vücûh rızâ-yı 'aliyyemin hilâfı ve bayağı şakî-i merkûma i'ânet kabîlinden idüğü emr-i celî olub ol hakikat-i hâlin gazez ve nefsanîyetden 'ârî olarak bi'l-isti'lâm tahkîkiyle ba'dehu muktezâsınıñ icrâsı lâzım gelmekle siz ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhinsiz ma'rifetiñiz ve mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle tecessüs ve tahkîk-i mâdde birle gazez ve nefsanîyetden 'ârî ve gadr ü himâyeden berî olarak hakikat-i hâli Der-aliyyeme i'lâm ve 'arz ü mahzar eylemeñiz fermânım olmağın isti'lâmı hâvî Rikâb-ı hümâyûnumdan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve mübâşir-i mûmâ ileyh ile irsâl olunmuşdur. İmdi keyfiyet ma'lûmuñuz oldukda ber vech-i meşrûh ma'rifetiñiz ve mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle husûs-ı mezbûru bî-garaz erbâb-ı vukûfdan sırren taharrî ü tecessüs ve tahkîk birle bu makûle 'adem-i itâ'at iden me'mûrlar her kimler ise gazez ve nefsanîyetden 'ârî ve gadr ü himâyeden berî olarak hakikat-i hâli sıhhati üzere Der-aliyyeme 'arz ü i'lâma mübâderet ve hilâf-ı fermân ve mugâyir-i tenbihât-ı vâkı'anıñ hilâfını kaleme almakdan ittikâ ü mübâ'adet eyleyesiz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyh sin seni meyâne-i emsâliñden bi'l-intihâb bu husûsa ta'yînden maksûd havâlî-i merkûma varub o makûle icrâ-yı me'mûriyetde betâ'et idenleri sırren taharrî ve tecessüs birle hakikat-i hâli zâhire ihrâc ve hakikati üzere Der-aliyyeme tahrîr eylemeñ kazıyyesi olmağla aña göre 'amel ü harekete ihtimâm ü dikkat ve hilâfı vaz'ı tecvîzden ittikâ ü mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki: () vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'amel ü hareket

ve hilâfindan hazer ü mücânebet eylesiz. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız.
Tahrîren fî evâsıtı şehri Recebi’l-ferd sene isnâ ve ‘ışrîn ve mi’eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

Sıra No	: 40
Belge No	: Adana Ş.S. 58, img 69, sayfa 129, belge 191
Tarih	: 13 B 1222 / 16 Eylül 1807
Konu	: Adana, Tarsus, Sis, Konya ve Karaman eyaletlerinden deve toplamanın güç olması ve sefer vaktinin geçmesi sebebiyle bunun yerine bedeliyyelerinin toplanarak Hazine-i Amire'ye teslim edilmesine dair ferman.

(40/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlılarından Adana Sancağı Mütessellimi Mîr Ahmed dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm livâ-i mezbûrda vâkı' kazâlarıñ kâdılar ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu def'a husûs-ı âtiyyü'z-zikre mübâşir ta'yîn olunan Rikâb-ı hümâyûnum kâ'immakâmı çukadârlarından İbrahim ve a'yân ve zâbitân ve sâ'ir iş erleri zîde kadruhum tevkî-i refî-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki:

Avn-ı bâri ve tevfik-i cenâb-ı müşhilü'l-umûr ile tavâ'if-i hâricîniñ arâzî-i müşerreffe-i hicâziyyeden külliye kat'-ı eyâdi-i tasallut ü fesâdlarıyla Haremeyn-i muhteremeyniñ istihsâl-i emniyeti husûsuna irâde-i şâhânem masrûf olacağına binâen bundan akdem Medîne-i Münevvere Muhâfız Vezîrim Osman Paşa edâme Allâhu ta'âlâ iclâlehunuñ ma'iiyetinde cebehâne ve ahmâl-i sâ'ire nakli hizmetinde istihdâm olunmak üzere biñ iki yüz yirmi bir senesine mahsûben Adana ma'a Tarsus ve Sis eyâletlerinde vâkı' kazâlardan on katâr ve Konya sancağında vâkı' kazâlardan kezâlik on katâr ve Kayseriyye sancağında vâkı' kazâlardan dahi beş katâr şütürânîñ cem'an yirmi beş katâr şütürânîñ beher katârı üçer yüz guruşdan yedi biñ beş yüz guruş bahâ ve Şam-ı şerîfe varınca beş yüz yetmiş beş guruş nafaka bahâlarına min haysü'l-mecmû' sekiz biñ yetmiş beş guruş bahâ ve nafaka bahâlarının bir nısıf i'tâ olunarak ol mikdâr katâr şütürânın elviye-i mezkûrede vâkı' kazâlardan ihrâc ve müşârun ileyh tarafına irsâli bâbında ısdâr olunan evâmir-i 'aliyyem mahall-i mezkûreye lede'l-vusûl sâlifü'z-zikr Adana ve Tarsus ve Sis ve Konya ve Karaman sancaklarından müretteb ve ihrâcı fermânım olan mezkûrü'l-mikdâr şütürânîñ tahsîli emr-i 'asîr ve tahsîl olsa dahi vakti mürûr eylediğinden bir nesne mukayyed olmamağla beheri ikişer yüz guruş ve Adana ve Tarsus sancaklarının sehimlerine isâbet iden şütürânîñ dahi beheri yüz ellişer guruşdan icâb iden bedeliyyesi sancağın muhtevî olduğu kazâlardan müretteb şütürânîñ sekiz yüz guruş fiyât-ı mîriyyeleri ki cem'an yirmi üç biñ sekiz yüz guruşun poliçe temessükleri sadr-ı a'zamım çukadârlarından me'mûriyetle havâl-i merkûma gidüb 'avdet iden El-hâcc Ahmed zîde kadruhunuñ yediyle bundan akdem vürûd ve Der-aliyyemde ashâbı kabûl itmekle poliçe-i mezkûre gerek vakti hulûlunde hazîne-i 'âmireme teslim olunmak üzere ise de mürettebât-ı mezkûreden sâlifü'z-zikr Sis sancağı kazâlarının sehimlerine isâbet iden yirmi mehâr şütürân ile Adana sancağında vâkı' kazâlardan dahi on mehâr şütürân pesmânde 'ukde-i te'hîr olduğu çukadâr-ı merkûmun getürdüğü i'lâmât hülâsasından müstebân olmağla sen ki mütessellim-i mûmâ ileyhsin mezkûrü'l-mikdâr şütürân her kimlerin zimmetlerinde kalmış ise anların dahi yüz ellişer guruşdan iktizâ iden dört biñ beş yüz guruşu tahsîl ve mukaddem ol mikdâr şütürânîñ nısf bahâ ve nafaka bâhası olarak 'ale'l-hesâb hazîne-i 'âmiremden i'tâ ve irsâl olunan sekiz yüz guruş ki cem'an biñ üç yüz guruş ma'rifet-i şer' ve ma'rifetiñ ve cümle ma'rifetiyle yerlû yerinden ve icâb ü iktizâ idenlerden cem' ü tahsîl ve hazîne-i 'âmireme teslim olunmak üzere

sağ mahallerden poliçe olunur temessükleri mübâşir-i merkûma teslîmen Der-sa'âdetime irsâl ü tesyîli husûsuna dikkat ve müsâra'at eylemeñ iktizâ eylediği bâ-takrîr lede'l-arz mûcibince 'amel ü hareket olunmak fermânım olmağın te'kîden ve isti'câlen işbu emr-i celîlü'l-kadım isdâr ve () ile irsâl olunmuştur. İmdi vusûlunde bâlâda zikr ü beyân olunduğu üzere mârrü'z-zikr Adana ve Sis sancakları kazâlarının sehimlerine isâbet iden ol mikdâr mehâr şütürânın icâb iden bedeliyye fiyât-ı mîriyyeleri olan meblağ-ı mezbûr beş biñ üç yüz guruşun müddet-i kalîle zarfında gelüb hazîne-i 'âmireme teslim olunması matlûb-ı şâhânem olmağla fermânım olduğu vechile ol mikdâr meblağı ma'rifet-i şer' ve ma'rifetiñ ve mübâşir-i merkûm ma'rifiyle yerlü yerinden ve icâb ü iktizâ idenlerden cem' ü tahsîl ve hazîne-i 'âmireme teslim olunmak üzere mübâşir-i merkûm ma'rifetiyle sağ mahallerden poliçesi tanzîm olunub temessükleri mübâşir-i merkûma teslîmen Der-sa'âdetime irsâle mübâderet ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir-i mûmâ ileyhimsiz sizler dahi mûcib-i emr-i şerîfimle 'amel ü hareket ve sen ki mübâşir-i merkûmsun ber vech-i muharrer me'mûr-ı tahsîli olduğun meblağ-ı mezbûr beş biñ üç yüz guruşu ma'rifet-i şer' ve mütesellim-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle yerlü yerinden ahz ve tahsîl ve poliçesini tanzîm ile getürüb hazîne-i 'âmireme teslîme müsâra'at

(41/b) ve hilâfından tevakkî ü mücânebet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i 'âlîşânımın mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olasız. Şöyle bilesiz: 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâlis 'aşer min şehri Recebi'l-ferd sene 'isnâ ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâm-ı Konstantiniyyeti'l-mahrûse.

Sıra No : 41
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 84, sayfa 262, belge 154
 Tarih : 04 N 1222 / 05 Kasım 1807
 Konu : Küçükalioglu meselesinin çözümüyle görevli olan Ahmed Bey'e Kilise Hisar'dan on kantar siyah barut gönderilmesine dair ferman.

Kıdvetu'l-emâsil ve'l-akrân Kilise Hisâr voyvodası () zîde kadruhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Payas⁸¹ Kal'ası muhâfazasına me'mûr askeriñ lâzimesiçün barut ve kurşunun eşedd lüzûmu olduğu Küçükalioglu'nun izâlesine me'mûr Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılardan hâlen Adana mütesellimi iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mîr Ahmed dâme mecduhu bu def'â inhâ ve iltimâs etmekden nâşî sen ki voyvoda-i mûmâ ileyh sin Kilise Hisâr kazâsından on kantâr barut-ı siyâh cem' ü tedârük ve kabzına me'mûra edâ ve teslîm ve kapucıbaşı-ı mûmâ ileyh tarafına ba's ü tesyîre mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ husûsuna irâde-i kâtî'a-i mülûkânem müte'allık olmağla ol bâbda işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve () ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde bâlâda zıkr ü beyân olunduğu üzere mütesellim-i mûmâ ileyhiñ me'mûr olduğu husûs-ı mezbûr zımında baruta ihtiyâc olduğu bu def'a Der-sa'âdetim'e vârid olan tahrîrâtı mefhûmundan müstebân olmağla imdi fermûde-i seniyyem üzere kazâ-i mezbûrdan on kantâr barut-ı siyâhı cem' ü tedârük ve kabzına me'mûr mübâşirine teslîmen serî'an ve 'âcilen kapucıbaşı-i mûmâ ileyh tarafına irsâl ve îsâle mezîd-i sa'y ü gayret ve 'avk ü te'hîr gûne hareket ile ta'tîl-i maslahatı mücib hareketden tehâşî ve mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i 'âlîşânımın mazmûn-ı münîfi üzere 'âmil olub hilâfından be-gâyet tehâşî ü mücânebet eyleyesin. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' şehri Ramazân sene isneyn ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

81 Metinde "Bayat" şeklinde yazılmıştır.

Sıra No : 42
 Belge No : Adana Ş.S. 58, imğ 84, sayfa 128, belge 155
 Tarih : 4 R 1222 / 5 Kasım 1807
 Konu : Küçükalioglu meselesinin çözümüyle görevli olan Ahmed Bey'e Bozkır Madeni'nden on beş kantar kurşunun ulaştırılmasını emreden ferman.

Kıdvettü'l-emâcid ve'l-a'yân Bozkır Ma'deni Emîni () zîde mecduhu tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Bayat Kal'ası muhâfazasına me'mûr askeriñ lâzîmesi çün barut ve kurşunuñ eşedd lüzûmu olduğı Küçükalioglu'nuñ izâlesine me'mûr ve Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından hâlen Adana mütesellimi iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mîr Ahmed dâme mecduhu bu def'a inhâ ve iltimâs itmekden nâşî sen ki emîn-i mûmâ ileyhsin Bozkır Ma'deni'nden on beş kantâr kurşun cem' ü tedârük ve kabzına me'mûra edâ ü teslîm ve kapucıbaşı-i mûmâ ileyh tarafına ba's ü tesyîre mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ husûsuna irâde-i kâtî'a-i mülûkânem müte'allık olmağla ol bâbda işbu emr-i şerîf-i 'âlîşânım ısdâr ve () ile ırsâl olunmuşdur. İmdi vusûlünde bâlâda zıkr ü beyân olunduğı üzere mütesellim-i mûmâ ileyhiñ me'mûr olduğı husûs-ı mezbûr zımnında kurşuna ihtiyâcı olduğı bu def'a Der-sa'âdetime vârid olan tahrîrâtı mefhûmundan müstebân olmağla imdi fermûde-i seniyyem üzere ma'den-i mezkûrdan on beş kantâr kurşunu cem' ü tedârük ve kabzına me'mûr mübâşirine teslîmen serî'an ve 'âcilen kapucıbaşı-ı mûmâ ileyh tarafına îsâl ve ırsâle mezîd-i sa'y ü gayret ve 'avk ü te'hîr gûne hareket ile ta'tîl-i maslahatı mûcib hareketden tehâşî ü mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olasin. Şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' şehri Ramazan sene isnâ ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

Esnâ-yı râhda mürde mehâr şütürân yalnız üçdür. Sahh.

Sıra No	: 43
Belge No	: Adana Ş.S. 58, img 78, sayfa 139, belge 167
Tarih	: 8 L 1222 / 9 Aralık 1807
Konu	: 1220 ve 1221 seneleri için Adana'dan istenen 1500 koyun (ağnâm) verginin sefer dolayısıyla hiçbir suretle affedilmeyip derhal toplanarak merkeze gönderilmesini emreden ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütessilimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-ke'lâm Adana sancağının hâvî olduğu kazâlarıñ kâdîları zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân husûs-ı mezbûra mübâşir ta'yîn olunan hâssam hasekilerinden Yusuf zîde kadruhu ve a'yân ve zâbitân ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Adana kazâsı nâ'ibi Abdurrezzak zîde 'ilmuhunun Rikâb-ı müstetâbıma vârid olan bir kıt'a i'lâmı mefhûmunda Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından hâssam kassâbbaşısı Osman dâme mecduhunun me'mûr-ı idâresi olduğu ta'yînât-ı mîriyye lâzimesiçün biñ iki yüz yirmi ve yirmi bir senelerine mahsûben Adana sancağından müretteb olan ağnâmı meşakkat ile edâ eylediklerini ve işbu hengâmda mütessilimleri dahi eşkiyâ def'ine me'mûriyeti hasebiyle memleketler perîşân ve şâyeste-i merhamet olduklarından iki yüz yirmi üç senesi olan ağnâm tertîbiniñ 'afvı niyâzında oldukları eğerçi tahrîr ve inhâ olunmuş ancak hazîne-i 'âmirem kuyûdâtına mürâca'at olundukda biñ iki yüz yirmi iki senesine kassâbbaşı-ı mûmâ ileyhiñ me'mûr-ı idâresi olduğu ta'yînât-ı mîriyye için Adana sancağı kazâlarından biñ beş yüz re's ağnâm tertîb ve tahsîli için işbu sene-i mübâreke Cemâdiyye'l-evvelinde emr-i şerîfim virilmiş olup ve Ordu-yı hümâyûnum seferber olmak hasebiyle işbu Anadolu havâlisinden tertîb olunan ağnâmıñ kesreti ikmâl zımnında bi'l-cümle ocakları ve mu'ayyenât-ı sâ'ire lâzimesiçün irâde-i kâtı'a-i mülûkânemle müretteb olduğu kuyûddan nümâyân olduğundan bir re'siniñ 'afv ü tenzîli kâbil olmadığı zâhir ve âşikâr ve işbu ağnâmıñ bu aña kadar giriftâr-ı 'ukde-i te'hîr olması sen ki mütessilim-i mûmâ ileyhsin mutlakâ senin iğmâz ve tekâsülünden neş'et eylemiş idüğü bedîdâr olmağla ba'd-ez-în dahi tertîbât-ı mezkûre 'ukde-i te'hîre giriftâr olmak lâzım gelür ise ibtidâ sen mes'ûl ve mu'âteb olacağını cezmen bilüb aña göre 'amel ü hareket ve mukaddem sâdır olan emr-i şerîfim mûcibince 'aynen ve yâhûd bedelen tahsîl ve mübâşir-i merkûma teslîmen kassâbbaşı-ı mûmâ ileyh tarafına irsâl ü tesbîli emrine mübâderet eylemeñ fermânım olmağın isti'câlen işbu emr-i celîlü'l-kadım isdâr () ve ile irsâl olunmuşdur. İmdi vusûlunde bâlâda beyân olduğu üzere ağnâm-ı matlûbe-i mezkûreniñ beher hâl iki sûretin birisiyle tahsîli matlûb-ı dâverânem olmağla ba'd ez-în bir gûne 'özü ü illet irâdıyla imrâr-ı vakit olunmayarak ne vechile ve tarikle olur ise olsun serî'an ve 'âcilen tahsîl ve mübâşiri merkûma teslîmen irsâle zîyâde ihtimâm ü dikkat eyleyesin. Sen ki mübâşir-i merkûmsun iki yüz yirmi iki senesine mahsûben Adana sancağının hâvî olduğu kazâlardan me'mûr-ı tahsîli olduğun mârrü'z-zikr biñ beş yüz re's ağnâmı 'aynen ve yâhûd bedelen tahsîl eylemedikce bir hatve ol tarafdân hareket itmeyüb tamâmen tahsîl ve getürüb kassâbbaşı-ı mûmâ ileyhe teslîme sen dahi ihtimâm ü dikkat eyleyesin ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve a'yân ve zâbitân-ı mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz sizler dahi muktezâ-yı emr-i şerîfime imtisâl ve mütâbe'at eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i ‘âlîşânımıñ mazmûn-ı münîfi birle ‘âmil olub hilâfından be-gâyet tehâşî ü mücânebet eylesiz. Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız. Tahrîren fi’l-yevmi’s-sâmin ‘ısrîn Şevvâl li-sene isnâ ‘ısrîn ve mi’eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

Sıra No	: 44
Belge No	: Adana Ş.S. 58, img. 74, sayfa 148, belge 179-180
Tarih	: 20 Z 1222 / 18 Şubat 1808
Konu	: İstabl-ı Amire için Adana'dan kırk katar devenin satın alınarak gönderilmesine dair ferman.

(44/a) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Adana Mütessellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'adinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana sancağında vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum kıdvetü'l-emâsil ve'l-a'yân bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan hâssam silahşörlerinden Mehmed Naim zîde mecduhu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve zâbitân ve sâ'ir iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

El-hâletü hâzihi Devlet-i 'Aliyye-i ebediyyü'd-devâmım ile Rusyalı beyninde her ne kadar mütâreke derkâr ise de seferber hükmünde olub dâ'imen ve müstemirren edevât-ı harbiye ve mühimmât-ı cihâdiyenin hâzır ü âmâde olunması merâsim-i cezm ve ihtiyâtdan olduğuna binâen Ordu-yı hümâyûnumda olub hıdemât-ı mühimmede istihdâm olunmak için ıstâbl-ı 'âmirem lâzimesiçün mevkûfâtıdan ihrâc ve derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan memhûr ve mûmzâ sûret-i defter nâtik olduğu üzere sen ki mütessellim-i mûmâ ileyhısın Adana vilâyetinde vâkı' kazâlardan mübâyâ'ası tertîb olunan kırk katâr şütürânın her katârı altışar re's olarak her katârına üçer yüz guruşdan ve Âsitâne-i sa'âdetime gelince beher katârına nafaka bahâsı olarak on dokuzar guruşdan icâb iden on iki biñ yedi yüz altmış guruşdan nısfı hîn-i vürûdunda edâ olunmak şartıyla diğer nısfıları olub ber vech-i peşîn hazîne-i 'âmiremnden ifrâz ve mübâşir-i mûmâ ileyhe teslimen irsâl olunan altı biñ üç yüz seksen guruş kazâlara tevdi' ve taksîm ve teslim iderek ve bir mehârî hâvutsuz ve katârsız olmayub cümlesi tûvânâ ve yüke el verir ve genç ve 'ilel ü emrâzdan sâlim olarak mükemmel tākım ve sârbânlarıyla şimdiden⁸² mübâyâ'a ve mübâşiriyle ma'an nevrûz-ı firûzdan evvelce Der-sa'âdetime irsâl ve ıstabl-ı 'âmireme teslimi husûsuna mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ fermânım olmağın işbu emr-i 'âlîşânım ısdar ve mübâşir-i mûmâ ileyh ile irsâl olunmuştur. İmdi vusûlunde ber vech-i muharrer Adana sancağında vâkı' kazâlardan ihrâcı tertîb ve fermânım olan ol mikdâr katâr şütürânı güçlü ve kuvvetlü olmak üzere ma'rifetiñ ve ma'rifet-i şer'le yerlü yerinden mübâyâ'a

(44/b) ve mübâşirine terfikan vakt-i mezbûrdan evvelce Der-aliyyeme irsâl ve ıstabl-ı âmireme teslimi mezîd-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından gâyetü'l-gâye tehâşî ü mücânebet eylesin ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve a'yân ve zâbitân-ı mûmâ ileyhimsiz mürettebât-ı mezkûre levâzımât-ı seferiyyeden olduğuna binâen tedârük ve ihrâcları emrinde te'hîr ü tesvîf gûne hareket olunduğu ihsâs olunur ise mes'ûl ve mu'âteb olacağınız emr-i mukarrer olduğu ma'lûmuñuz oldukda ol mikdâr şütürânı gâyet güzîde ve tûvânâ olarak cem' ü tedârük ve bilâ-tevakkuf Âsitâne-i sa'âdetime eriştirilmesi emrine sa'y ü dikkat ve tama'-ı hâmma teba'iyyet ile 'amelmande şütürân mübâyâ'a itmekden mübâ'aded eylesiniz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhısın me'mûr-ı mübâyâ'ası olduğun şütürânı mütessellim-i mûmâ ileyhiñ ma'rifeti ve ma'rifet-i şer' ve cümle

82 Metinde "şimden" şeklindedir.

ittifâkıyla ve mübâşeretinle mükemmel hâvut ve pusat-ı sâ'iresiyle tûvânâ olarak mübâya'a ve sârbânlarıyla bi'l-istishâb nevrûz-ı firûzdan evvelce Der-aliyyeme îsâl ve ıstabl-ı 'âmireme teslîme müsâra'at ve hilâf-ı emr-i şerîfim vaz' ü hâlât vukû'undan be-gâyet tehâşî ü mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olasız. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fi'l-yevmi'l-ısrîn min şehri Zi'l-hicce sene isnâ ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Tubika asluhu'l-hatîr

Mahmud el-müvellâ hilâfetühu bi-kazâ-i Bozok ma'a Süleyman Bey nemekahu el-fakîr ileyhi azze şâ'nühü ve ta'âlâ.

Sıra No	: 45
Belge No	: Adana Ş.S. 53, img. 29, belge 28
Tarih	: Evâil CA 1223 /25 Haziran-04 Temmuz 1808
Konu	: II. Mahmud'un tahta çıktıktan sonra tüm memurların aynı görevlerine devam etmesine dair gönderdiği mukarrernâme.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mutesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana eyâletinde vâkı' kazâlarıñ kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve zâbitân ve vücûh-ı memleket zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

İşbu biñ iki yüz yirmi üç senesi şehr-i Cumadiye'l-uhârâsınıñ dördüncü mübârek hâmis günü bi'l-ırs ve'l-intikâl ve'l-istihkâk taht-ı âlî-baht-ı Osmânî üzere cülûs-ı hümâyûn-ı meyâmin-makrûn-ı şâhânem vâkı' olub mühr-i sadâret-i uzmâ ve hatem-i vekâlet-i kübrâ Ordu-yı hümâyûnum ser askeri olan düstûr'l-ekrem müşîr-i efham nizâmü'l-âlem nâzımu menâzımu'l-ümem Mustafa Paşa edâme Allâhu ta'âlâ iclâlehu ve za'afe bi't-te'yid iktidârehu ve ikbâlehu istiklâl-i tâmm ve ruhsat-ı kâmile-i mâlâ-keâm ile i'tâ ve tefvîz olunmuşdur ve hutbe-i menâbir nâm-ı nâmî-i hümâyûnuma kırâ'at olunmak ve sefer me'mûrlarından her bir me'mûr me'mûriyetini bi-tıbkıhi icrâ eylemek ve sâ'ir me'mûrîn ve hademe dahi yerlû yerinde me'mûriyet-i lâzıme ve hıdmet-i mukteziyyelerini ibkâ etmek için cülûs-ı hümâyûn-ı hayriyyet-makrûnumu işâ'at ve i'lân siyâkında işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve alâ cenâhi'l-isti'câl hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûnumdan ve mektûbî defteri hulefâsından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Râ'if zîde mecduhu ile itâre ve tisyâr olunmuşdur. İmdi sagîr ü kebîr ve vazî' ü şerîfden din ü devletime hıdmet me'mûlüm olub hilâf-ı hareket iden hakkında nedâmet mukarrer idüğü ve kimesne bildim bilmedüm demeyüb rızâ-yı İlâhî ve rızâ-yı şâhânemi tahsîle müsâra'atdan gayr-ı vaz' ü hareket ile necât bulamayacağı zâhir olmağla aña göre amel ü hareket ve cülûs-ı hümâyûnumu i'lân-ı işâ'at ve her hâlde tahsîl-i rızâ-yı padişâhânem dikkat ve vedî'a-i cenab-ı Rabb-i izzet olan fukarâ-yı ra'ıyyet ve sükkân-ı memleketi kemâliyle himâyet ve sıyânetleriyle taraf-ı hümâyûnum için isticlâb-ı du'avât-ı gayriyyeye sarf-ı vüs' ü kudret eylemeñiz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki: Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sūdûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımu'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla amel ü hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eylesesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılarsız. Tahrîren fî evâ'ili şehri Cumadiye'l-uhârâ li-sene selâse ve 'ısrin ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Sıra No : 46
 Belge No : Adana Ş.S. 58, img 66, sayfa 124, belge 201
 Tarih : Evâsıt Ş 1222 /14-23 Ekim 1808
 Konu : Adana eyaletinin sefere gönderilmesi gereken altı yüz neferinin Ahmet Bey'in Küçükaliioğlu Dede Bey üzerine gidecek olması sebebiyle affolunduğuna ve Dede Bey'in yakalanarak idam edilmesine dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılardan Adana mütesellimi ve Üzeyir mutasarrıfı Mîr Es-seyyid Ahmed dâme mecduhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Sen ki mütesellim-i mîr-i mûmâ ileyhsin bu def'a tarafından Der-sa'âdetime tevârüd eden tahrîrâtında Küçükaliioğlu Dede Bey dedikleri hâ'iniñ i'dâm ve izâle-i vücûd-ı habâset-âlûduyla tathîr-i bilâd ve te'mîn birle câddenîñ dahi küşâdı husûsuna me'mûr kılındığına binâen muktezâ-yı me'mûriyet ve sadâkatiñ üzere Payas'ın etrâfını muhâsara ve ba'zı kal'a ve metrisleri zabt eylediğîñ ve Üzeyir sancağında dahi kâ'immakâmıñ külliyyetlü 'ulûfelü hayta 'asâkir çend mâhden berü leyl ü nehâr şakî-i merkûmu hasr ve tazyîk ederek mukarreblerinden ba'zılarına re'y ve ba'zılarına dahi külliyyetlü mebâliğ i'tâsıyla işbu mâh-ı Recebü'l-ferdiñ on beşinci Cum'a gicesi Payas'a hücum ve dühûl ve şakî-i merkûm dahi bir mikdâr ademiyle Karbeyâz nâm mahalle firâr ve tahassun ve karâr itmiş idüğü ve şakî-i merkûmuñ yed-i habâsetinde olan ba'zı mahaller ve Payas ve bedestân ve kal'a⁸³ ve etrâfında vâkı' Karbeyâz'da bir sâ'at mesâfesi olan Kürtler nâm karye el-hâletü hazihi zabtıñda olduğı ve iktizâ eden mahallere dahi tarafıñdan 'asâkir-i külliye ile başbuğ ta'yînine şimdilik tarîkiñ küşâdı ve ma'ıyyetiñe me'mûr 'asâkirin dahi dâ'imâ kuvvet ve tezâyüd ve istihkâmâtlarıyla 'ahd-ı karîbde şakî-i merkûmuñ dahi ahz u girifti esbâbıñ istihkâmâtına ikdâm ü dikkat etmekde olduğıñ ve Adana eyâletiyle Tarsus sancağında kâ'in kazâ ahâlîleri ma'ıyyetinde hidemât-ı lâzımede istihdâm olunduklarından meştâ-yı Ordu-yı hümâyûnuma müretteb matlûb olan altı yüz nefer süvâriniñ 'afvı husûsu dahi derc ve iş'âr olunmuş sen ki kapucıbaşı-i mûmâ ileyhsin şakî-i merkûmu bi-eyyi hâlin hayyen ve meyyiten ahz ve ele getirüb i'dâm ve izâlesiyle gâ'ilesini bir gün evvel ber-taraf etmek şartıyla vech-i meşrûh üzere meştâ-yı hümâyûnum için matlûb altı yüz nefer süvârî 'afv olunmağla i'lâmen ve tenbîhen ve te'kîden Rikâb-ı hümâyûnumdan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ile irsâl olunmuşdur. İmdi sen ki kapucıbaşı-i mûmâ ileyhsin livâ-i mezbûrdan meştâ-yı Ordu-yı hümâyûnum için müretteb ve matlûb olan 'asâkir-i mezkûreniñ 'afvından maksûd ancak me'mûriyet-i sâ'ire ile ittifâk ve ittihâd levâzımına ri'âyet ederek ve giceyi gündüze katarak hâ'in-i merkûm bir gün evvel ve bir dakîka mukaddem bi-eyyi hâlin hayyen ve meyyiten ahz u girift ve i'dâm ve izâlesiyle havâlî-i merkûmeden küliyyen def'-i gâ'ilesi emrine ikdâm ü sa'y-ı mâlâ-keâm eylemeñ irâdesine mebnâ idüğü ma'lûmuñ oldukda ber vech-i meşrûh 'amel ü hareket ve icrâ-yı kâr-güzârî ve sadâkate ve tekâmîl-i emr-i me'mûriyete ikdâm ü dikkat ve iğmaz ve tesâmüh misüllü vaz'ı tecvîzden gâyetü'l-gâye ittikâ ve mübâ'adet eylemeñ bâbında fermân-ı âlîşânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ ve lâzımü'l-imtisâlimiñ

83 Metinde "kule" yazılmışsa da Payas Kervansarayı yanındaki Payas Kalesi olmalıdır.

mazmûn-ı itâ‘at-makrûnuyla ‘amel ü hareket ve hilâfindan be-gâyet ittikâ ve mübâ‘det eyleyesin. Şöyle bilesin ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın. Tahrîren fî evâsıtı şehri Şa‘bâni’l-mu‘azzam sene isnâ ve ‘ısrîn ve mi’eteyn ve elf.

Be-makâm-ı mahrûse-i Konstantiniyye

Mûcebince kâ‘immakâm-ı ‘âlî-makâm mektûbu dahi sudûr ve vürûd eylediği işbu mahalle kayd olundu. Sahh.

Sıra No : 47
 Belge No : C. AS. 938/40698
 Tarih : Evâsıt-ı CA 1224 /22-30 Haziran 1809
 Konu : Rusya'ya karşı savaşmak üzere Ahmed Bey'in kardeşi Mehmed Bey başbuğluğunda 500 nefer askerin gönderilmesine dair emir.

Sahh.

Buyuruldu. Kayd şod.

Dergâh-ı mu'allâm kapucibaşlarından hâlen Adana Mütesellimi Hâcî Beyzâde⁸⁴ Ahmed Bey dâme mecduhuya hüküm:

Cümleye ma'lûm olduğu üzere hâ'in-i dîn ü devlet ve mühîn-i mülk ü millet olan Moskov keferesi mecbûl olduğu envâ' hıyel ve mekberet muktezâsınca saltanat-ı seniyyeme yeñiden i'lân-ı harb ve izhâr-ı husûmet ve hattâ İbrail ve Yergöğü ve Zeniçe⁸⁵ ve sâ'ir Tuna boyunda vâkı' kılâ' ve serhadât-ı hâkâniyeme hücûma mücâseret etmiş ise de hamden li'l-İllâhi ta'âlâ her cânibden münhezim ve perîşân olmuştur. Binâ-ber-în bu sefer, esfâr-ı şerîfeye bir vechile mukayyes olmayub a'dâdan bi-avni Bârî gereği gibi intikâm alınacak mevsimler idüğü bedîh ve bu fırsatı kaçırmak bir vechile câ'iz olmayub şöyle ki Müslimûn olan ve dîn-i mübîn gayretini çekenler ve husûsuyla seniñ gibi Devlet-i 'Aliyyem bendeliği iddi'âsını edenler bu uğurda can ve baş fedâsıyla hıdmet eylemek mütehattim-i 'uhde-i diyânet olub bi'l-fi'l sadr-ı a'zam-ı sûtûde-şiyem ve serdâr-ı ekrem-i nusret-alemim dahi ordu-yı zafer-büyümü bi'l-istishâb Der-sa'âdetimden hareket ve semt-i gazâ ü cihâda müteveccihen azîmet etmek üzere idüğü ta'rîfden müstağnî ve sen akrân ve emsâliniñ beyninde gayûr ve dindâr ve sâhib-i kudret ve iktidâr idüğün ma'lûm ve celî olmakdan nâşî bedeninden iki yüz ve Adana'dan üç yüz cem'an beş yüz nefer asker tertîb ve karındaşın Mehmed Bey zîde mecduhu başbuğluğuyla ihrâc birle serî'an Ordu-yı hümâyûnuma sevk ve tebdîl eylemeñ husûsuna irâde-i mülûkânem ta'alluk itmekle vusûl-i emr-i celîlü'l-kadrimde kat'an ifâte-i vakti tecvîz etmeyerek gerek bedeninden ve gerek Adana'dan matlûb olan ol-mikdâr askeri der-hâl yarâr ve bahâdır ve cenk ü peykâre kâdir olarak tertîb ve karındaşın başbuğluğuyla ihrâc ve icâleten ve müsâra'aten Ordu-yı hümâyûnuma sevk ve irsâle mezîd-i sa'y ü gayret eylemeñ fermânım olmağın me'mûriyetiñi şâmil işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ber-vech-i ta'cîl () ile itâre ve tisyâr olunmuştur. İmdi vusûl-ı emr-i şerîfimde kat'an imrâr-ı vakti tecvîz etmeyerek derhâl ol-mikdâr güzîde asker ile karındaşın mîr-i mûmâ ileyhi ihrâc ve seyr-i serî' Ordu-yı hümâyûnuma eriştirmeğe ihtimâm ve müsâra'at eylemeñ matlûb-ı kat'î-i mülûkânem ve ağrâz ü tesâmüh ve batî'âne hareketle imrâr-ı vakt bir vechile câ'iz olmadığı ve böyle bir emr-i dinde tevakkuf ve ârâma cesâret edenler dünyâ ve ukbâda mes'ûl ve mu'âteb olacakları bî-iştibâh olduğu ma'lûmuñ oldukda ber-vech-i meşrûh amel ü harekete ve icrâ-yı lâzime-i me'mûriyet ve sadâkate ve ihrâz-ı mes'ûbât-ı gazâ ü cihâda bezl ü sa'y u kudret ve zinhâr tevakkuf ve te'hîr misülli vaz'ı tecvîzden ziyâde hazer ü mücânebet ve serî'an ihrâc olunduğunu tahrîr ve işâret eylemen bâbında.

Fî Evâsıtı CA sene 24

⁸⁴ Metinde "Hacı Beyzâde" şeklindedir. Abdullah Paşazâde veya Hasanpaşazâde demesi gerekirdi.

⁸⁵ Metinde "Zeminçe" şeklinde yazılan bu yer Travnik yakınındaki Zeniçe olmalıdır. Bk. Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2017, s. 832.

Sıra No : 48
 Belge No : Adana Ş.S. 51, img 6, sayfa 19, belge 22
 Tarih : Evâhir L 1224 /18-28 Kasım 1809
 Konu : Ordu'ya altı yüz nefer piyade ve süvari asker gönderilmesine dair ferman.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim, câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim, el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana mütesellimi () dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana eyâletinde vâkı' kazâlarıñ kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân zikr-i âtî askeri ihrâca bundan akdemce mübâşir ta'yîniyle el-yevm ol cânibde olan () zîde mecduhu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve sâ'ir zâbitân zîde kadruhum tevkî'-i refî'i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Siz ki mütesellim ve mevlânâ ve sâ'ir-i mûmâ ileyhimsiz sefer-i hümâyûnuma müretteb 'askere hâlel gelmemek şartıyla eyâlet-i merkûmeniñ hâvî olduğu kazâlardan güzîde ü tûvânâ ve piyâde ü süvârî altı yüz nefer asker tertîb ve başbuğ ma'ıyyetiyle meştâ-yı Ordu-yı hümâyûnuma sevk ve tesyîr eylemeñiz husûsu bundan akdemce sâdır olan emr-i şerîfimle size tenbîh ve iş'ar olunmuşdu. El-hâletü hâzihi mevsîm-i şitâ gün-be-gün duhûl ü hulûl etmekde olduğuna binâen müretteb ve matlûb olan 'asâkiriñ serî'an ihrâcî ve vaktiyle savb-ı maksûda irişdirilmesi mesâlik istikmâline sa'y ü gayret olunmak cümleye farîza-i zimmet olduğdan nâşî 'asâkir-i mezkûre henüz ihrâc olunmamış ise işbu hükm-i hümâyûnumun vusûlu anda ol mikdâr piyâde ve süvârî 'askeri bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem tertîb ve başbuğu ma'ıyyetiyle ihrâc ve meştâ-yı Ordu-yı hümâyûnuma irsâl ve îsâle bi'l-ittihâd ve ikdâm ve gayret eylemeñiz fermânım olmağın tenbîhen ve te'kîden ve isti'câlen mahsûsan Rikâb-ı hümâyûnumdan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve Rikâb-ı hümâyûnum kâ'immakâmı tatarlarından İbrahim zîde kadruhum ile irsâl olunmuşdur. İmdi 'asâkir-i mezkûre husûs-ı kâtî'a ile farz olan gazâ ve cihâd için müretteb olub evâmîr-i ehemmi dînde iğmâz ve rehâveti irtikâb ile imrâr-ı vakte cesâret-dârenîde müntec-i vehâmet ve nedâmet olacağı ma'lûmuñuz oldukda aña göre 'amel ü harekete dikkat ve hilâf-ı fermân te'hîr ve tevakkuf misüllü vaz'ı tecvîz ile ve müntecü'l-âkıbe olmakdan nefsiñizi sıyânet eyleyesiz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhşin mefhûm-ı fermân-ı hümâyûnum sen dahi meczûmuñ oldukda 'asâkir-i merkûmeniñ başbuğ ma'ıyyetiyle bi-eyyi vechin kâne 'âcilen ve müsâ(ra)'aten ihrâc ve savb-ı maksûda irsâl ve îsâli ile infâz-ı emr ve irâde-i hümâyûnuma ve itmâm-ı emr-i mübâşeretine be-gâyet i'tinâ ü dikkat ve hilâf-ı rızâ-yı 'aliyyem vehâmet ve beta'yete hareketi ictisâr ile sen dahi mübtelâ-yı 'ikâb ü i'tâb olmakdan hazer ü mücânebet eylemeñ (bâbında) fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimiñ mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'amel ü hareket ve hilâfindan be-gâyet tehâşî ve mücânebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz 'alamet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren evâhir-i şehri Şevvalü'l-mükerrem li-sene erba' ve 'îşrîn ve mi'eteyn ve elf.

Be-makâm-ı Konstantiniyyeti'l-mahrûse

Sıra No : 49
 Belge No : Adana Ş.S.53. img. 5, belge 11
 Tarih : 15 Ş 1223 / 6 Ekim 1808
 Konu : Hasan Paşazâde Ahmed ve Mehmed Bey'in icaresinde olan Eğlemezoğlu Hânı'nın Ahmed Bey'in oğlu Ali Bey'e ferağ edilmesine dair.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki:

Kā'immakâmı olduğumuz merhûm Ramazanoğlu Evkâfından Adana derûnunda vâkı' Eğlemezoğlu Hânı demekle ma'rûf hânı bundan akdem Hasan Paşazâde inâyetlü Seyyid Ahmed Beyefendi ve karındaşı Seyyid Mehmed Beyefendi hâzerâtınıñ bâ-temessük taht-ı îcârelerinde iken huzûrlarımızda kendiler hüsn-i rızâ ve ihtiyârlarıyla işbu bâ'isü't-temessük mûmâ ileyh Seyyid Ahmed Beyefendi hazretleriniñ mahdûm-ı mûkerremleri sa'âdetlü Ali Beyefendi hazretlerine feragât ve kasr-ı yed eyleyüb ve yedlerinde olan atık temessük-i evkâfi mûmâ ileyhe teslîm eyledikde hân-ı mezbûru fârigan-ı mûmâ ileyhümânıñ kasr-ı yedinden biñ iki yüz yirmi üç senesi Şa'bân-ı şerîfiniñ nisfından senesi hitâmına değin defter-i evkâfi mukayyedi vech üzere mûmâ ileyh Ali Beyefendi hazretlerine îcâr olunub ve mûmâ ileyh dahi vech-i meşrûh üzere isti'câr ve ba'de'l-kabûl hân-ı mezbûru zabt içün işbu ma'mûlün bih memhûr temessük tahrîr ve yed-i mûmâ ileyh hazretlerine i'tâ olundu. Gerekdir ki keyfe mâ yeşâ ve yahtaru (mûmâ) ileyh hân-ı mezbûru mûmâ ileyhiñ zabt ve tasarrufuna tarafımızdan ve âherden ferd kimesne mâni' ve müzâhim olmayub hîn-i hâcetde ibrâz ve ihticâc oluna. Ve's-selâm.

El-Hakîr el-fakîr Mehmed, Kara Ali Efendizâde, kā'immakâm-ı vakf-ı mezbûr, hâlen.

El-Hakîr el-fakîr Abdürrezzak, Müderriszâde, kā'immakâm-ı vakf-ı mezbûr, hâlen.

Sıra No : 50
 Belge No : Adana Ş.S. 51, img 14, sayfa 51-52, belge 58
 Tarih : 3 C 1225 /26 Temmuz 1810
 Konu : Rusya ile savaş başlayacağından dolayı Adana'dan 200 mehar devesinin gönderilmesi.

(s. 51) İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâ'im Dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından Adana Mütesellimi Ahmed Bey dâme mecduhu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâ'il ve'l-ke'lâm Adana sancağında vâkı' kazâlarıñ kâdîları ve nâ'ibleri zîde fazluhum mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan Dergâh-ı mu'allâm gediklülerinden Seyyid Süleyman ve a'yân ve zâbitân vücûh-ı memleket ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Dinimiziñ düşmanı olan Moskov keferesiniñ hâl ü hareketi beher taraftan memâlik-i mahrûseme be-hücûm-ı küffârîñ mütevâlî-i zamîri külliyyen şikeste-i beyzâ-i beyzâ-yı İslâmiye olduğu evvelen ve âhiren neşr olunan evâmir-i aliyyem tafsilâtından ve Ordu-yı hümâyûnumdan birbirini mütevakkiyen vürûd eden telhîsât ve takrîrât mefhûmunda a'dâ-yı dîn Pazarcığa hücum ve istilâ eyledikten sonra bir kolu Varna üzerine gelüb derû(n)-ı kal'ada dîn karındaşlarımızı muhâsara etmekde ve başka kolu dahi Tutrakan'da Hezargrad'a gelüb ilerülere tecâvüz ile Ordu-yı hümâyûnumu muhâsara idüb ma'âza'l-lâhu ta'âlâ müslümânlığa yakışmaz ve gayret-i diniyeye tahammül etmez gûn-â-gûn teklîfât ile zamîrinde olan hıyânetini icrâyâ ictisâr ideceği ve dîn yolunda kılınç çeküb şehîd vererek ecdâd-ı 'izâmım bu memâlik-i te'mîr eylemiş eser-i hâsılâtını nefis-i hümâyûnlarına hasr etmeyüb a'sâr ve rûsûmunu ve cizye-i şer'iyye ve hâsılât-ı sâ'iresini fukarâ ve cihâd edenlere ve vüzerâsına lâıyğı vechile 'inâyet ve ihsân buyurub fakat menâbir ve mahâfilde nâm-ı Muhammed 'aleyhi's-selâm ve nâm-ı sâmilârinin tezkîrine kâni' ve sâ'ir İslâmiyyeniñ nakdiyyesine bezl-i makdûr⁸⁶ eylemişlerdir. İşbu memâlik-i İslâmiye'den ezân-ı Muhammedî münkatı' olub yerine sadâ-yı nâkûs ikâme etdirmek, gayret-i diniyyesi olanlara elvirir mi? Bir kerre mülâhaza oluna ve memâlik eyâdî-i küffârda olduğu hâlde ze'âmet ve tîmâr ve mukâta'a ve kuluñ mevâcibi nereden alınur verilir? Cem'-i ehl-i İslâm'dan ma'dûdüz iddi'âsını ider iken ezân-ı Muhammedî'niñ inkıtâ'ına nice râzı olunur? Bunun encâmı külli yevm hakâretle vakit geçürmekden ise şimdi dîn yoluna cân fedâ eylemek dahi a'lâ değil mi? Bunca sıbyân ü nisvân dîn karındaşlarımız olanlarından dür olub berilere nakl ve sergerdân ah ü enîn iderler iken bizler ne günümüze dururuz? Elhâmdülillahi ta'âlâ yedi krala cevâb vermeğe muktedir askerimiz mevcûd. Eli kılıç tutan dîn karındaşlarım dîn-i mübîn uğrunda çalışırım, cem'imize farz-i 'ayn olan gazâ niyetiyle bi'n-nefs harekete hâzırım, rûhâniyet-i hazret-i Resûl-i ekrem sallallahu ta'âlâ ve sellem efendime tevessül ve cenâb-ı hayrû'n-nâsırîn innâ fetehnâ leke fethen mübînen sırrına mazhar idüb sâyesine ilticâ eylediğimiz livâ-i sa'âdet hürmetine inşâ'e Allâhu ta'âlâ Me(v) lâm mu'inimizdir. Ümmet-i merhûme-i mü'minîn cihâd ile ve emr-i ulû'l-emre itâ'at ile me'mûr olub sell-i seyf-i nebevî ile hareket-i hümâyûnum musammemdir. 'Ulemâ-yı a'lâm ve yedi ocağım ricâli ve ricâl-i devletim, ceddîm Sultân Mehmed Hân Câmi'-i şerîfinde 'akd-ı

86 Metinde ma'zûr şeklinde yazılmış.

meclis-i meşveret olunarak mehâmm-ı seferiyye ve akça ve zahîre husûsları dahi mütâlâ'a olunub huzûr-ı hümâyûnuma 'arz olunması mazmûnundan beyâz üzerine hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum şeref-rîz-i sudûr olduğuna binâ'en bi'l-cümle 'ulemâ-yı a'lâm ve ricâl-i Devlet-i 'Aliyyem ve yedi ocağım ricâl ve ihtiyârları Câmî-i mezkûrda tecemmu' birle mukaddem meclis-i meşveret olundukda küffârın derece-i hüçûm ve ehl-i İslâm hakkında olan ihâneti 'âmme-i 'âlemiyâna ma'lûm olduğundan cihâd ve gazâ cümle mü'minîne farz-ı ayndır ve bunda şudur budur diyecek yokdur ve husûs dîn gavgası olmak hasebiyle cem'-i ehl-i imân yeksân olarak farziyyet-i gazâ ve cihâd-ı 'umûmîdir deyü bi'l-cümle 'ûlemâ-yı a'lâm tarafından şer'an cevâb verildiğinden mâ'adâ bi'n-nefs sefer-i nusret e'azze teveccüh ve 'azîmet-i şâhânem mukarrer olarak müsta'înen hareket-i hümâyûnumu dahi cümlesi tasvîb ve re'y-i hasen buyurduklarından 'avn-i 'inâyet-i hazret-i nâsıra vüfûr-ı i'timâd ve ruhâniyet-i

(s. 52) cenâb-ı seyyidi'l-mürselîne istinâden olunarak i'lâ-yı kelimetü'l-lâhi'l-ulya niyet-i hâlisasıyla şefî'imiz olan hazret-i Seyyidü'l-keveyniñ livâ-i sa'âdet-ihativâsı sâyesiyle bi'n-nefs sefer-i nusret-esere teveccüh ve azîmet-i şâhânem mukarrer olarak müsta'înen billâhi ta'âlâ hemân Davutpaşa Sahrâsı'na (nasb-ı) hıyâm olunmak üzere olmağın siz ki mütesellim ve kuzât ve nüvvâb ve a'yân ve zâbitân-ı mûmâ ileyhim ve sâ'irlerisiz mâ'iyet-i şâhânemde mevcûd 'asâkir-i muvahhidiniñ zahîresi ve mühimmât ve cebehâne nakli hizmetinde ve hıdemât-ı sâ'irede istihdâm olunmak üzere me'mûr kılınacakları mülhak oldukları günden hizmetde olduklarıncı iktizâ eden mâhiyyeleri sarbânbaşı yedinden verilmek şartıyla derûn-ı emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan sûret-i defter mücebince Adana sancağında vâkı' kazâlardan *iki yüz mehâr şütürânîñ* serî'an ve 'âcilen tevzî' ve 'alâ eyyi hâlin Davud Paşa sahrâsına irsâl husûsuna bi'l-ittifâk sa'y ü gayret eylemeñiz fermânım olmağın hâsseten işbu emr-i 'âlîşânım ısdâr ve mübâşir-i merkûm ile irsâl olunmuştur. İmdi vusûlünde ber vech-i muharrer livâ-i mezkûr kazâlarından müretteb olan ol mikdâr mehâr şütürânı serî'an ve 'âcilen tevzî' ve 'alâ eyyi hâlin Davud Paşa sahrâsına irsâl husûsuna müsâra'at ve hilâf-ı emr-i şerîfim e(d)nâ derece kusûr ve tekâsül vukû'u tecvîz ile mübtelâ-yı vehâmetden mübâ'adet eyleyesiz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhsin me'mûr-ı ihrâcı olduğun mârrü'z-zikr ol mikdâr mehâr şütürânı fermânım olduğu vechile bir an akdem cümle ma'rifetiyle tevzî' ve taksim ve Davud Paşa sahrâsına irsâline mübâderet ve ifâte-i vaktden mücânebet eylemeñiz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle () vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı 'âlîşânım vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımmü'l-ımtisâlimiñ mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olasız. Şöyle bilesiz, 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren el-yevmü's-sâlis Cemâziye'l-ahir sene hamse 'ışrîn ve mi'eteyn ve elf.

Bi-makâmı Konstantiniyyeti'l-mahrûse.

Sıra No : 51
 Belge No : Adana Ş.S. 51, img. 15, sayfa 56, belge 61
 Tarih : 20 Ş 1225 /20 Eylül 1810
 Konu : Ahmet Bey'in Serrâcan Mahallesinde inşa eylediği cami için vakf eylediği Debbâğân Mahallesindeki menzil vakfiyesidir.

Hasan Paşazâde devletlü 'inâyetlü mürüvvetlü Ahmed Bey Efendi'nin Debbâğân mahallesinde (menzili)nin vakfiyesidir.

Elhâmdü li'l-İlâhî'l-llezi erşede 'ibâduhü'l-mü'minîn ve'l-mü'minât ilâ a'mâli's-sâlihât ve işâ ile'l-müslimîn ve'l-müslimât bi-ef'âli'l-hayrât ve'l-hasenât *haysü kâle inne'l-hasenâti yüzhibne's-seyyi'âti* 'aleyhi ve's-selâm 'alâ resûlihi Muhammed eşrefi'l-mahlûkât 'alâ âlihi ve ashâbihi ellezînehüm hidâyeti'l-hayr ilâ sebîli'l-hasenât emmâ ba'd.

İşbu vakfiyye-i sahîhatü's-şer'iiyenin tâlibi ve hayrât ve hasenât dâ'iyyesi olan medine-i Adana mahallâtından Serracân mahallesi sâkinlerinden Hasanpaşazâde dev(letlü) 'inâyetlü mürevvetlü Ahmed Bey hazretleri vaktâ ki bu dâr-ı dünyânın bî-sebât ve bî-karâr ve fenâsını (fehm) idüb dâr-ı ahirete lâzım olacak tohm-ı hayr ü hasenâtı mevrû' ve sadakât-ı câriyye(y) i vakf (-ı âtiyyü'z-zikr) Beyefendi hazretleri meclis-i şer'-i şerîf-i şâmihü'l-erkân ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihü'l-bünyânda vakf-ı câ'i'l-beyâna li-ecli't-tescîl ve'l-emri'l-itmâm ve't-teşkil mütevellî nasb ü ta'yîn kıldığı Mahmud Efendi huzûrunda bi'l-muvâcehe ıkrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı sarîh-i mer'î idüb vakf-ı âti sudûruna değin müvekillim vâkıf-ı müşârun ileyhiñ silk-i milk-i sırf-ı sahîhasında münselik ve münsecim olan Debbâğân mahallesinde vâkı' taraf-ı beytül-mâlden ırsen intikâl eden Meshcikızı Ayşe Hatun menzili dimekle ma'rûf olan mutasarrıf olduğum mahdûd bir bâb fevkânî ve tahtânî ve bir bâb tahtânî beyt ve bir sofa ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmire ve kenîf ve bir mikdâr havlûyu müştemil ve bir bâb dükkân bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffetü'l-menâfi' ve'l-murâfık hasbeten li'l-İlâhî's-samed ve taleben Rabbihi'l-ehad vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs idüb şu vechile şart ve ta'yîn ve tasrîh eyledi ki:

Ser(râcân) mahallesinde kendim binâ eylediğim câmi'-i şerîfin her kim mütevellî olur ise yevmî bir akça vazîfe alub ka(lan) gâllisini câmi'-i şerîfin ta'mîr ve termîmine sarf ede deyü fâriğan 'anî's-şevâgil menzil-i mahdûd u mezkûra vakfiyet üzere mütevellî-i mûmâ ileyhe teslim ol dahi sâ'ir evkâf mütevellîleri gibi kabz ve tesellüm eylediğinde vâkıf-ı müşârun ileyh hazretleri i'âde-i kelâm idüb:

"Vakf-ı 'akâr İmâm-ı a'zam ve hümâm-ı (akdem) hazretleri indinde 'adem-i lüzûmu olur ise İmâm-ı sâni Ebu Yusuf Yakub bin İbrahim es-Samedâni ve imâmu's-sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî hâzerâtı re'y-i resîd ve kavlı şerîfleri üzere sâhîh ve lâzım (...) kavlı şerîfleri üzere vakfiyetine hükm taleb iderim" deyü i'lâ-yı kitâb hat ve hükmü ile (...) eden hâkim-i hâsim-i muvakkî'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehu ve hüsn-i me'âb efendi huzûrunda mu'teber ef'âlini ve fasl ü hasma tâlibân ve râ'iyan olduklarında hâkim-i mûmâ ileyh dahi tarafeyniñ delîllerine nazar ve *mennâ'un li'l-hayr* olmakdan hazer idüb 'âlimen bi'l-hilâfeti ve mürâ'iyen li-mâ yucibbu mürâ'atihi fi't-tescîli'l-ikâmetihi cânib-i vakfa ûlâ ve uhrâ görüb hükm-i mahkeme-i şer'î kazâ-i mübrem-i mer'î etmeğın fi-mâ ba'd vakf ve lâzım olub nakzı

ve tenakkuzuna mecâl muhâl oldu. *Femen beddelehu ba'demâ semi'ahu fe-innemâ ismuhu ale'l-llezine yübeddilûnehu inna'l-llâhe semî'un alîm ve icrâyü'l-vakfale'l-hayyi'l-kerîm cerâ zâlik.* Ve hurrîre fî'l-yevmi'l-'ısrîn min şehri Şa'bân sene hamse ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

Şuhûdü'l-hâl

Fazîletli Molla Efendi

Sa'âdetlü Paşa Bey

Sa'âdetlü Hazînedâr Ali Ağa

Vekîl-i fukarâ Hacı Ali Ağa

Karahüseyinzâde Abdurrahman Efendi

Yeğenzâde Ali Efendi

İmâm Hafız Efendi

Muhzır Mehmed ve gayruhum.

Sıra No : 52
 Belge No : HAT, 973/41423
 Târih : 9 CA 1226 / 01.06.1811
 Konu : İdama mahkûm olan Bayburdlı Deli Hasan'ın Adana Mütessellimi Ahmet Bey ve kardeşi Mehmet Bey'in yardımları ile idamdan kurtulmasından dolayı Hasanpaşazâde Ahmet Bey ve Mehmet Bey'in kapıcılık görevlerinin iptali ve mukataalarının elinden alınması hakkında.

Benim Sa'âdetlü mekremetlü meveddetlü karındaşı-ı a'zamım hazretleri

Mukaddemen hakkında fermân-ı kazâ cereyân-ı pâdişâhî sudûr eden Bayburdlı Deli Hasan'ın Adana Mütessellimi Ahmed Bey ve karındaşı Mehmed Bey'in ve Konya mütessellimi Müftüoğlu'nuñ i'âneti ile i'dâm ve izâlesi mümkün ol(ma)dığından Konya ve Niğde ve sâ'ir ba'zı sancakların 'askeri ve Larende ve Beybazarı ve Esbkeşân a'yân ve voyvodaları ve Bozkır ve Bereketlü Ma'den emînleri ba'de'l-emr-i 'aliyye me'mûr kılınarak merkûm Deli Hasan'ın tertîb-i cezâsı ve Adana mütessellimi ve karındaşının kapucubaşlıklarının ve mukâta'alarının ref'i ve Adana ve Konya eyâletlerinin vüzerâ-yı 'izâmdan birer zâta tevcîhi husûsları Çabarzâde Süleyman Bey tarafından iş'âr olunmuş olmak hasebiyle husûs-ı merkûm Meclis-i Şûrâda müzâkere ve hâk-i pâ-yı kimyâ-sây-ı hazret-i tâc-dârîye 'arz ü ifâde olunarak ol bâbda şeref-yâfte-i sahîfe-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinin beyânıyla tebeddül-i eyâlâta dâ'ir hâtır-güzâr-ı müşîrîleri olan keyfiyâtın ifâsı vârid olan kâ'ime-i düstûrîlerinde muharrer ve mezkûr olmağın mefhûm iş'âr-ı müşîrîleri ve safha-pîrâ-yı sudûr olan hatt-ı şerîf-i şevket-redîf-i cenâb-ı pâdişâhî me'âl-i münîf ve kâ'ime-i müşîrîleriyle gelen Çapanzâde-i mûmâ ileyhiñ ma'rûzâtı müzâyâsı rehîn-i ittilâ'-i hâlisânemiz olmuştur. Beyândan müstağnî olduğu üzere el-hâletü hâzihi hengâm-ı sefer olub ve livâ güzerân mahallde olan gâ'ile-i tahaddüsünü şu mevsimde tecvîz nice mahâzîri müstelzim olduğundan başka merkûm Deli Hasan için bu misillü teklîfâtın icrâsı dahî vakt ü hâle nazaran bî-hûde ve müte'assir ve Adana mütessellimi merkûmuñ mesmû'muz olan hâl ve mişvârına göre *Adana eyâleti her kime tevcîh olunsa Adana'ya duhûlüne mûmâna'at ideceği zâhir olmak hâsebiyle* husûs-ı merkûmuñ münâsibi bi't-te'emmül merkûm Deli Hasan'ın mukaddemen hakkında sudûr eden emr-i 'âlî geçen sene sefere gelmemesine ve me'mûriyet vesîlesiyle ba'zı ta'addiyâta ibtidârına mebnî olduğundan 'afvıyla bu def'a sefer-i hümayûna me'mûriyeti bâbında emr-i 'âlî gönderildiği hâlde bizim tarafımıza gelmesi melhûz olduğundan sefer-i hümayûna gelür ise gâ'ilesi şimdilik tabî'atıyla def' olunmuş olacağı ve mütessellim-i mûmâ ileyh ve karındaşının te'dîbi murâd olduğu takdîrce Adana eyâletinin âhare tevcîhine hâcet olmayub kapucubaşlık ve mukâta'alarının ref'i ile matlûb hâsıl olacağı hâtıra gelmiş olduğundan merkûm Deli Hasan'ın 'afvıyla sefer-i hümayûna me'mûriyeti bâbında bir kıt'a emr-i 'âlî takrîr ve savb-ı sa'âdetlerine tesyîr olunmağın nezd-i müşîrîlerinde dahî bu vechile tasvîb kılınur ise emr-i şerîf-i mezkûruñ merkûma irsâliyle bu tarafa gelmesi esbâbının istihsâli ve münâsib görülmediği hâlde emr-i mezkûruñ bu tarafa i'âdesiyle muktezâ-yı vakt ü maslahata göre bu bâbda lâzım gelen tedâbirin icrâsı şıkkarının hak-i pâ-yı hümayûndan bi'l-istizân tanzîmi muhavvel-i 'uhde-i kâr-âşinâyileri idüğü beyânıyla kâ'ime-i meveddet tahrîr ve irsâl olunmuştur. İnşâ'e Allâhu ta'âlâ lede'l-vusûl ber-vech-i muharrer himmet buyurmaları me'mûldür.

Fî 9 CA sene 26.

(mühür: Abdühu Ahmed ...)

Sıra No : 53

Belge No : C.TZ. 12-568.A

Tarih : 7 Şevvâl 1226/ 25 Ekim 1811

Konu : Ahmet Bey'in vefatı hasebiyle yerine kardeşi Mehmet Bey'in atanmasına dair.

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'i-i kemîne budur ki:

Medîne-i Adana'da kâ'in bi'l-cümle 'ulemâ ve sulehâ, e'imme ve hutebâ, a'yân ve eşrâf ve meşâyih-i esnâf ve sâ'ir vazî' ü refî' kulları bi-ecma'ihim meclis-i şer'a gelüb şu vechile niyâz ü istirhâm ederler ki:

Bundan akdem beldemiz mütesellimi olan Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âlî Hasan Paşazâde Ahmed Bey kullarının ecel-i müsemması iş bu sene-i mübâreke Şevvâl-i şerîfî altıncı günü yevm-i çehârşenbe tamâmıyla vefât edüb medîne-i mezbûre etrâfı eşkıyâ makarrı olub derûn ü bîrûnu muhtell olmamak için cümle-i ahâlî ve vücûh-ı kavmi iltimâsıyla müteveffâ-yı mûmâ-ileyhiñ birâderleri hâlen Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âlî Mehmed Bey kullarına Der-aliyyeden mütesellimlik emri zuhûruna kadar mütesellim nasb olunması iktizâ etmekle bâ-mürâsele-i şer'îyye mütesellim nasb olunmağla müteveffâ-yı mûmâ-ileyh iki seneye karîb emrâz-ı şettâ istî'âbıyla bî-mecâl, sâhib-firâş olduğundan Devlet-i 'Aliyyeniñ nice husûsât-ı mühimmeleri ta'tîl ü te'hîr olunduğuna bir ferdiñ çendân rızası olmayarak vefâtına değin metrûk kalmağla el-hâletü hâzihi mûmâ ileyh Mehmed Bey kulları ez-kadîm belde-i mezbûreniñ *hânedânı* ve cümleñiñ hayr-hâhı olub reşîd ve kâr-güzâr ve derûn-ı bîrûnuñ te'mîn-i eşîrrâ ve eşkıyânıñ zabt-ı rabtı ve fukarâ-i vedî'atu'l-İlâhın asâyîş ve râhatı mîr-i mûmâ ileyhîñ mütesellimliğine mevkûf olub Devlet-i 'Aliyyeniñ şer'î ve kânûnî evâmiri zuhûrunda bi-hasebi'l-vûs' ve't-tâka infâzına dahi müte'ahhid olmağla medîne-i mezbûre re'âyâları bi-hikmeti'l-İlâhi ta'âla çend seneden berü mevrû'âtı be-gâyet ekall-i kalîl olub bâ-husûs bu sâl-i vahşet-encâmında neçeleriniñ bezrleri⁸⁷ kesret-i bârân ile gayrı hâsıl olub bu günlerde belde-i mezbûrda galâ dahi zâhir olmağla ma'âza'l-İlâhu ta'âla hâricden ve ecnebîden vüzerâ ve ümerâ hazerâtından birine tevcîhle zuhûr ve ikâmeti münfehim olmak lâzım gelür ise etrâf ü eknâfa müteferrik ve perîşân olacakları nümâyân olmağla li'l-İlâhi ta'âla ve li-resûlihi rahmen li'l-fukarâ şürût-ı sâbika misillü beş seneye kadar serhadd-i mansûrede muhâfız vülât-ı 'izâmdan birine tevcîhiyle umûr-ı mütesellimliği mûmâ ileyh Mehmed Bey kullarına ihâle ve tefvîz buyurulması cümle fukarâ ve zu'afâ ve 'ulemâ ve sulehâ ve refî' ü vazî' kullarının meclis-i şer'de niyâz ü istirhâmları olmağla fi'l-hakîka medîne-i mezbûrede galânıñ zuhûruyla fukarâları hâricden ve ecnebîden bir vâliye tâkatleri olmayub mûmâ ileyh Mehmed Bey kullarının evzâ' ü etvârından bi'l-cümle ahâlî hoşnûd ve râzî olub eşîrrâ ve eşkıyânın zabt u rabtı ve belde-i mezbûrenin râhatı ve taraf-ı saltanat-ı 'aliyyeden zuhûr eden evâmîr-i 'aliyyenin infâzı⁸⁸ mîr-i mûmâ ileyhîñ bâ-emr-i 'âlî mütesellimliğine mevkûf idüğü bu dâ'îlerin dahi 'ilmi muhîd ü şâmil olub şürût-ı sâbika misillü serhadd-i mansûrede vülât-ı 'izâmdan birine tevcîhle *beş seneye kadar mütesellimliği* emri Mehmed Bey kullarına ihâle ve tefvîziyle cümleñin du'avât-ı hayriyyelerine mazhar buyurulmak niyâzıyla ol ki vâki'ü'l-hâldir hasbeten li'l-İlâhi ta'âla ve taleben li-du'avâtı'l-

87 Bezr, halk dilinde bider, tohum.

88 Metinde infâvı şeklinde yazılmıştır.

fukarâ pâye-i serîr-i a'lâya 'arz ü i'lâm olundu. Bâkî emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emriñdir. Hurre fi'l-yevmi's-sâbi' min şehri Şevvâli'l-mükerrem li-sene sitte ve 'ışrîn ve mi'teyen ve elf.

El-'Abdü'd-dâ'i li'd-devleti'l-'aliyyeti'l-Osmaniyye *es-Seyyid Hasan* el-müvellâ hilâfetuhu bi-medîne-i Adana.

Sıra No : 54
Belge No : Adana Ş.S. 54, imğ 4, sayfa 71, Belge 95
Tarih : 6 L 1226 /24 Ekim 1811
Konu : Ahmed Bey'in vefâtı üzerine kardeş Mehmed Bey'in Adana mütesellimi olarak tayin edilmesine dair.

İşbu biñ iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Şevvali'l-mükerremiñ altıncı günü yevm-i Çarşenbe sâbıkan Adana mütesellimi Ser-bevvâbin-i dergâh-ı 'âlî Hasanpaşazâde Ahmed Bey vedâ'-i âlem-i fânî idüb yevm-i mezbûrda ma'rifetimiz ve cümle vücûh-ı ahâlî ma'rifet ve iltimâsıyla birâderi Ser-bevvâbin-i dergâh-ı 'âlî Mehmed Bey Adana eyâletine mütesellim nasb ü ta'yîn olunub Âsitâne-i 'aliyye'den fermân-ı şerîf-i 'âlişân zuhûruna kadar bâ-mürâsele zabt ve umûr-ı mütesellimliği idâreye ta'ahhüd etdiklerinde yedine verilen mürâsele-i şer'îyye işbu mahalle kayd ve şerh verildi.

Hurrire fî 6 L sene 1226 yevm-i Çarşenbe.

Sıra No : 55
 Belge No : C.TZ. 12-568.B
 Tarih : 08 Şevvâl 1226 /26 Ekim 1811
 Konu : Ahmed Bey'in vefatı hasebiyle yerine kardeşi Mehmed Bey'in atanmasına dair arz.

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'i-i kemîne budur ki:

Akreb-i civârımızda vâkı‘ medîne-i Adana’da kâ’in bi’l-cümle ‘ulemâ ve sulehâ, e’imme ve hutebâ, a’yân ve eşrâf ve meşâyih-i esnâf ve sâ’ir vazî‘ (ü) refî‘ kulları bi-ecma‘ihim meclis-i şer‘a gelüb şu vechile niyâz üistirhâm ederler ki:

Bundan akdem beldemiz mütesellimi olan Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âlî Hasan Paşazâde Ahmed Bey kullarının ecel-i müsemması (ile) iş bu sene-i mübâreke Şevvâl-i şerîfî altıncı günü yevm-i çehârşenbe tamâmıyla vefât edüb medîne-i mezbûr etrâfî eşkiyâ makarrı olub derûn (ü) bîrûnu muhtell olmamak için cümle-i ahâlî ve vücûh-ı kavmi iltimâslarıyla müteveffâ-yı mûmâ ileyhiñ birâderleri hâlen Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı ‘âlî Mehmed Bey kullarını Der-‘aliyyeden mütesellimlik emri zuhûruna kadar mütesellim nasb olunması iktizâ etmekle bâ-mürâsele-i şer‘î mütesellim nasb olmağla müteveffâ-yı mûmâ ileyh iki seneye karîb emrâz-ı şettâ isti‘âbiyla bî-mecâl sâhib-firâş olduğundan Devlet-i ‘Aliyyeniñ niçe husûsât-ı mühimmeleri ta’tîl ü te’hîr olunduğuna bir ferdin çendân rızâsı olmayarak vefâtına değin metrûk kalmağla el-hâletü hâzihi mûmâ ileyh Mehmed Bey kulları ez-kadîm belde-i mezbûrun hânedânı ve cümleñ hayr-hâhı olub reşîd ve kâr-güzâr ve derûn (ü) bîrûnuñ te’mîni ve eşîrrâ ve eşkiyânın zabt u rabtı ve fukarâ-i vedî‘atu’l-llâhın asâyiş-i râhatı mîr-i mûmâ ileyhin mütesellimliğine mevkûf olub Devlet-i ‘Aliyyenin şer‘î ve kânûnî evâmiri zuhûrunda bi-hasebî’l-vus‘ ve’t-tâka infâzına dahi müte’ahhid olmağla medîne-i mezbûr re‘âyâları bi-hikmeti’l-llâhi ta‘âla çend seneden berü mezru‘âtı be-gâyet ekall-i kalîl olub bâ-husûs bu sâl-i vahşet-encâmında niceleriniñ bezrleri kesret-i bârân ile gayr-i hâsıl olub bu günlerde keyli kırk guruşdan ziyâdeye yedlerine girmeyüb belde-i mezbûrda galâ zâhir olmağla ma‘âza’l-llâhu ta‘âla hâricden ve ecnebîden vüzerâ ve ümerâdan birine tevcîhle zuhûr-ı ikâmeti münfehim olur ise etrâfa müteferrik ve perîşân olacakları nümâyân olmağla li’l-llâhi ta‘âla li-resûlihi rahîmen li’l-fukarâ şürût-ı sâbıka misillü beş seneye kadar serhadd-i mansûrede muhâfaz vülât-ı ‘izâmdan birine tevcîhiyle umûr-ı mütesellimliği mûmâ ileyh Mehmed Bey kullarına ihâle ve tefvîz buyurulmasını cümle fukarâ ve zu‘afâ, ‘ulemâ ve sulehâ ve refî‘ ü vazî‘ kullarının meclis-i şer‘de niyâz ve istirhâmları olmağla fi’l-hakîka medîne-i mezbûrede galânın zuhûruyla fukarâları hâricden ve ecnebîden bir vâliye tâkatleri olmayub mûmâ ileyh Mehmed Bey kullarının evzâ‘ ü etvârından bi’l-cümle ahâlî hoşnûd ve râzı olub eşîrrâ ve eşkiyânın zabt u rabtı ve belde-i mezbûreniñ râhatı ve taraf-ı saltanat-ı ‘aliyyeden zuhûr eden evâmîr-i ‘aliyyeniñ infâzı⁸⁹ mîr-i mûmâ ileyhiñ bâ-emr-i ‘âlî mütesellimliğine mevkûf idüğü bu dâ‘îleriniñ ‘ilmi muhît ü şâmil olub şürût-ı sâbıka misillü serhadd-i mansûrede olan vülât-ı ‘izâm efendilerimizden birine tevcîhle beş seneye kadar mütesellimliği emri Mehmed Bey kullarına ihâle ve tefvîziyle cümleñ du‘avât-ı hayriyyelerine mazhar buyurulmak niyâz ol ki

89 Metinde infâvı şeklinde yazılmıştır.

vâkı‘ü’l-hâldir hasbeten li’l-llâhi taleben li-du‘avâti’l-fukarâ pâye-i serîr-i a‘lâya ‘arz ü i‘lâm olundu. Hurrîre fi’l-yevmi’s-sâmin min şehri Şevvâl li-sene sitte ve ‘ısrîn ve mi’teyen ve elf (08 Şevvâl 1226/ 26 Ekim 1811).

El-‘Abdü’d-dâ‘i li’d-devleti’l-‘aliyyeti’l-Osmaniyye Müftizâde es-Seyyid Ahmed el-müvellâ hilâfetuhu bi-medîne-i Tarsus.

Sıra No : 56
 Belge No : C.TZ. 12-568.C
 Tarih : 9 ZA1226 / 25 Kasım 1811
 Konu : Dünderlı Mukataasının 1213 senesinden 1226 senesine değin teslim edilmeyen cebeli akçelerinden Ahmet Bey'in zimmetinde biriken 41.788 guruşun tedarik ederek İstanbul'a gönderilmesine dair.

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'i-i kemîne budur ki:

Uhdeñde olan 'Âdet-i Ağnâm-ı Dünderlı Mukâta'asının iki yüz on üç senesinden yirmi altı senesine değin gayrı ez teslimât mâl-ı mîrî ve cebelü akçalarından zimmetinde müterâkim olan mebâliğı muktezâ-yı gayret ü sadâkatin üzere bu günlerde 'icâleten tedârük hazîne-i 'âmireye irsâl eylemeñ husûsuna irâde-i seniyye ta'alluk eylediğine binâ'en hazîne-i 'âmire defterlerinden ihrâc ve iş bu emr-i 'âlîşâna mevzû'an irsâl olunan mûmzâ sûret-i defter nâtik olduğu üzere mukâta'a-i merkûmeniñ sinîn-i merkûma mahsûben iktizâ iden mâl-ı mîrî ve cebelüsünden zimmetin olan kırk bir biñ yedi yüz seksen sekiz guruş on dört akçayı 'alâ eyyi hâlin tedârük ve bu günlerde Der-sa'âdete irsâl ve tesyîr müsâra'at etmek bâbında Adana mütesellimi kullarına hitâben bir kıt'a fermân-ı şerîf-i âlîşâna mübâşir ta'yîn buyurulan hâcegân-ı Dîvân-ı hümayûndan keyli mukâta'acısı Mehmed Raif Efendi dâ'ileri yediyle medîne-i Adana mahkemesine lede'l-vurûd bi'l-cümle vücûh-ı ahâlî muvâcehelerinde feth ve kırâ'at olundukda sem'an ve tâ'aten merâsimini ba'de'l-edâ cevâblarında mütesellim-i mûmâ ileyh Ahmed Bey kullarınıñ akdemce vefâtında muhallefâtını ve bi'l-cümle düyûnu vücûh-ı ahâlî ma'rifeti ve ma'rifetimiz ile tahrîr ve mûmzâ defteri Der-aliyyeye irsâl ve tesyîr olunmağla lâkin mukâta'a-i mezbûreniñ hazîne tertîbi üzere mîrîsini edâ etmek şartıyla kuyûda mürâca'at ve teslimi ihrâc olduğu hâlde düyûn-ı cüz'isi kalmak iktizâ eylediği ma'lûm-ı rahîmâneleri buyuruldukda mukâta'a-i mezbûrenin tevcihi târîhinden yirmi altı senesi gâyetine kadar gayrı ez teslimât hazîne tertîbi üzere hesâb buyurulub bâkî düyûn-ı cüz'isi kalmış ise beyân buyurulmaları niyâzında oldukları ol ki vâkı'ü'l-hâldir bi'l-iltimâs pâye-i serîr-i a'lâ-yı 'adâlet-masîre 'arz ve i'lâm olundu. Bâkî emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emriñdir. Hurrire fi'l-yevmi't-tâsi' min şehri Zi'l-ka'deti's-şerîfe sene sitte ve ısrîn ve mi'eteyn ve elf.

El-'Abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-'aliyyeti'l-Osmaniyye es-Seyyid Hasan el-müvellâ hilâfetuhu bi-medîne-i Adana.

Sıra No : 57
 Belge No : C.TZ. 12.568.D
 Tarih : 1 Aralık 1811/ 15 ZA 1226.
 Konu : Adana, Tarsus ve Sis mukāta‘ası mutasarrıfları Ahmed, Mehmed ve Mustafa Beylerin malikâne süresince ödemeleri gereken meblağdan bir kısmının kaldığı, Ahmed Bey’in vefat etmiş olması nedeniyle bir kısmının Mehmed Bey tarafından ödendiği, bir kısmının ise Mehmed Bey’in mütesellimlik emriyle birlikte toplanıp Hazine-i Âmire’ye gönderileceği.

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ‘î-i kemîne budur ki:

Mukāta‘at-ı mîriyyeden Adana ve Tarsus ve Sis mukāta‘ası mutasarrıfları Ahmed Bey ve birâderi Mehmed Bey ve ammizâdeleri Mustafa Bey’in iştirâken ber-vech-i mâlikâne uhdelerinde olan mukāta‘a-i mezbûreniñ tevcihi târihi olan iki yüz bir senesinden yirmi beş senesi gâyetine değin mâldan gayrı ez havâlât ve teslîmât-ı zimmet-i mîriyyeleri olan yirmi iki biñ sekiz yüz on altı buçuk guruşun tahsîli bâbında sâdir olan emr-i şerîf mantûku üzere mâl-ı mukāta‘a-i mezbûreden fakat beş biñ guruş tahsîl ve polîçe temessükü irsâliyle mâ‘adâsı mukāta‘anın re‘âyaları yaylakdan ‘avdet ve Eylûl hulûlünde tahsîl olunacağı bâ-i lâm müte‘ahhid olunmuş ise de ile’l-ân bir akçası etmediği vürûd etmediği kuyûddan müstebân olmağla baş muhâsebeden muhrec sûret-i defter nâtik olduğu üzere gayrı ez havâlât ve teslîmât ve polîçe ümerâ-i mûmâ ileyhın bâkî zimmetleri olan on yedi biñ sekiz yüz on altı buçuk guruşun te’hîri bir vech ile mümkün olmayub bi-eyyî vechin tahsîl ve tesbîl eylemek bâbında bir kıt‘a fermân-ı şerîf-i ‘âlîşân mübâşir ta’yîn buyurulan hâcegân-ı Dîvân-ı hümayûndan keyli mukāta‘acısı Mehmed Raif Efendi dâ‘îleri yediyle medîne-i Adana mahkemesine lede’l-vurûd bi’l-cümle vücûh-ı ahâlî ve emîrân-ı mûmâ ileyhümâ muvâcehelerinde feth ü kırâ‘et olundukda sem‘an ve tâ‘aten merâsimini ba‘de’l-edâ cevâblarında gayrı ez teslîm bâkî matlûb buyurulan on yedi biñ sekiz yüz on altı buçuk guruşdan bu def‘a imtisâlen li-emr-i ‘âlî dört biñ beş yüz guruş mübâşir-i mûmâ ileyh Mehmed Raif Efendi dâ‘îlerine bâ-polîçe teslîm ve yedinden makbûz-ı tahvîl ahz olunmuş olmağla imdi bâkî kalan on üç biñ üç yüz on altı buçuk guruşun tahsîli müteveffâ Ahmed Bey kullarının birâderi Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı ‘âlî Mehmed Bey kullarının bâ-emr-i ‘âlî mütesellimlik emri zuhûruna mevkûf olub inşâ‘e’r-rahman mütesellimlik emri zuhûrunda bâkî iktizâ eden ol mikdâr yerlû yerinden cem‘ ü tahsîl ve hazîne-i ‘âmireye irsâl ve teslîm olunacağı niyâzına mîr-i mûmâ ileyh Mehmed Bey kullarının istirhâmı ol ki vâkı‘ü’l-hâldir bi’l-iltimâs pâye-i serîr a‘lâya ‘arz ü i‘lâm olundu. Bâkî emr ü fermân hazret-i men lehü’l-emriñdir. Hurrîre fi’l-yevmi’l-hâmis ve’l-aşer min şehr-i Zi’l-kadeti’ş-şerîfe sene sitte ve ısrîn ve mi‘eteyn ve elf.

El-‘Abdû’l-dâ‘î li’l-devleti’l-‘aliyyeti’l-Osmaniyye *es-Seyyid Hasan* el-müvellâ hilâfetuhu bi-medîne-i Adana.

Sıra No : 58
 Belge No : C. ML 357/14606-1
 Tarih : 19 S 1235 / 07 Aralık 1819
 Konu : Adana mütesellimi esbâk merhûm Ahmed Bey'in mukâtaasından terâküm eden 146.916 guruş borcunu Ahmed Bey'in vereselerinden alınmasına dair.

Devletlü 'inâyetlü atûfetlü merhametlü veliyyü'n-ni'am efendim Sultânım hazretleri devlet ü ikbâl ile sağ olsun.

Arzuhâl-i kullarıdır ki:

Teke cânibi nüzl emânetimiz hengâmında Adana mütesellimi esbâk merhûm Ahmed Bey'in mukâta'a-i mezkûrdan terâküm eden mâl-ı mîrîsi olan yüz kırk altı biñ dokuz yüz on altı guruş zuhûr eden düyûnundan masârîfımız olan kırk beş biñ guruşu mîr-i mûmâ ileyhiñ vereselerinden tahsîl olunmak üzere otuz üç senesine i'tibâren tekâsıtıyla bâ-irâde-i cihân-dârî şeref-bahş-ı sudûr eden emr-i âlî ve bâ-i'lâm-ı şer'î havâle olunub meblağ-ı mezkûrun otuz üç ve otuz dört senelerin iki taksît yirmi biñ guruş tahsîl ve ahz olunmağla işbu duhûl eden otuz beş senesi taksîti olan on biñ guruşun vakti hulûl etmiş olduğu merâhim-i aliyyelerine mercû buyuruldukda mârrü'z-zıkr meblağ-ı merkûmun tahsîli bâbında sâbık Adana vâlisine hitâben bir kıt'a emr-i âlî ısdâr buyurulmuş ise de vâlî-i müşârûn ileyhin azli icâb etmekle husûs-ı mezkûr ol-vechile pes-mânde kaldığı ma'lûm-ı veliyyü'n-ni'amâneleri buyuruldukda meblağ-ı mezkûrun tahsîli hâvî hâlen mutasarrıfı vâlî-i müşârûn ileyhe hitâben bir kıt'a mücedded emr-i âlî ısdâr buyurulması bâbında emr ü fermân devletlü 'inâyetlü merhametlü veliyyü'n-ni'am efendim sultânım hazretleriniñdir.

Bende Es-seyyid Halil Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âlî voyvoda-i Pirlepe hâlen.

Mûcebince te'kîdi hâvî emri tahrîr oluna.

İzzetlü Defterdâr Efendi iktizâsını tanzîm eylesin deyu buyuruldu. Fî 18 C sene 35.

Verilen fermân kaydı.

Dergâh-ı 'Âlî kapucibaşlarından Pirlepe (?) voyvodası Halil dâme mecduhunun takdîm eylediği bir kıt'a takrîri mefhûmundan Adana Mütesellimi esbâk müteveffâ Ahmed Bey'in Adana eyâleti mukâta'asından terâküm eden ma'lûmü'l-mikdâr düyûnundan kırk beş biñ guruşu kapucibaşı mûmâ ileyhin Teke nüzl emâneti masârîfinden düyûnu matlûbuna mahsûben mütekassitan edâ olunmak üzere havâle olunub otuz üç ve otuz dört seneleri taksîtleri olan yirmi biñ guruş tahsîl ve ahz olunmuş ve işbu otuz beş senesi taksîti olan on biñ guruş vakti hulûl etmiş olmağla meblağ-ı mezbûrun tahsîliçün sen ki vezîr-i müşârûn ileyhsin saña hitâben bir kıt'a emr-i şerîf sudûrunu tahrîr ve istid'â eylediği ecilden kabûl lede'l-harâciye eyâlet-i Adana Mukâta'asının iki yüz on bir senesi mâlî iştirâsından yirmi beş senesi gâyetine değin terâküm eden mâl-ı mîrîsinden Adana mütesellimi esbâk müteveffâ Ahmed Bey'in gayr-i ez-teslîmât yüz kırk altı biñ bu kadar zimmet-i mîrîsi icâb etmiş ve kırk beş biñ guruşu bâ-rûznâmçe-i hümayûn kapucibaşı mûmâ ileyhin emânet-i mezkûre mesârîfinden olanı matlûbu alınan meblağ-ı mezbûre havâle olunmuş ve kusûr yüz bir biñ dokuz yüz on altı guruşu cânib-i mîrîye â'id olunarak Hazîne-i Âmireye teslîmi lâzım gelmiş ise de verese-i müteveffâ-yı mîr-i

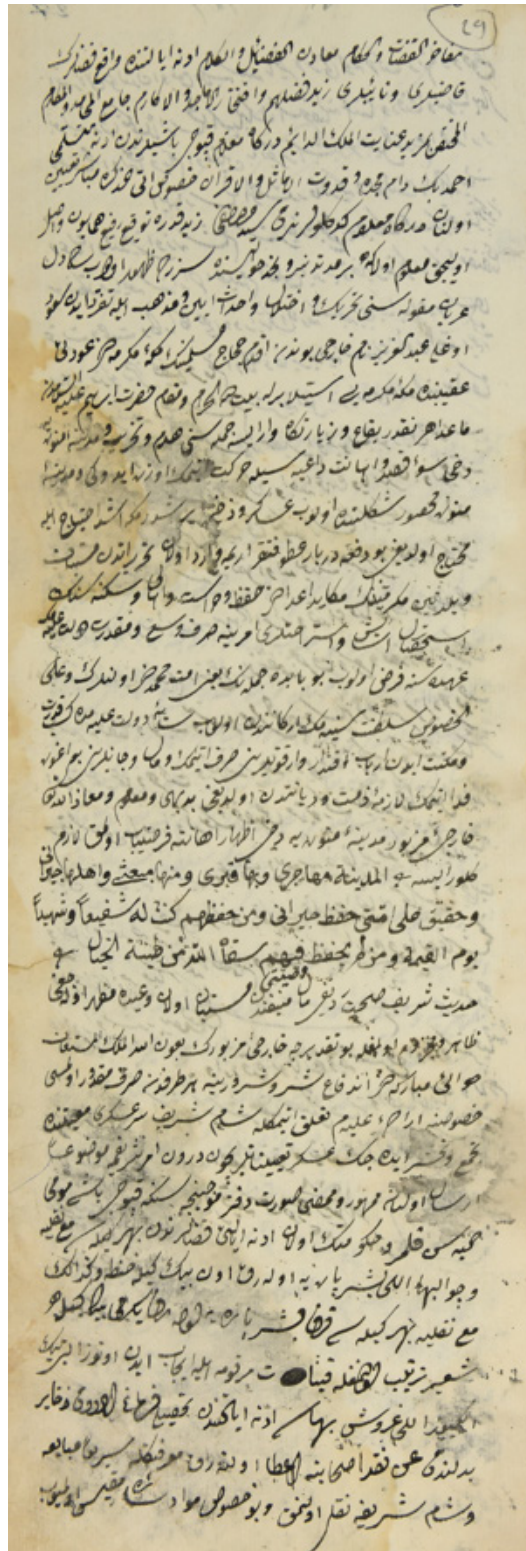
mûmâ ileyhın def'aten edâsına kudreti olmayacağından taksîte rabtı husûsunu mukaddemen lede'l-istid'â emîn-i mûmâ ileyhın havâlesi olan meblağ-ı mezbûr sene-be-sene verese tarafından tahsîl olunacak akçadan te'diye olunmak üzere senede on biñ guruş taksîte rabt olunmuş ise de meblağ-ı mezbûr yüz bir biñ bu kadar guruşun bu vechile te'diyesi on seneye muhtâc olub lâkin meblağ-ı mezbûr emvâl-i mîriyeden olduğundan der-kenâr olan mesârif-i mühimmeniñ idâresi bu makûle emvâl-i mîriye bir sâ'at evvel tahsîli ve teslimine mütevakkıf olduğuna binâ'en emîn-i mûmâ ileyhın havâlesi olan meblağ-ı mezbûr mukaddemen nizâm verildiği üzere edâ olunmak vechile verese-i merkûmeniñ hâlleri tahkîk ve hadd-i ta'rîfine iblâğ olunarak sâlifü'z-zıkr cânib-i mîriye â'id yüz bir biñ bu kadar guruşun münâsibi vechile taksîte rabtı mâbeynde işbu sene-i mübâreke Muharremü'l-harâmınıñ saña hitâben emr-i şerîf verilmiş olduğu kuyûddan müstebân olmağla kusûrunda kapucıbaşı mûmâ ileyhın nüzl emânetinden duyûn-ı matlûbeyeye mahsûben havâle olunmuş kırk beş biñ guruş otuz üç ve otuz dört seneleri taksîti olan meblağ-ı mezbûrun ahz olunmak ve kusûr iktizâ eden mebâliğden otuz beş senesi taksîti olan biñ guruşun tahsîli için emr-i şerîf i'tâsı istid'â kılınmış ve gayr-i ez-havâle cânib-i mîriye otuz bir biñ bu kadar guruş münâsibi vechile taksîte rabtıçün ber-vech-i muharrer emr-i şerîf verilmiş olduğuna binâ'en havâle olunmasınıñ hulûlü vürûduna kadar terkîni ve yâhud inhâ olduğu üzere emr-i şerîf isdârı husûsuna berât-ı âlî-şânım menût idüğü Başmuhâsebeden der-kenâr olunmağla istid'â olunduğu vechile emr-i şerîf isdârı husûsuna irâde-i 'aliyye ta'alluk etmekle ol vechile amel ü hareket olunmak fermân olmağın fî 12 S sene 1235 tarihinde hâlen Adana vâlisi Vezîr Mehmed Celâleddin Paşa'ya ve Adana kâdîsına ve zikri âtî husûsa me'mûriyetle ol tarafda olan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvelim mektûbcusu hulefâsından Derviş Abdullah zîde mecduhuya hitâben emr-i şerîf verildiği mukayyedir. Fermân devletlü 'inâyetlü sultânım hazretleriniñdir. Fî 19 S sene 1235.

(pençe)

Belgelerin Tıpkıbasımı

Sıra No: 1, Adana Ş. S. 48, img 72, sayfa 139, belge 222

(222) افتحنا را ما جده والا کارم جامع الحامد والا کارم شخص بمقدور
 درگاه معلوم قیومی بکسیر بدین ادره منتسب اجماع و قدوة العضا
 معدن الفضل لواء الفکر مولانا ادره قاضی زید فضه و مفاخر کائنات و
 وجود ملک و ایش ارالری زید قدریم موقع رفیع همایون و اصل او
 او نکه بر مفضار وقت و حال حرم و احتیاج در عایت مصر قاضی
 قضایه کائنات و حرم و ضرب از بایندن ایوب الی فقر کند و جنگ از مود
 عکرمایه و نهجیز و منسب سکه دن بجهت یسوار و او روی همایون اسرار
 ایلمک ایوب بکرمه مسم و مولانا و سنا مونی الیهم سراجی همایون و در کاب
 اکر ج مافور بکرمی حاوی او امر علیه م فصدیر و مینا بکرمی سراجی
 صکنه مخافه ملک ضمنه مصر ایچون عکرمی بکرمی لازم اولدق اولوقته صده
 ایدجک احرم و رودنه مافوریت سابقه کز و جهله حرکت و عکرمی مذکر
 اخراج و قصه اسرار ایلمک اوزر محمدک ترک و ناخیری خصوصه اراده علیه
 تعلق ایلمک اعلاما و انهم ایلمک سراجی اصدار و
 اولمخه رایع عکرمی مذکور ک شمد بکرمی و ناخیری بوندن عکرمی مخففه ملک
 ضمنه مصر ایچون عکرمی بکرمی لازم کلدق در عقب صده رایع جک احرم و وصولند
 مافوریت سابقه کز اوزر حرکت و عکرمی مذکور بکرمی و مافوریت سابقه کز اخراج و
 عاجله اسرار ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک
 دیرک قضا از نور ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک
 علیه اولمخه مافوریت اوزر حرکت و عکرمی مذکور بکرمی و مافوریت سابقه کز
 بر ایلمک و برجه ایلمک و الیهم سراجی مافوریت اوزر حرکت و عکرمی مذکور
 در مافوریت و مافوریت بغایت شخاش و خیمت ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک ایلمک
 صادر اولمخه ربور و کل
 اوزر سراجی مافوریت اوزر مافوریت و لایع و لازم الا شخاش
 مافوریت اوزر عکرمی مذکور و مافوریت اوزر مافوریت اوزر مافوریت
 سراجی مافوریت اوزر مافوریت اوزر مافوریت اوزر مافوریت اوزر مافوریت

Sıra No: 5/b, Adana Ş.S. 58, img. 135, sayfa 160, belge 29

161
 26
 اموردین جولندن اولمق مذهب سید تاجیر و زانی کونه حرکت زینهار وقوع
 بولمیه رف نکمیلار ایلمک ایستقامت عتقا و دقتا و نوبهاهار
 و معج اوغیا و غنم اولمقین با تقرر اشیا و ارجیل اقدرم امدار و
 ایدار اولمقین اوقشدر قالدیکه و لولونک بالکم بید
 و عیلا اولندیز اوزر شیم شریفه فتح اینجک عسکریه عینا کون
 موقظه مبابیه سنده ارام، عیدیم تعلیق ایدن ذخایر کور بک مقفلا
 غیرت و محبت و کارا کاهی و درایتک لایزه سنجایا بر ایدن بهاسی
 ایلک مذکور جز تحصیل فرغ اولمق ذخایر بولمیه سنده تا و ایدر ریل
 سنجایا موقظه جمع و شیم شریفه نقل ایدر مری خصوصه بدل و
 و قدرت و بوفضول مودا سنده مقفلی و لیبها مودین و هست
 اولمق مذهب سید سید و سید و اجداد عتقا و یا ندرای اولمقین
 پایسته تاجیری جویرا و غنم و نکمیلار ایلمک ایستقامت
 و نوبها و کارا شیم شریفه نقل اولمقین کون و عیدیم تحریر
 و انزمایه مبادرت ایدوب بهوجا امرار و قدن مبادرت و بوفضولی
 کافه امور اینه تقدیم و ترجیح ایدر تنظیم ظرف و مسج و قدرت ایلک
 و سکره قضا و نوبه و شیم مودکیم و سکره ایلک سکره ایلک
 امر شریفه عمل و حرکت و عتقا عذر و محبت ایلک سکره مبادرت
 موقفوس ما مودا و لیبک خصوص موزورک تنظیم مودا نقل اولمقین
 مبین تحریر ایدر و عیدیم مودت ایدوب ذخایر مذکور نکمیلار
 و نقل اولمقین بر موقظه حرکت ایلک غایت انمایه محاسن و محبت
 و اجای امر مبادرت ایستقامت و دقت ایلک باشند فرعان عتقا
 مودا و لیبک سکره مودت
 و اردقن بویایک و مودت شریفه اوزر شریفه
 عتقا و لیبک اشیا و شریفه مودت و واجب الایه و لایم
 الا تبتا لک مودت و لیبک مودت و لیبک مودت و لیبک مودت
 عتقا شریفه ایدر قیلک سکره مودت و لیبک مودت

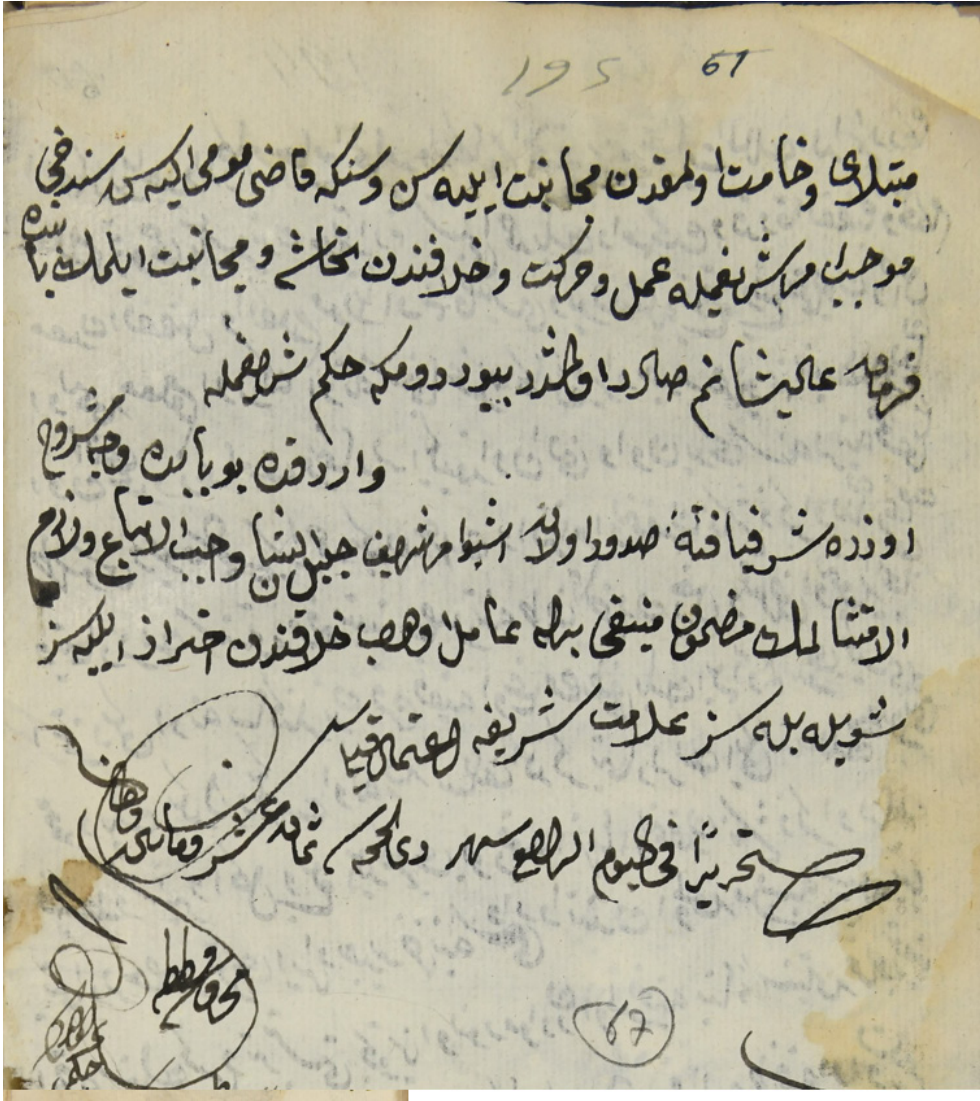
(30)

افتخار الابد والامم جامع المجد والمقام الخفي عز يد غياث الملك المظفر
 مسلم جوبير بنشيدند اونه بنسلی دم بجه توضع شمع صابون واصل
 اولیجی معلوم اولکه بوسنده مبارکهم علم بیت المذکورم اولان حاج
 مسکیند و مره صابون مکرر مصلی با لایمن اولان امرار و محل خطوه بصلان
 اقصیم و سخی شمارا و نطق مطلوب هم یونم اولدغینه بناء بوضله علی
 وجه البقار مره هم یونم هم بین خزینه کشدن اخراج مره بینه نقب اولان
 خاصه سخی لردید قذوق الابد و الابدیم هم غنیمت زید بجه به شمع
 و اسکاره نقر و بونه نقر اولسط رجیند اسکاره هم حرکت نمک
 اوزره اولوب سولنده مره هم یونم شمع شریفه ایضا و حاج
 مسکینک امین و سلم مرورری حضور سلطنت کینه مک افتم
 امور و عظم خطوبند ایدرکی بیدند مستغفر اولنده رسم حیاط علیه
 ایدر شمع بیدر رأسی حدود ایدر دن علم و آریک یونم کزکی
 نظر بینه و عطفه اشفا اولان محله کما فظ کینه قطع طریق بیدر
 از باب شفا و تک دفع و تدبیر رینه بزرگ و غیرت ایدر اوزره
 صفد بجه هر قضایک صفا بطه و حکامه تنبیه ایدر اقصیم و بوجع فوج
 واران حاج قذوق الابد باجی و مره صابون مکرر مستغفر اولنده بلفظ
 استقبلا و قنل بمنزل تشییع بینه نهایت حدود اولان حیدرودینه
 و عزیر طبر اغنه دیکین امنا و سلم مرورری حالته کمال اقصیم
 و سخی المذکور ایدرک بجه مضمون اشبوا مره دفعی امداد و صبر و عظم
 تماریری او طم باشی بجه احمد زید قدره ایدر اولان
 ایدر و صولنده لازم استقبلا شمع بیدر عجله نهمیه و حصار
 ایدر حاج قذوق الابد باجی مصلی با لایمن مرورری حالته مره
 ایدر مطلوب قطعی شاهانیم اولنده بوجع فوج واران حاج مصلی
 ساما حدود اولان امرار و مره صابون مکرر مستغفر اولنده بلفظ

Sıra No: 6/b, Adana Ş.S. 58, img 134, sayfa 162, belge 30-31

استنباط کند بدین معنی که در حق تعالی و صفات ایزدی هیچ حاجت و احتیاجی نیست
 و تشییع ایدرک حجب حدود و غریب طراعت ابراهیم نهایت و سع
 و قدر یک حرف ایدوب شود که سکا بومرته نبیه و تا یکد انشیک
 معاذ الله انما فی و زخاوت کونه حرکت و قوعیده نامیلم بر هاک
 ظهوری سمع بهایونه و اهل اولود لایم کلور یس عذر و عذر
 خطا قبوله فرین اولوب مظار اشع عقابا وله حقیک جزعا و یقینا
 بیلوب احاکو ر عمل و حرکت و رضای همایونه مقایرادی فصد
 و زخاوتد و مرسم حرم و حیاط صفای سر و وضع و کاندن تحاشی و عی
 ایلمک باینده فرما عایشام صادر او مشد بیوردیک و حصول بولدقن بونا
 وجه مشروح اوزرم شرفیافته صدور اوله فرما و حبیب الاتباع
 و لازم الاغتناء مضمون ایا عتق و نیده عمل و حرکت و خلافت
 غایت الغایه تحاشی و مجانبته ایدیکه شود بدین
 احتیاط قبیلک حرم و اطاعت
 ۱۷۱۸
 الحروف

Sıra No: 7/b, Adana Ş.S. 58, img 118, sayfa 194, belge 66

Sıra No: 10, C.DH. 108, Gömlek No: 5354

(270) 8/

قدوة النواب المتشرعين اذ نه قضائهم نائب الشرح اولاً مولانا
 زبده علمه توقع رفيع همايون واصل اوجي معلوم او كي قضاءه كور حلو شدن
 سراجا حكمة واقع اصحاب خيراتن حالا اذ نه مستحق سربو ابي در كاغلا
 جامع عبيد بنك زام احمد بك جدد ابناء المديكي مسجد نيفيك جامع
 كتر اولوب جامع شريف اولمغه هر وجهه حله و مناسب اولمغه
 بنة اصحاب خيراتن كسود ارنه فرمان همايون بانئي خنوز نام
 صاحب الخير كندی اطلب ماليله مسجد خنوزه منبر و وضع ايجام باكون
 اذن همايون ر كنند اعلام المديكي اجدن اذن همايونم ارزاني
 مقبول بيوردكي حكم كنم و ايجام واجب الاتبعه و اردقه كورسه
 محل خنوز مسجد خنوز ائنه حنفية رضوانه تعاليم اجمعين حوالتك
 تحويز المديكلري رهم ايب كندی اطلب ماليله مسجد مذكور و جدد
 منبر وضع ايدوب بدينه برات سريغه خطيب لقب و تعيين اولنوق
 صكره اقامت صلوة جمعة و عيديه اولنوب حوام كرو و بكون دعاه
 مداومت كوسته سويده بيلوب علامت سريغه اعطاء قباله كور اوله
 همه شهرتوال المكرم كنه فتح عشر و مائتين و الف
 وجهه تخريج و فريده

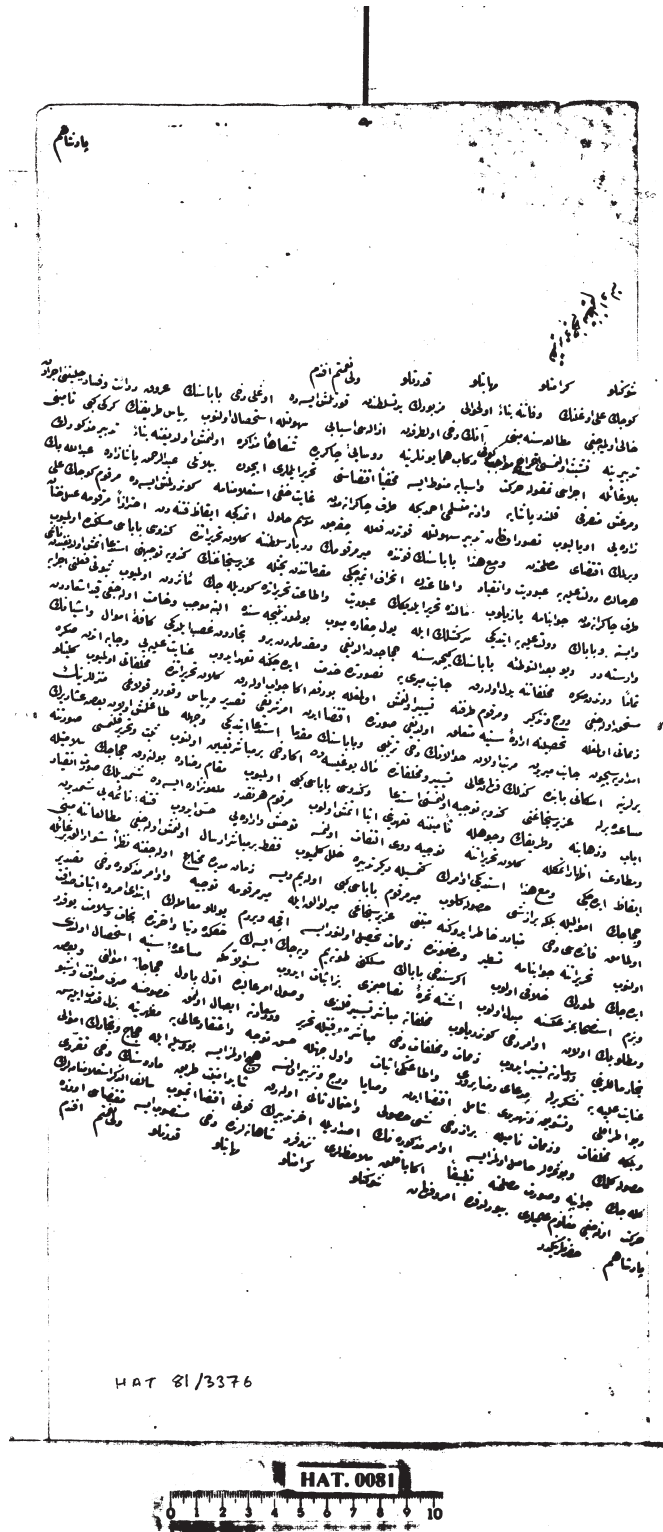
(269)

حما

صحت

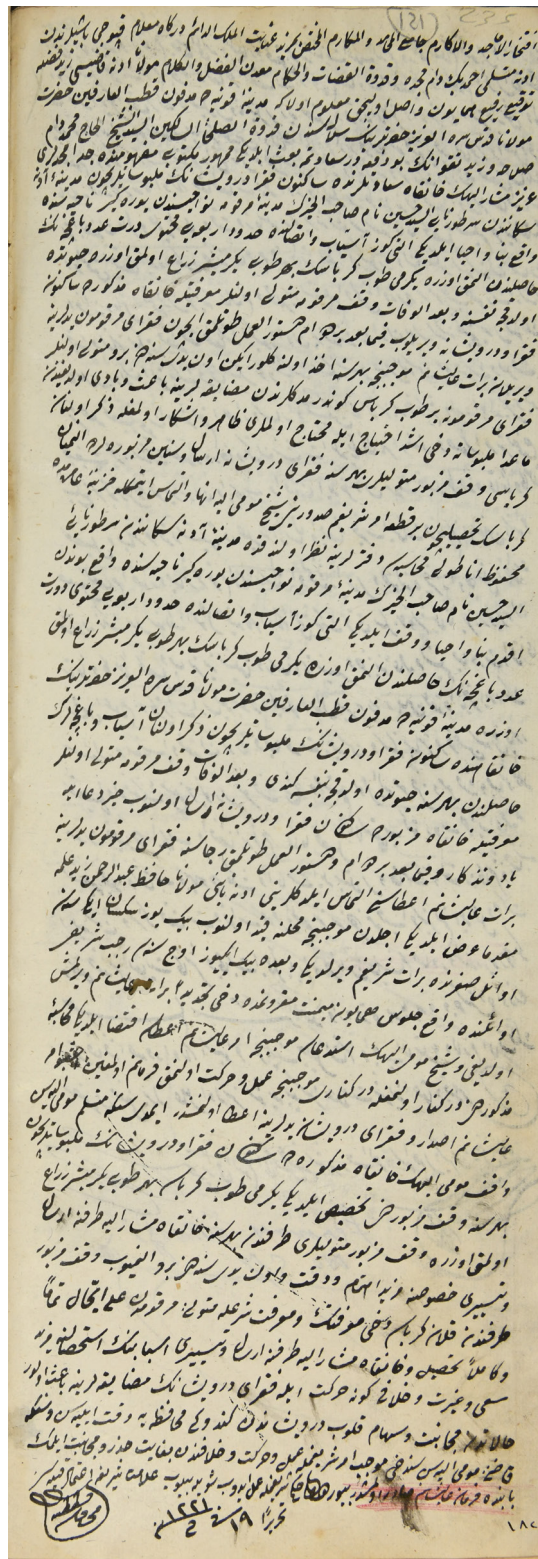
مبا

Sıra No: 13, HAT 81, Gömlek No: 3376

1
 2
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480

Sıra No: 31/a, Adana Ş.S. 58, img 96, sayfa 237, belge 124

تخبراً اولم شہزادہ الملک
 افتخار الابد والاکرام جامع الحمد والکرام المحض بنید عنایت الملک العالی
 درکار معلوم فیوجی باشیلرندن اویز منسل احمد بک دام مجب و مفاخر القضا
 والکرام معاون الفضل والکرام اذنی سنجی غنیم واقع قضا رک فاضلاری ونا نبارک
 زید فضلهم و مفاخر الامثل والاقران بوجوه منسلر تعین اولن صد اعظم جودار لرین
 بیغیش نبدل سبیل زید قری و عین و ضابطه و ابش ارری زید قدرهم بوقع بیغ
 یما یون واصل اویجی معلوم اولاک بوکونلر رویند لوندک حدود اسلامیه
 بغنه خطی و تجاوز انجسی و صلح و صلح رعایت انجسی تقیر بیلدیشی الانور
 دفع منسلر بوجون منوکل علی له در ساعدت اخراجی مصمم اولن ارجمی یما بونم
 موجود بولنوب زحیم و مهمات نقلی خدمت و خدمت سائنم استخدام اولن
 ایچون ارجمی بونم ملحق اولد قاری کوندن خدمت اولد قاری لازم کلاک
 اچ قاری ساریا باشی یزند و بربک شریطه موقوفاندن اخراج و درون
 ادر شریفه موضوعا ارسال اولن صورت دفتر نقلی اولد یغی اوزن اویز سنجی غنیم
 واقع قضا لردن ترتیب و لنگر الیوز الی مہارکاری شترانے توانا شتراندن

Sıra No: 32/a, Adana Ş.S. 58, img 96, sayfa 238, belge 125

افتخار و ابداع و کلام جامع المکارم و المکارم المختص بحزب غایت الملك الدائم و کلام معلوم فیوجی بختل
 اودن منسل احمد بک و ام جین و مخافه القضاة و الحکام معدن الفضل و الکلام اودن سنج غننه و فتح
 قضاة کت قاضی و تاملی زید فضلهم و قدوة الامجاد و الاعیان و بوضوح مباهر فیض اولنا
 صدر عظم جوقه اراذن منشی بختل زید مجده و مخافه الامثال و الاقران اعباء و ضابطه
 و ستر ایشک ارای زید قرضم توفیق رفیع بها یون و اصل و البی معلوم اولاد کوکونم
 رؤسب لوکون حد و اسلامیه بغنه خطی و بجا و ز انیس و صلح و صلاح رعایت انیس
 قرض بیده حشیش الانور و یریلان قوای شریفه موجبیه اوزرینه سفره یونم و قوای
 سفر اولقدن نامی موکلا علی در سعاد من اخراجی مصمم اولان اوجی یونم
 موجود بولسوب ذخیره نقاشه منتع و خدمت سائر حشیشم ایچون موقوفات
 اخراج و درون ام شریفه موضوعا اراک اولنا محاور و محضی صورت دفر باطن
 اولدین اوزن سنک منسل موی کیم اودن سنج غننه و فتح قضاة رض مباہر منسل
 اولنا فرق قطار شتر اراک بهر قطاری البشیر مار اولدی هر قطارینه اوج بود
 غوشدن و استانه سعاده کلیم قطارینه نفقه بها اولدی اون طغوز غوشدن
 اودن ایچک بیدین النش غوشدن نصفی حین و رودن ادا اولدی شریفه
 دیگر نصفی خزینه علمه من اخراج و مباهر موی کیم سنج اولنا التي
 بک اوجیوز سکر غوز قضاة توزیع و سلیم ایدرک و بر مهارای حاکم
 و طاقیر اولوب جملک توانا و یوک الیور و کیم و علل اراضی سلم اولدی
 مکمل طاقم و سار باندریده شمدین مباہر و مباهر ایله معافه و فیروز حین
 اوجی در سعاده اراک و اصطبل علم منسلیم خصوصه بدل و سکر و مقدت
 اراک خراج من اولغین خلد حشیش شریف عالمی من اخراج
 اید اراک اولغنه ایدی و سکر و بروج محرد ایدن سنج غننه و فتح قضاة رض مباہر
 طاقم ملک کانم اولان مذکور المقدار قطار شتران معرفتک و معرفت شکر حشیش
 مباہر و مباهرینه ترفیقا وقت مزبور رض اولدی در علمه اراک و اصطبل علم
 نسیم زید منی و غیرت ایلیم و سکر قضاة و نواب و اعباء و ضابطات

Sıra No: 35/a, Adana Ş.S. 58, img 93, sayfa109-110-111, belge 132-133-134

افتخار لاجد و اکرام جامع المجد و الطام المحض بخدمت
 الملك الامير درگاه معلوم فیوجی بنیردن اذن منشی احمد بک نام بکر
 و مفاخر القضا و الطام معاد کفضل و حکام اذن ایالتده واقع قضا
 قاضیری و نا بیری زیر فضلهم و مفاخر الامان والاخران بخصوص درجه مد
 بکثر نصیب اودن د کاب هی یونم کتخام کاتبی خلفاندن محمد شمس زید قدره
 اذن ایالتده واقع الویه الای بیری و مختاری زید قدره و نوبع رفیع
 هی یون و اصل اولجی معلوم اولاک بود فقه حلی شرح المطهر و برین قنای
 شریف موجب مسعود کفریه اوزینه سفرهی یونم و قوی مقر اولفدن
 نیز منوکلای علی الله و غنوت بر و حایت رسول الله لواء شریف سید
 عبد اضحاح ارهی هی یون نفر غفر ذنک در سعادندن حرکتی و داود پش
 صحرائه نصب جناب البیسی مصمم اولدیفندن الویه مذکور کابین اصحاب
 نیار و زعامت عبد اضحاح صحرای مذکور اثبات وجود ایلیری خصوصی
 شرف افزای صد و اولی فرجه هی یون لازم الاضنام مقضاندن و سفر
 هی یون بکریده موجود و خدمتقا مود رنن بزل وجود ایلیری قنوق

Sıra No: 35/c, Adana Ş.S. 58, img 93, sayfa109-110-111, belge 132-133-134

اولمیش بودیم مورد بنیم خجانت ایلدیکاجون حقونن معده آغزخی مقرر و محقق
 اولنه بغیر اطرافله جمیع اقله و تفسیر ایدرک برکون اول تکلیف تخصیص اهتم
 و وقت و اگر سنگه فی نکاس و رخا و نک اولور ایسه انجاسی عسکره و خیم ایدرک
 محقق و مقرر بیکس و سنگه مبایر مرقوس ایشو امرنر بغیر برکون اول در علیه
 حرکت و عجله محکمه واروب نامور تخصیص اولد بنگک جیلغی مقرر معرفت
 شروع و منظم موی الیه والای بیکری معرفتلی و مبایر تکله عجله و مسایر
 تحصیل و برد قیفه مقدم کنوروب فرجخانه عامه تسلیم ماریت و بیکر
 نکاس و رخاوت ایدرک اولور ایسه اسم و شکر تدریه در سعادت و خیر
 و انزایه مبادرت و امر مبایر تکله اجرایه وقت ایلمه سن و سرکه قضا و نوبت
 و سائر موی الیه سز سز دخی موجب امرنر بغیر عمل و حرکت و خلافت
 غایه انقایه حذر و محاببت ایلمک با بنی فرقه عاکبت نم صدارت و شکر
 و اردق و بویک
 بوردیم که حکم شرعیه
 و جمیع شریعت اوزر شرفیافته صدارت اولد ایشو امرنر بغیر جیلغی
 و اجبالا تبع و لازم الاضامات مضمون منیع بله عمل اولد
 شوبه بیکر عللنر بغیر اغما و قیام نحرانخ ایلمک و سز سز
 احدی و شریعت و عاقبتی و الف
 Ferihs - ÖRdek
 و آله

No: 82

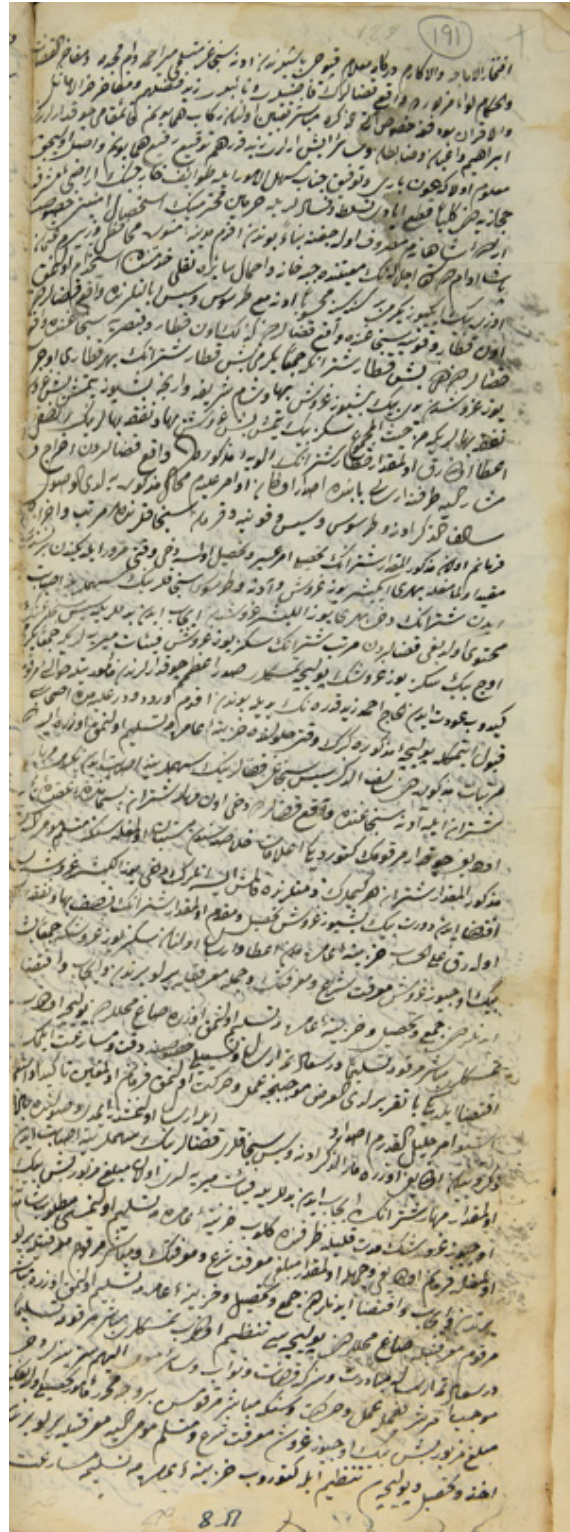
افتخار لا ما جدد ولا الكرام جامع الحى مدد الكرام المختص بيزد عنة الملك
 درگاه معلوم قبوچى بكنند بدين اونه مستم احمد بك دام مجده ومخاخر الفضائل
 والحكام معادن الفضائل والكلام اونه كسبى عنه واقع فضائل كرامت
 ونايلدى نه به فضل هم ومغفلا مائل ولا اقزان بوضوحه مبائر فضائل اولادان
 خاصه هم جاسكند بدين عثمان واعيان وضابطان واشرار لرى زندقه هم نفع
 رفيع هم بولوك فخره واصل اولجى معلوم كماله كماله الحالته هم
 هو لى عليه ابدى لا استبرارم ايله روسيه لوبنت هر قدر متاركة دركار
 لى سفرى حكمنه اولوب واسما وسمرا احوال حربه ومهمات جهاديه
 لك ووز واما اولسى مراسم حزم واحتياطان اولدونه بنائ اولد
 حوى هم بوننه موجود بولنوب خدمات مهمم استخدايم اولنقا ايجون
 نوروز فخر ورون اولجه ادرنه صحى كسنة ارسال اولنقا اوزر سبغلى
 موجب هم مجرد استيزان ترتيب وصحراى مزكوره ارسال اولنقى مقتضى
 ارام لى بدين اولمقدان نكستى موفوفان اذراجه وحررون امرش بوننه
 ارسال اولنقا بر فقه مهور ومضى صورت وفترا طوا اولنقا اوزر ادرنه
 ادرنه سخا عنه واقع فضائلون المكيوز الى مهارشان ترنت اولمقدان
 قضات ونواب ومستم واعيان وضابطان مومى اليهم ولسر لوبسروا
 مزبورون حربت اولمقدان مهارشان لى جمالى توانا وصحى ولسر مستم
 اوله رقا بكنه فخر نوروز فخر ورون ادرنه صحى كسنة موجود بولنوب
 موجود لك ذخيره ومهمات فعلى خدمتند ولسر خدمات مهمم استخدايم
 اولنقا ايجون يوكه كركلى كوندن اعتبارا ايله خدمتند اولدق شجره
 معيار لازم كلام اجر نكلى اوردوى هم بونم سربايل بكنستى بدين
 ملك شريطه معرفت و مياشرومى اليه معرفت در عقب بولون بدين مكملة
 حاو طابو سربايل جو ملى توانا اوله رقا بول اذراجه وقرىباى صحى
 ارك واور حوى هم بونم سربايل بكنستى بدين ادرنه جو ملى كسنة
 مزده سبغى وغيرت المكنز فخر موم او اولمقدان خدمتند لى بونامر عاليتان اصدرو
 اله اوسال اولمقدان احدى وها صولنده بالام بنسطة وبيان اولدق اوزره
 اوردوى هم بوننه بولنوب خدمات معن خدمت استخدايم اولنقا ايجون يوكه كركلى
 كوندن اقتصفا ادرن اجر نكلى اوردوى هم بونم سربايل بكنستى بدين تمام ولسر ملك
 شريطه لى اهرز بورك حاوى اولدق قضا و نوا حسندين مكملة طاقم لى

Sıra No: 36/b, Adana Ş.S. 58, img. 76, sayfa 279, belge 172

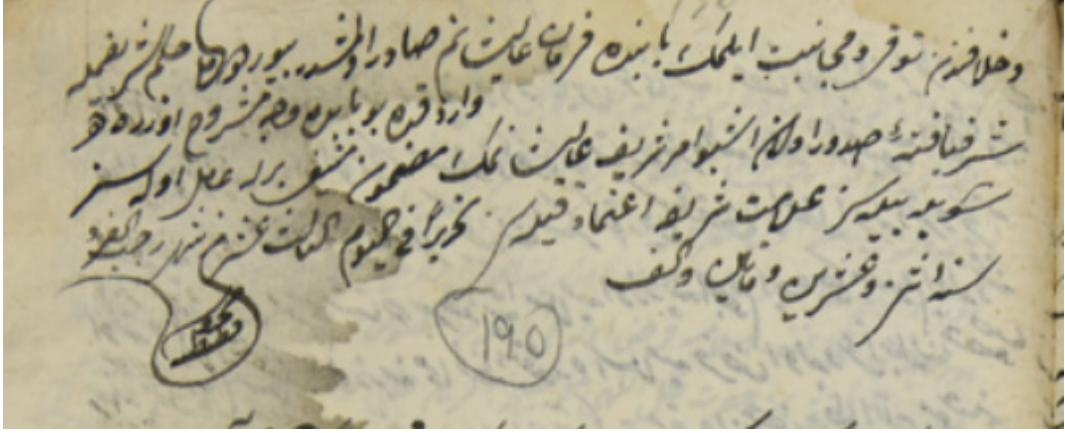
145
 جمعی کوجلو و فوئو و بولک بر تو نا اوله رف اولمقدار مشران ترتیب و نور و قیود
 ادرنه صحرایه ادرجی هابو، معتقد موجود اولناری مقتضای ادرنه
 مرها و مکننا، خا و تسوین کونه حرکت اولندنقی احاسر اولور اسسول
 و معاتب اوله جعفر ادرمقدار ادکی معلومکنز اولدغه همان بو حوضه
 واقعی در بین ادرک بر لو بر نرن و ایجاب و اقتضا ادرنردن بر قدم
 ادرم اولمقدار شکر بی غایب کزیر و تو نا اوله رف جمع و ندرک و طرفه
 معتقد ربان نقابن بلا توقف صحرای مزبور ادرشال بر لسی امرنه سعی
 و بو بهانه ایل اهلالی فقرای بخرم و بکدر کن مبادت و سنکی بلنر مرقوس
 مقتضای نامورک اوزره مشران مزکور بی بر قدم ادرم جمع و ندرک
 و بر سعت معدم بوله ادرجه و نور و زین 4 مقدم ادرنه صحرایه سوف
 و تسیر اولنسی صحرای و خلاف و مفایری کونه حرکتی تجویز کن و نه اول
 و قصور کن زباج ایقات و مبادت املکنز باینه فرماکن علف بنم صادر
 اولمقدار بیور مکی حکم شرفه وارد دغه بو بایره و جیشرو جهوره شرفیه
 صدور اوله لشنوا مر شرف جلیل شان و جیل ال باع و لدرج الا متنا لکن
 مضمون منیغوبله عمل اوله شویا بیکه سر علامت شریفه عتاد قیلک
 تحریک الیوم الثالث والعشیرین فرشته فی الحجه سنه اشر عشرین و ثمانین و الف
 فی ادرنه
 173
 Ferma. Ordegi
 83
 173

125
 مفاخره و معادن الفضائل و الكلام آتیه فایده آتیه خویش را این دوزی آتیه
 نامور درک کند اول در فضائل و قضا و نوبه زید فضلهم و قوه الامان و الاقران بودند
 رکاب هم بودند مخصوص سائر فضیلت اولیاء خواجگان یحسان هم بودند محمد نظیف زید
 زید قدره بنو قبیع رقیع هم بودند و اصل او بی معنی اولاد که سطر عباد و سبغی بلف اولاد
 کوجک علی او عباد هم یک دید کوی تفاوت بین کلام و اولاد که سطر درگاه معلوم
 قیوم را بنویسند آتیه مسلم و خاص و غیر سبغی غیر متصرف الفی را عاجز و الاکار هم بودند
 و ام محمد و مور و قبیح قلوب مومی البهک مقتضای نامور سزاوارن اجرای ارام هم بودند
 اقدام و اقامی در کار به خجسته روز فقر سوری و بیام عسکریه میبندند نامور اولاد
 آتیه خوالیسه کاین عشق بر یک بندم مفاخره و الاجد و الایمان کل را از احمد یک و کوجک نام
 جدا از حسن یک و کجی نام خلیل یک و مدخیر نام خلیل یک و قارصندی نام اسحق و شرف
 نام عمر یک و قوزان نام یوسف یک و کریم نام موسی یک زید محمد هم هنوز حرکت و اجرای
 نامور سینه قیم و مبادرت اندک کوی بود فقه بالا اخبار تحقیق که بهشت خانه ما و لوب شفیقه
 مرقوم یک تو جریله و لفظ بقدر اولاد بر اولاد بر کون اولاد وجود خجسته اولاد
 وضع خانه مرقوم قطعی هم بودند این نامور درک بود و جید اجرای نامور سینه بطیانه
 حرکتی با کوجوه رضای علیه یک خلاص و بیاضی شفی مرقوم اعانت قبیلند ابوبکر
 احمد اولاد اولاد حقیقت خانه غرض و نف نیندن عاری اولاد رقی بلاستقام
 تحقیق بعد مقتضای اجرای اسم لازم کلمه سطر مولانا مومی البهک معروفند
 و مبشر مومی که معرفتند تجسس و تحقیق مام بر لغرض و نف نیندن عاری و غیر
 و حایم نری اولاد حقیقت حای در عید اعلام و عرض و محضر ایلک و خزان الفین
 استقامی حایل هم بودند اسماء نری اهدار و مبشر مومی که ایلار سطر
 او شند ایلک کیفیت معلوم اولاد قدره بود و جی شری و معرفت و مبشر مومی که معرفتند
 خصوص مری موری بیغرض ارباب و قوف سراسری و تجسس و تحقیق بر له بود مقول عدم
 اطاعت این نامور که هر یک از غرض و نف نیندن عاری و غیر و حایم نری
 اولاد رقی حقیقت حای صحتی اوزر در علیه عرض و اعلام مبادرت و عذر
 و مفاخره و تئیهات و افعل خلاص قلم المقد افقا و مبادرت ایلیم و سطر
 مبشر مومی که سنی مبداء اشکال بالانجاب بو خصوصه قبیله مقفود حلاله
 مرقوم واروب او مقوله اجرای نامور سینه بطیانه ابونر سراسری و جی شری
 حقیقت حای ظاهر اخراج و حقیقت اوزر در علیه سطر ایلک فضیله المنداکا کور
 عمل و حرکت اهنم و دقت و خلاص وضع تجویز افقا و مبادرت ایلک سطر حای
 عایت نیم صادر المنداکا کور
 و حصول بلوقه بو بیده و جی شری اوزر شریافته صدور
 اولاد خرم واجب الاتباع و لازم الاتقان مضمون اطاعت مرقوم و نید عر و حرکت
 و خلاصه حذر و خجسته ایلیم سطر سید سید حیات شریف اعانت قبیله حریز
 او اسطر شهر رجب کوفه کنه اثر و شری و ماین کلف
 مرقوم

Sıra No: 40/a, Adana Ş.S. 58, img 69, sayfa 129, belge 191

Sıra No: 40/b, Adana Ş.S. 58, img 69, sayfa 129, belge 191

Sıra No: 41, Adana Ş.S. 58, img 84, sayfa 262, belge 154

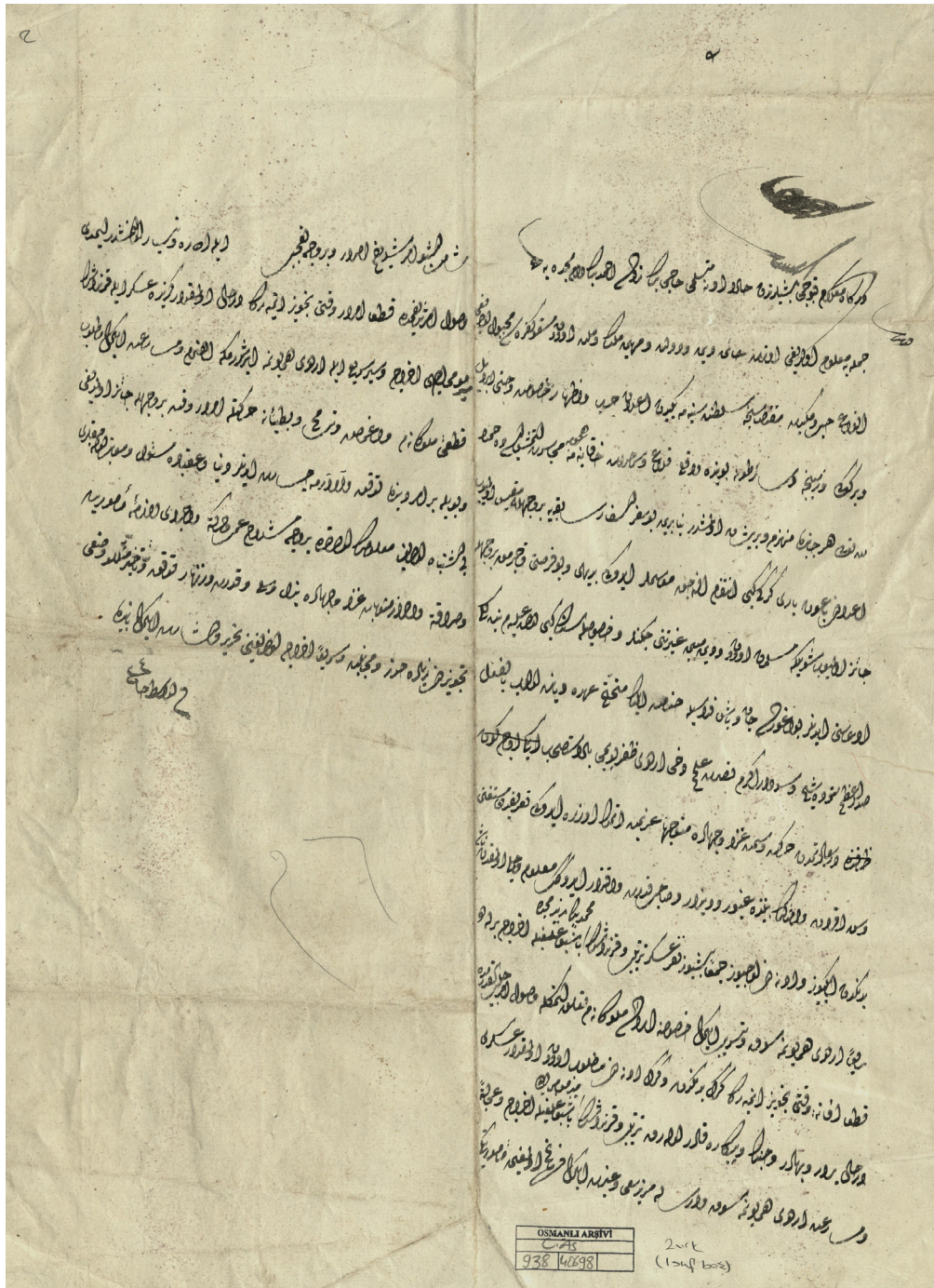
قوه الاثن والاذان كليب حصار و يوه حمسى زيد قون توضع رفيع هيايون و اصل
 اويجج معلوم اوله بيت قلعه سى محافظه سته مهور عسكر لازم سيجون باروت و قون سته
 اشترى زوى اولدين كو جك عكا و عيسك ازاله سته مهور درگاه عكا معلوم قون سته سترنج
 طراونه متسلم افندي را باجد والا كارم مير احمد و لم مجده بود فدا انها و التماس انكند ناز
 سته و بوم موم اليه س كليب حصار قضا سندن اون قنطار باروت سياه جمع
 و تدارك و قبضه مهوره ادا و تسليم و قيو عي باش موم اليه ط فذ عبت و تيره
 مريد سى و غيرت ايمك خصوصه ارام قاطعه ملوكانم متعلق اولغه اولباين
 اسبوا مرجين كندرم اهدارو ايد ارل او شند ايدر و صفا
 بالام ذكر و بين اولدين اوزن متسلم موم اليه مهور اولدين خصوصى مهور
 ضمنه باروت احتياج اولدين بود فذ در سعاده وارد اولن خريزه مهور
 متسلم اولغه ايدر فرج سته اوزن قضا مهورم اون قنطار باروت
 سياهى جمع و تدارك و قبضه مهور مباشرينه تسليم سريعا و عاجلا قيو عي باش
 موم اليه طرفه ارل و اصاله مريد سى و غيرت و عون و تاه غير كونه حركت ايد
 مفضل مصلحت موجب حركتد تخاص و مباعدت ايمك باشه فرج عاين غم
 صداره لشدر ببورجوما حكم شريفه واروقه بو باين وجه مشروح اوز
 شرفبا فته صداره اوله اسبوا مريد عاين غم مضمون متيق اوز
 عمل اولوب خدا فذ بنات تخاص و مباعدت ايمك سته سويه سويه عدمت
 شريف اعتمادي قيه س خريزه اليوم الرابع شهر رمضان سنة ثمان و عشرين و مائة و ثمان
 مفضل

728 263 155
 قروۃ الامجاد والاعمال بوز قیر معدن ایشین
 معدن اولانکه بیت قلعہ محاط کئے نامور عسکرک لازمہ سیکون باروت و قوروشونک
 اشد لزومی اولد فغنی کوجیک علی اوغلیک ازاله کئے نامور درگاه معدن قیوم بایند
 حلا آدنه منسل افغانی رالا ناجد والا کایم میر احمد و ام مجن بود خدایا والیهاش
 انکدن نایز سنکله ایین مور الیه سن بوز قیر معدنک اون بوش قنطار قوروشون
 جمع و تدارک و قبضه نامور ادا و تسلیم و قیوم بایز مور الیه طرفه بعث
 و شبیره زید سکی و غیرت ایملک خصوصه ارام و قاطعه ملک کانج متعلق اولغه
 اولک بایند ایشو امر شریف علیت غم اهدار و ایملک اولغند
 ایملک و صولند بالا و ذکر و بین اولغین اوزرک منسوم ایملک نامور اولغین
 خصوصی زبور صفتند قوروشون احتیاج اولغین بود فخر و سعادت وارد اولغین
 خیران مغفور منک مستبک اولغند ایملک فرمود سنیم اوزرک معدن مذکور کیم اولغ
 قنطار قوروشون جمع و تدارک و قبضه نامور بایزین تسلیم بایزین اولغ
 قیوم بایز مور الیه طرفه ایملک وار الیه زید سکی و غیرت و عوق و غیر کونه
 حرکت ایملک تقطیل مصلحت موجب اولغین نجان و مبادعت ایملک بایزین فرمای
 علیت غم اهدار اولغند بوز قیر معدن ایشین
 بو بایند وجه شروع اوزرک شرفیافته صدور اولغ ایشو امر شریف حبیب
 حسن و واجب الاتباع و لازم الامتثالک مضمون منیف برله عدل و کس
 سکویه بیملک عدلین شریفه اعانت قیدکس تحریرا
 کیوم الرابع شد رمضان سنه اثن عشرین و مائین و خمس
 Feriman
 No: 42
 ایشو امر شریف حاکم ایشو امر شریف حاکم

Sıra No: 44/b, Adana Ş.S. 58, img. 74, sayfa 148, belge 179-180

284 246 X
 (180)
 وکسر به رفقاً و فرموده اولی در عیله و ارباب و اصطلح عامه و مستقیم و اهتم و
 و خلاصه آن عامه العالی حاسی و محاسب العالی و سرکه قصه و سواب و اعوان و مستطیع
 مومنین هم مرساند کون لوار قاسم به هر اولی عیله ساء و بدارک و اعراف و اهل امر
 تأخر و توقف کون به حرکت اولی و هر حاسی و لوار مسئول و مقرب اولی و هر امر
 اولی و هر معلوم اولی و اولی و سرای عیال کون و بونا و اولی و جمع و بدارک
 و علا و توقف آسانه سعاده ارسند و رسی امر به سعی و دقت و طمع عامه سعید و اهل
 مایه اسرار مایه امکان مایه اسرار و سکه مایه مومنین و هر مایه
 اولی و هر سرای مسلم مومنین و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 حاوی و هر طایفه کون بونا و اولی و مایه و سارا و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 فرموده اولی در عیله و ارباب و اصطلح عامه و مستقیم و اهتم و
 مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 صادر و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 وارد و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 اولی و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 الامتداد و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 بحر و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 مفاخر القضا و حکام معادن القضا و الکلام قونیه و بیکده
 (181)
 صواب و خط
 محمد المصطفی و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه و هر مایه
 صواب و خط

Sıra No: 47, C. AS. 938 Gömlek No: 40698

[illegible]

قوتیون سیر موافق افروز جواز کوسر میده / و السلام
 نصیاء ادمه مع بود
 (11) وجه تحریع و فیرود
 قاضی ابد غیر مرحوم رضی الله عنہ او فاذن آذنه درونش وقع الکلی او فلو حال بیک معروف خانی بود
 اقام حسن بن ارم غیاثو سید محمد یک افند و فرزند اتم سید محمد یک افند حضرت با تمسک تحت ایجاره ازین کن
 حضور لرینم کندیز حسن رضا و اختیار لرید استیوار عن التمسک مومی که سید احمد یک افند حضرت سید محمد دوم
 مرکز سید و توتش یک افند حضرت سید فراغت و قصر بد ایلیوب و بد لرین اولاد عتیق تمسک اوقافی
 مومی البیله سیدم بیک که خانز مر بور فاریا مومی البیله یک قصر بدیم بیک کیوز یکرم اوج یکم شعیب
 شرفک نصیفدن سینه خنامنه دکیں و قصر اوقاف مفیدی وجه اوزن مومی که سید علی یک افند
 حضرت سید ایجار اولوب و مومی که دخی وجه مشرد و اوزن استیجار و کول خانز مر بور ضبط احوال است
 معمول به محاور تمسک تحریز و بد مومی البیله حضرت سید اعطی اولند کر که یک کیفان و بختار الیه خانز
 مر بور مومی البیله ضبط و تصرفه طرفه هم و آخره فرد کمرنه مانع و فراحم اولیموب جان جلیق
 ابراز و اجتناب اولنه و السلام
 محمد علی
 راضی فاضل
 و مر بور

[illegible]

